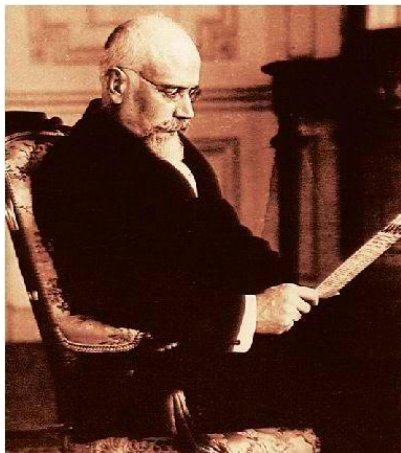

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Επαγγελματική Κατάρτιση Νέων Αγροτών και Επιχειρηματικότητα:
Εμπειρική Έρευνα στο Νομό Ηλείας»**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- 1. ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ**
- 2. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΥΛΟΣ**
- 3. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ**

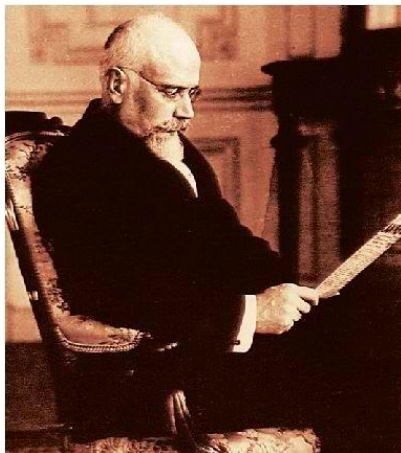
ΠΑΝΤΙΩΡΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΑΘΗΝΑ ΜΑΙΟΣ 2017

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΣΤΗΝ
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΤΜΗΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Επαγγελματική Κατάρτιση Νέων Αγροτών και Επιχειρηματικότητα:
Εμπειρική Έρευνα στο Νομό Ηλείας»**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

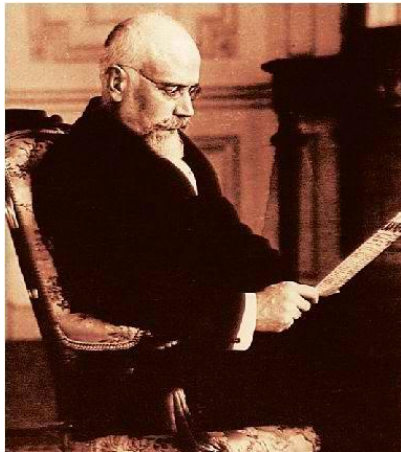
- 1. ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ**
- 2. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΥΛΟΣ**
- 3. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ**

ΠΑΝΤΙΩΡΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΑΘΗΝΑ ΜΑΙΟΣ 2017

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Επαγγελματική Κατάρτιση Νέων Αγροτών και Επιχειρηματικότητα:
Εμπειρική Έρευνα στο Νομό Ηλείας»**

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- 1. ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ**
- 2. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΥΛΟΣ**
- 3. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ**

ΑΘΗΝΑ ΜΑΙΟΣ 2017

ΠΑΝΤΙΩΡΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των «Νέων Αγροτών», γεωργών και κτηνοτρόφων, του Νομού Ηλείας, των ετών 2001, 2006 και 2009. Επίσης, η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Κατάρτισης, που υποχρεωτικά παρακολούθησαν στο Κέντρο Γεωργικής Εκπαίδευσης (Κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ»), αφού η ένταξη τους στο παραπάνω πρόγραμμα το επιβάλλει.

Το πιο ουσιαστικό τμήμα της έρευνας επικεντρώνεται στη μελέτη της πιθανής συσχέτισης μεταξύ της κατάρτισης που έλαβαν οι επιλεγέντες/-χθείσες «Νέοι Αγρότες», και της εκδήλωσης επιχειρηματικής δράσης, (αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της εκμετάλλευσης, βελτιώσεις σε ζωικό και φυτικό κεφάλαιο και ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού κλπ).

Στο νομό Ηλείας το Πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» υλοποιήθηκε 3 φορές, και τις καταρτίσεις παρακολούθησαν συνολικά 204 άτομα.

Για την πραγματοποίηση της ποιοτικής έρευνας ακολουθήθηκαν τα παρακάτω βήματα:

- Βιβλιογραφική ανασκόπηση
- Σύνταξη ερωτηματολογίου συνεντεύξεων
- Στρωματοποιημένη τυχαία δειγματοληψία «νέων αγροτών» του νομού Ηλείας
- Διενέργεια των προσωπικών συνεντεύξεων όσων περιλαμβάνονταν στο δείγμα.
- Επεξεργασία δεδομένων με τη χρήση SPSS 24.0 for Windows

Τα πιο σημαντικά ευρήματα της μελέτης είναι τα ακόλουθα:

- Οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις είναι μικρού έως μεσαίου μεγέθους, (5Ha), που μεταβιβάζεται από γενιά σε γενιά.
- Οι περισσότερες αποφάσεις οικονομικής φύσεως, (λήψη δανείου και τήρηση λογιστικών), λαμβάνονται συνήθως μετά από συζήτηση με το οικογενειακό περιβάλλον.
- Παρά τις όποιες «αστοχίες» των προγραμμάτων κατάρτισης, όπως π.χ. η διάρκεια και τα αντικείμενα του προγράμματος, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι από παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων, που δεν επιμορφώθηκαν.

- Στις περισσότερες περιπτώσεις, μάλιστα, άλλαξαν και τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων.
- Όλοι σημειώνουν ότι τα προγράμματα θα πρέπει να παρέχονται στους ενδιαφερόμενους δωρεάν, αλλά σχεδιασμένα για τις ανάγκες των εκμεταλλεύσεων.
- Τα τελευταία χρόνια αλλάζει ο παραδοσιακός ρόλος των γυναικών στη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων. Πλέον λαμβάνουν σημαντικές αποφάσεις μόνες τους, χωρίς να ζητήσουν τη συμβουλή του πατέρα ή του συζύγου.
- Υπάρχει έντονος σκεπτικισμός απέναντι στην ανάληψη επιχειρηματικού ρίσκου, κυρίως λόγω των οικονομικών συνθηκών στη χώρα, αλλά και γιατί οι ίδιοι οι παραγωγοί δεν νιώθουν έτοιμοι.

ABSTRACT

The current postgraduate thesis concerns the empirical study of the characteristics of "Young Farmers" (new-entrants into farming) of the Prefecture of Ilia, during the period 2001-2009. Moreover, the Training Programs they attended in the framework of the "Young Farmers" program in the Agricultural Education Center "DIMITER", are evaluated.

The most important part of the research focuses on the study of the possible correlation between the training received by the selected "Young Farmers" and any business action undertaken (for example. changes in farm management, improvements of animal and plant stocks, renewal of the mechanical equipment).

In the prefecture of Ilia the program of "Young Farmers" was implemented 3 times, and 204 people participated in the program.

For qualitative research, the following steps were taken:

- Literature review
- Construction of the questionnaire
- Stratified random sampling of young farmers in the prefecture of Ilia
- Personal interviews
- Data entry and processing using SPSS 24.0 for Windows

The most important findings of the study are:

- Most of the holdings are small to medium sized (5Ha), mostly inherited from the older generation.
- Most financial decisions (loans and accounts) are usually taken within the family environment.
- Despite shortcomings of the training programs, such as the duration and training subjects, the participants consider themselves to be better trained than producers who have not attended the course.
- In most cases, the management of farms has also changed as a result of training
- Everyone stresses that programs should be provided free of charge but designed to meet the needs of the holdings.
- • In recent years, the traditional role of women in managing the farms has changed. They now make important decisions on their own, without asking for advice their father or husband.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή μελέτη πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από τον Αύγουστο 2016 έως το Ιούνιο 2017 και αφορούσε τη μελέτη και καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των Νέων Αγροτών στο σύνολο του Νομού Ηλείας. Δείγμα Νέων Αγροτών κλήθηκε να απαντήσει τα ερωτηματολόγια της έρευνας.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις των παραγωγών, στα κοινοτικά γραφεία των τοπικών κοινοτήτων του Νομού Ηλείας, στη ΔΑΟΚ της Αντιπεριφέρειας Ηλείας και στο ΚΕΑ Πύργου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους βοήθησαν για την έρευνα, τη συγγραφή και ολοκλήρωση της παρούσας μελέτης.

Καταρχήν θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Αλέξανδρο Κουτσούρη, Καθηγητή του Τμήματος Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, επιβλέποντα της μελέτης, για την αδιάλειπτη παρακολούθηση, υπομονή και βοήθεια που μου παρείχε.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους υπαλλήλους της ΔΑΟΚ Ηλείας, και την Υπεύθυνη του «ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ» ΠΥΡΓΟΥ, για τη βοήθεια τους, στην οργάνωση των συνεντεύξεων και την επικοινωνία με τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Τέλος, πρέπει να ευχαριστήσω τους υπεύθυνους του ΚΕΑ ΠΥΡΓΟΥ κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων για την παραχώρηση ειδικού χώρου και την οργάνωση των συνεντεύξεων.

Κλείνοντας, θα ήθελα, ξεχωριστά, να ευχαριστήσω τους συμμετέχοντες στην έρευνα γιατί χωρίς αυτούς, δε θα ήταν δυνατή η ολοκλήρωσή της μελέτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ.1
1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 7
2. ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	σελ.12
2.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	σελ.12
2.2. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ, ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	σελ.15
2.3.1. ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	σελ.19
2.3.2. ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ	σελ.20
2.4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ	σελ.22
2.5. ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	σελ.24
2.6. ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:	σελ.25
2.7 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	σελ.34
2.8 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ-ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ)	σελ.38
2.8.1 Άλλοι φορείς γεωργικής εκπαίδευσης	σελ.40
2.8 ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ	σελ.41
3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	σελ.43
3.1 Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΥΦΕΣΗΣ, (ΙΟΒΕ)	σελ.44
3.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ.46
3.3 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ.46
3.4 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	σελ.48
3.5 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	σελ. 49
3.6 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	σελ.51
3.7 Η ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Leader ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	σελ.53
3.7 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ.55
4 ΜΕΘΟΛΟΓΙΑ	σελ.58
4. 1. ΣΚΟΠΟΣ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	σελ.58
4.2. ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	σελ.63
4.3 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΠΙΧ.ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ	σελ. 66
4.4 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΠΙΤ. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ	σελ.69
5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	σελ.72
5.1 ΜΟΝΟΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ.72
5.2. ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ.95
5.3 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	σελ. 147
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ.154
6.1 ΜΟΝΟΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ.154
6.2 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ.163
6.3 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	σελ. 171

6.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	σελ.173
6.5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	σελ.176
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	σελ.177

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.-ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αδιαμφισβήτητα ο 20ος αιώνας μπορεί να χαρακτηριστεί, ως εποχή ραγδαίων εξελίξεων στον χώρο της τεχνολογίας και των επιστημών. Οι εξελίξεις αυτές επέφεραν όπως είναι φυσικό αλλαγές σε σχεδόν όλους τους τομείς της καθημερινότητας, σε κοινωνικό-οικονομικό και πολιτικό επίπεδο.

Ο σύγχρονος άνθρωπος είναι πια ένας παγκόσμιος πολίτης, κοινωνός των τεχνολογικών εξελίξεων, γεγονός που τον ωθεί να αναπτύξει νέες δεξιότητες, ή να βελτιώσει ήδη υπάρχουσες, ώστε να καταφέρει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της εργασιακής του ζωής και να γίνει επαγγελματικά ανταγωνιστικός.

Η συγκρότηση της Κοινής Ευρωπαϊκής Αγοράς (Ενιαίας Αγοράς), και αργότερα, η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου (2013), δημιούργησαν τις αναγκαίες συνθήκες ώστε να αναπτυχθούν εκπαιδευτικές πολιτικές, που στηρίζουν τη Δια Βίου Μάθηση και Κατάρτιση, σε επίπεδο Ε.Ε. Η συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση των ευρωπαίων πολιτών, είναι η μοναδική διέξοδος για να «θωρακίσουν» την επαγγελματική, επιχειρηματική και κοινωνική δράση τους.

Ειδικότερα, οι ευρωπαίοι γεωργοί και κτηνοτρόφοι δεν «ανταγωνίζονται» μεταξύ τους σε επίπεδο Κρατών- Μελών, αλλά πλέον, σε παγκόσμιο επίπεδο, με χώρες, εκτός Ε.Ε., που παράγουν τα ίδια προϊόντα με μικρότερο κόστος παραγωγής και τα πωλούν σε χαμηλότερες τιμές.

Η αλλαγή στους όρους παραγωγής, η προστασία του περιβάλλοντος και η πώληση πιστοποιημένων προϊόντων, είναι ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει και ο Έλληνας αγρότης. Εξαιτίας αυτών των συνθηκών οφείλει να σκέφτεται και να δρα όχι μόνο ως παραγωγός, αλλά συνδυαστικά και ως επιχειρηματίας. Να αξιοποιεί τους πόρους που διαθέτει, (γη, αγροτικά μηχανήματα, ζώα), τις νέες τεχνολογίες, (Η/Υ και Internet), και φυσικά να αναλαμβάνει το απαραίτητο «επιχειρηματικό ρίσκο».

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι στην Ελλάδα, της οικονομικής κρίσης είχε ήδη προηγηθεί η κρίση στον τομέα της γεωργίας, (αγροτικής παραγωγής), από το 1990. Η ελληνική γεωργία παρουσίαζε έντονα προβλήματα αποδιάρθρωσης, όπως υψηλό κόστος παραγωγής των προϊόντων, μειωμένη ανταγωνιστικότητα, και χαμηλή παραγωγικότητα.

Τις διαδικασίες «απογεωργικοποίησης» και αποβιομηχάνισης, «μεγέθυνε» η κατασπατάληση των ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, και των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στήριξης. Η έλευση των μεταναστών που αποτέλεσαν φθινό εργατικό δυναμικό, συνέβαλαν προσωρινά στην αποσόβηση της κρίσης.

Ενδεικτικά, αξίζει να αναφερθεί ότι το ελληνικό γεωργικό εισόδημα, την περίοδο της κρίσης μειώνεται, κατά 10,8%¹ όταν στην Ευρώπη των 27, το αντίστοιχο εισόδημα, παρουσιάζει αύξηση κατά 7,5%. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το οικογενειακό αγροτικό εισόδημα συμπληρώνεται και από εξωγεωργικά εισοδήματα, γίνεται φανερό, ότι αναμένεται να παρατηρηθεί σημαντική μείωση του εισοδήματος αυτού στην Ελλάδα της ύφεσης. Παράλληλα, αναδεικνύεται η σημασία του γεωργικού εισοδήματος, στο συνολικό οικογενειακό εισόδημα μιας αγροτικής οικογένειας.

Γι' αυτό και απαιτείται η νομοθέτηση, οικονομικών και εκπαιδευτικών, πολιτικών που θα ενισχύσουν την επιστροφή των νέων στην ελληνική ύπαιθρο, αν όχι και να την προωθήσουν.

Οι πιο ελπιδοφόρες ομάδες του γεωργικού πληθυσμού για την εισαγωγή και προώθηση της καινοτομίας, είναι οι νέοι και νεοεισερχόμενοι. Μπορούν να υιοθετήσουν πιο εύκολα την προώθηση διαφοροποιημένων σχημάτων παραγωγής, και την παραγωγή μέσα από ένα καινοτόμο οικονομικό μοντέλο².

Οι οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις, σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο, και ο πολυλειτουργικός ρόλος της γεωργίας σήμερα απαιτούν την ηλικιακή ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού και την ανανέωση των επαγγελματικών προσόντων του³.

Η ενεργός συμμετοχή και παρουσία των νέων, στην αναπτυξιακή διαδικασία (προγράμματα αγροτουρισμού και αγροβιοτεχνίας, κοινοτικές πρωτοβουλίες, προγράμματα για τις ενισχύσεις στις επενδύσεις και τα κίνητρα εγκατάστασης, κλπ.), αναδεικνύεται σε κρίσιμης σημασίας, για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των αγροτικών περιοχών.

¹ Zografakis & Karanikolas, (2012), "Tracing the consequences of economic crisis in rural areas: evidence from Greece" in Adisa, R. (ed.), Rural Development, pp. 311-335, InTech Publications, April.

² Villa M., (1999), "Born to be farmers? Changing expectations in Norwegian Farmer's life courses", Sociologia Ruralis, Vol.39, No3, pp. 330-342

³ Fennel R. (1997). The common Agricultural Policy-Continuity and Change, Oxford & London, C l a r e n d o n P r e s s .

Στο Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, (2000), που αφορά «την κατάσταση και τις προοπτικές των νέων γεωργών στην Ευρωπαϊκή Ένωση», καταρχήν διαπιστώνεται η μείωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, και σημειώνεται ότι η μεγαλύτερη μείωση αφορά τους γεωργούς κάτω των 35 ετών, των οποίων το ποσοστό ως προς το σύνολο των γεωργών μειώνεται σε όλα σχεδόν τα κράτη-μέλη.

Στην έκθεση επίσης αναφέρονται τα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι νέοι γεωργοί και τα οποία «απορρέουν από τις τιμές πώλησης και ενοικίασης γεωργικών εκτάσεων, το υψηλό κόστος των γεωργικών μηχανημάτων, και το υψηλό κόστος βελτίωσης των εκμεταλλεύσεων, και τους νομικούς και φορολογικούς φραγμούς για τους νεοεισερχόμενους, που οδηγούν σε υποβάθμιση των υποδομών και της κοινωνικής ζωής, καθώς και την πληθυσμιακή συρρίκνωση των περιοχών αυτών».

Καλείται δε, η Ε.Ε., μέσω των Κρατών-Μελών της, αλλά και οι οργανώσεις των αγροτών, να εντείνουν τις στοχευμένες προσπάθειες για τους νέους και νεοεισερχόμενους στη γεωργία. Οι προσπάθειες αυτές περιλαμβάνουν την παροχή συμβουλευτικής σε θέματα επενδύσεων, στη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, και ευρωπαϊκών ενισχύσεων. Απαιτείται παράλληλα η δημιουργία ευνοϊκού νομοθετικού πλαισίου για ζητήματα φορολογίας και ιδιοκτησίας των εκμεταλλεύσεων.

Η γεωργία αποτελεί τη μοναδική διέξοδο από την κρίση που βιώνει η χώρα και για το λόγο αυτό πρέπει να προωθηθεί ως εναλλακτική επιλογή στο πλαίσιο του επαγγελματικού προσανατολισμού σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Στην αιτιολογική έκθεση της Επιτροπής Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, που συνοδεύει το παραπάνω ψήφισμα, τονίζεται ότι πρέπει να ενισχυθεί η πρόσβαση των νέων στη γεωργική και αγροτική εκπαίδευση, αφού ο εκσυγχρονισμός του τομέα εξαρτάται από την ικανότητα προσαρμογής στις επερχόμενες προκλήσεις. Προτείνεται η ενίσχυση της κατανόησης των παγκόσμιων διαστάσεων των αγροτικών θεμάτων, η συνεργασία και ανταλλαγή εμπειριών, η βελτίωση της επαγγελματικής τεχνογνωσίας (συμπεριλαμβανομένων των εναλλακτικών μεθόδων παραγωγής), και των εμπορικών τάσεων και δεξιοτήτων, η χρήση Η/Υ κλπ., μέσω προγραμμάτων εκπαίδευσης. Επισημαίνεται έντονα η

ανάγκη πρακτικής κατάρτισης και εκπαίδευσης στα πλαίσια της εκμετάλλευσης, που θα συνδυάζουν την πρακτική γνώση και τη θεωρητική μάθηση.

Σε ανάλογα συμπεράσματα καταλήγουν αντίστοιχες μελέτες στις ΗΠΑ, όπου η ενδυνάμωση των νέων της υπαίθρου θεωρείται ως ο κατευθυντήριο άξονας των προγραμμάτων των Γεωργικών Εφαρμογών⁴. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται, και εφαρμόζεται μια νέα γενιά στοχευμένων προγραμμάτων, σχεδιασμένα ειδικά για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των νέων γεωργών έως 35 ετών, και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών ομάδων νέων γεωργών^{5,6}.

Συμπερασματικά, η αναθεώρηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, και ο προσανατολισμός της, σε πιο παραγωγικά μοντέλα του χώρου, σηματοδοτεί την αρχή μιας νέας, πιο απαιτητικής εποχής. Σημαντικό ρόλο καλείται να διαδραματίσει και ο ίδιος ο γεωργός- παραγωγός, στο βαθμό που θα κατορθώσει να ενσωματώσει αυτή τη νέα λογική στον τρόπο που ασκείται η γεωργική δραστηριότητα.

Η πληροφόρηση, η εκπαίδευση και κατάρτιση των νέων που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στην αγροτική παραγωγή, αναμένεται να αποτελέσουν κρίσιμες συνιστώσες, για την παραγωγική ανασυγκρότηση της ελληνικής υπαίθρου, και να αναδείξουν τα νέα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά της.

⁴ Mincemoyer, C. and Perkins, D. (2001). Boosting post in-service learning. *Journal of Extension*, 39 (6).

⁵ Ruhf, K., Immerman, G., Toensmeier, E. and J. Gillan (2002), Special Supplement on Beginning Farmers, *The Natural Farmer*, Vol. 2, No 55

⁶ Sheils, C. and M. Descartes (2004), *Working with New Farmers: Topics in Professional Development*, A Growing New Farmers Publication, The New England Small Farm Institute

Η μεταπτυχιακή μελέτη δομείται ως ακολούθως:

- Στο Πρώτο Κεφάλαιο γίνεται συνοπτική εισαγωγή στο θέμα της μελέτης.
- Στο Δεύτερο Κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο της Γεωργικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.
- Στο Τρίτο Κεφάλαιο ορίζεται η έννοια της «Επιχειρηματικότητας».
- Στο Τέταρτο Κεφάλαιο περιγράφονται ο σκοπός και η μεθοδολογική προσέγγιση της μελέτης και γίνεται σύντομη αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής έρευνας.
- Στο Πέμπτο Κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της επεξεργασίας των στοιχείων των ερωτηματολογίων. Παρουσιάζεται τόσο η Μονομεταβλητή όσο και η Διμεταβλητή Ανάλυση.
- Στο Έκτο Κεφάλαιο αναφέρονται και συνοψίζονται τα κύρια ευρήματα της μελέτης.
- Ακολουθεί το Παράρτημα, που περιλαμβάνει το Ερωτηματολόγιο της Έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

2.1 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Περισσότερο από ποτέ, η σύγχρονη μεταβιομηχανική κοινωνία στηρίζεται και αξιοποιεί τις εφαρμογές της προσφερόμενης επιστημονικής γνώσης. Η γνώση αυτή όμως εξελίσσεται ταχύτατα, ανατρέποντας συνεχώς τα ισχύοντα δεδομένα. Συνέπεια των παραπάνω είναι το γεγονός ότι η αρχική, τυπική, εκπαίδευση δεν επαρκεί πλέον για την επιτυχημένη προσαρμογή των ατόμων στο ραγδαία μεταβαλλόμενο κοινωνικό και επαγγελματικό τους περιβάλλον.

Αυτή η δυναμική ανανέωσης της γνώσης οδήγησε στην ανάγκη της συνεχιζόμενης, Δια Βίου εκπαίδευσης και μάθησης, ως προϋπόθεσης της ενεργούς συμμετοχής του ατόμου στην κοινωνική ζωή. Οι ανεπτυγμένες κοινωνίες καταβάλλουν προσπάθειες να κινητοποιήσουν τους πολίτες τους, ώστε να συμμετέχουν σε εξειδικευμένα προγράμματα που στοχεύουν ευθέως την ποιοτική αναβάθμιση των προσόντων τους.

Αυτός ο στόχος θα επιτευχθεί μέσω ευέλικτων προγραμμάτων μάθησης. Το περιεχόμενο των σεμιναρίων αφορά ένα ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων, και εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά, τις ανάγκες και την προηγούμενη γνώση της συγκεκριμένης ομάδας στόχου.

Στο σημείο αυτό, θα γίνει μια σύντομη αναφορά στη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα. Το Σύνταγμα της χώρας (άρθρο 16), τονίζει ρητά, ότι «η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους», και «όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας».

Όπως αναφέρεται και στη διαδικτυακή σελίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων⁷, «η Εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ των ηλικιών 6-15, και περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια (Δημοτικό) και την κατώτερη Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο)» Εκπαίδευση. Η σχολική ζωή, των μαθητών μπορεί ωστόσο να ξεκινά από την ηλικία των 2,5 ετών (προσχολική εκπαίδευση) σε ιδρύματα (ιδιωτικά και δημόσια) που ονομάζονται Βρεφονηπιακοί Παιδικοί Σταθμοί.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί (βλ. σελ. 13) παρουσιάζεται συνοπτικά η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, όπως αυτό συγκροτείται από ιδρύματα της επίσημης τυπικής, διαβαθμισμένης ή αδιαβάθμητης

⁷ <https://www.minedu.gov.gr/>

εκπαίδευσης, μετά την ψήφιση των νόμων για την Γενική και την Επαγγελματική Εκπαίδευση.

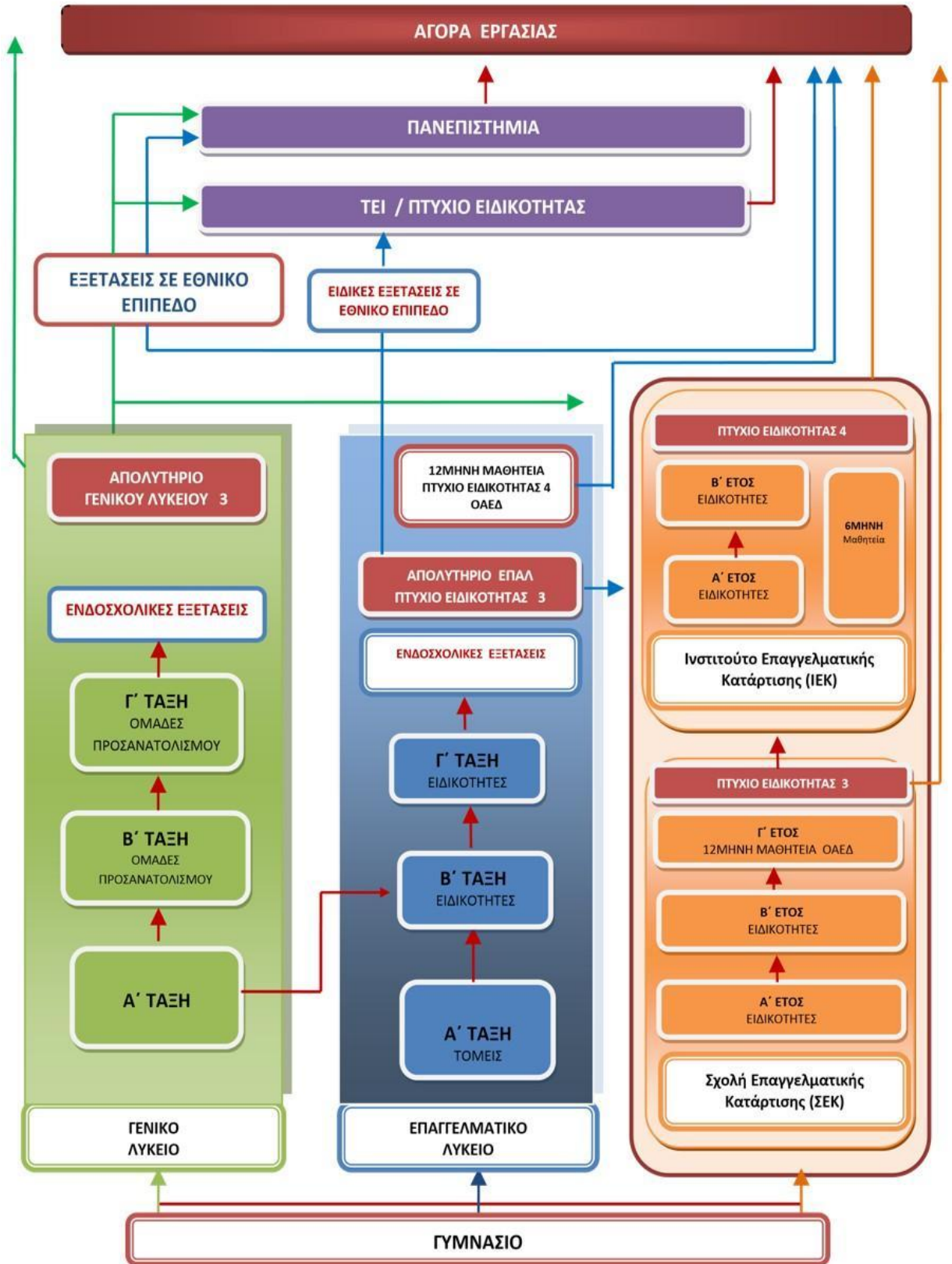
Η επίσημη τυπική εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από καθορισμένη διάρκεια σπουδών, επαναληψιμότητα, και απονομή επίσημου τίτλου σπουδών στο τέλος τους, ο οποίος αποτελεί και την κρατική νομιμοποίησή της.

Από το διάγραμμα καθίσταται επίσης εμφανής και η έλλειψη οργανωμένης γεωργικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (κυρίως στον αγροτικό χώρο). Με δεδομένο το κενό που υπάρχει ανάμεσα στην αγροτική έρευνα και στην αγροτική πρακτική, στην δευτεροβάθμια και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αυτός ο συνδυασμός κρίκος είναι η μεγαλύτερη πρόκληση έτσι ώστε να ενσωματωθεί η οικογενειακή γεωργία και στην έρευνα και στην ανάπτυξη.

Η σύνδεση αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί η γέφυρα για την προσέλκυση νέων ανθρώπων στην γεωργία και την ευημερία των αγροτικών κοινωνιών. Οι οικογενειακές φάρμες είναι το βήμα πάνω στο οποίο πρέπει να στηριχθεί η ανασυγκρότηση και η ανάπτυξη της υπαίθρου, Απαιτούνται όμως ενέργειες που να αλληλοσυμπληρώνουν τη γνώση και την πρακτική άσκηση.

Η γεωργική εκπαίδευση ως μια διαδικασία εκπαίδευσης θα είναι καλό να στοχεύει όχι μόνο στη βελτίωση της γενικότερης κατάστασης ενός νέου γεωργού ή ενός ατόμου που ενδιαφέρεται να ασχοληθεί με τη γεωργία, αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται μετάδοση της γνώσης σε όσο το δυνατό περισσότερα άτομα. Ένας αγροτικός πληθυσμός εκπαιδευμένος και ενημερωμένος μπορεί να επιτύχει πολύ περισσότερα από
έ ν α ν α ν ε ι δ ί κ ε υ τ ο .

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
 & ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ
 ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΩΡΕΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

2.2. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ - ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ (ΜΗ ΤΥΠΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ)

Στην σύγχρονη πολυπολιτισμική κοινωνία, η ανάπτυξη της τεχνολογίας επιτάχυνε την παραγωγή νέας γνώσης, με αποτέλεσμα να προκύπτει η ανάγκη διαρκούς πληροφόρησης και ενημέρωσης των πολιτών. Στο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, προβάλλει η αναγκαιότητα της διαρκούς εκπαίδευσης και επανακατάρτισης κάθε εργαζόμενου.

Η *"διαρκής ενημέρωση-επιμόρφωση"* επιτυγχάνεται με τη *"συνεχιζόμενη εκπαίδευση"-επικαιροποίηση* των γνώσεων που αρχικά είχαν αποκτηθεί και επομένως η σύνδεση των δύο αυτών διακριτών εκπαιδευτικών φάσεων αποδίδεται σε μια ενιαία ενότητα τη *"δια βίου εκπαίδευση"* (αρχική και συνεχιζόμενη) που οδηγεί στη *"δια βίου μάθηση"* (Βρυνιώτη & Κελπανίδης, 2004⁸, Jarvis, 2004⁹).

Στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Έτους της Διά Βίου Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (1996) τέθηκαν οι κύριοι στόχοι που αφορούσαν στην ενθάρρυνση για απόκτηση νέας γνώσης, στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, στη σύνδεση του σχολείου και του επιχειρησιακού τομέα και στην ανάπτυξη της γλωσσομάθειας¹⁰

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Εκπαίδευση και τη Μόρφωση το 2006 ορίζει ότι η διά βίου εκπαίδευση είναι «[...] όλη η μάθηση στη ζωή ενός ανθρώπου που εξυπηρετεί τη βελτίωση της γνώσης, των προσόντων και δεξιοτήτων και πραγματοποιείται μέσα στο πλαίσιο μιας προσωπικής, κοινωνικής ή σχετιζόμενης με την εργασία προοπτικής».

Αυτός ο ορισμός περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών κατευθύνσεων, μεθόδων και στόχων. Η διά βίου μάθηση επεκτείνεται σε ολόκληρη τη ζωή του ατόμου, από την προσχολική ηλικία μέχρι τη συνταξιοδότηση, και περιλαμβάνει τόσο την απόκτηση θεωρητικής γνώσης και πρακτικών δεξιοτήτων, όσο και την μελλοντική βελτίωση τους. Η διά βίου μάθηση συνεισφέρει πρωτίστως στην κοινωνική ένταξη του ατόμου και κατ' επέκταση συνοχή της κοινότητας.

⁸ Κελπανίδης, Μ., και Βρυνιώτη, Κ. (2004). *Διαβίου Μάθηση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

⁹ Jarvis, P. (2004). *Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

¹⁰ Δούκας, Χ. (2003). *Διά βίου μάθηση: Ταυτότητες, πολιτίες, πολιτικές*. Αθήνα: Ελληνική Προεδρία Ευρωπαϊκής Ένωσης, σελ. 13.

Η αντίληψη για τη διά βίου εκπαίδευση υποστηρίζει ότι θα πρέπει να παρέχονται σε όλους γενικά τους πολίτες πολλαπλές ευκαιρίες μάθησης - μια δεύτερη και τρίτη ευκαιρία - για πολλούς και διαφορετικούς σκοπούς.

Κατά επέκταση και η εκπαίδευση ενηλίκων έχει ως σκοπό την αυτοδυναμία των εκπαιδευομένων και χαρακτηρίζεται από μεθόδους βιωματικής μάθησης.

Το 1976 η UNESCO ¹¹ με τον όρο «εκπαίδευση ενηλίκων» περιλαμβάνει «κάθε εκπαιδευτική διεργασία κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε για διεργασία, που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια καθώς και για μαθητεία ¹², μέσω των οποίων άτομα που θεωρούνται ενήλικα από την κοινωνία στην οποία ανήκουν, αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μία εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη» (Rogers, 1999, σ. 56· Ματσαγγούρας, 1996, σ. 7-10).

Όπως προαναφέρθηκε η Δια Βίου Μάθηση περιλαμβάνει την Δια Βίου Εκπαίδευση και την Δια Βίου Κατάρτιση. Η μεν Δια Βίου Εκπαίδευση περικλείει κάθε μαθησιακή διαδικασία, ακόμα και την εμπειρική μάθηση, με σκοπό την απόκτηση ή τη βελτίωση γενικών και επιστημονικών γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Σκοπός της είναι η διαμόρφωση ολοκληρωμένης προσωπικότητας, και η πρόσβαση στην απασχόληση.

Η Δια Βίου Κατάρτιση λειτουργεί ως συνέργεια της Δια Βίου Εκπαίδευσης και αποσκοπεί στην κατάρτιση ή/και επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού. Διακρίνεται σε Αρχική και Συνεχιζόμενη.

Βάσει του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος σκοπός της Αρχικής είναι η παροχή κάθε είδους επαγγελματικής κατάρτισης, αρχικής ή συμπληρωματικής, καθώς και η εξασφάλιση στους καταρτιζόμενους των ανάλογων προσόντων μέσω της παροχής επιστημονικών, τεχνικών,

¹¹ UNESCO (1976). *Nairobi: Recommendations on the Development of Adult Education. Declaration of Nairobi Conference*. Paris: UNESCO..

¹² Για τον όρο μαθητεία βλ. Ματσαγγούρας, 1996, σ. 145

επαγγελματικών και πρακτικών γνώσεων και της καλλιέργειας των αντίστοιχων δεξιοτήτων, για την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας και τη διασφάλιση της προσαρμογής τους στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της παραγωγικής διαδικασίας.

Η δε Συνεχιζόμενη Επαγγελματική Κατάρτιση αποβλέπει στη συντήρηση, ανανέωση, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των επαγγελματικών γνώσεων και δεξιοτήτων των ανέργων που χρειάζονται εξειδίκευση, ώστε να αναζητήσουν εργασία, και των εργαζομένων που επιθυμούν την επαγγελματική εξέλιξη.

Τα Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης μπορούν να πραγματοποιηθούν σε ποικίλα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, εντός ή εκτός των τυπικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Απώτερος στόχος είναι η ισότιμη και ανοικτή πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας μαθησιακές ευκαιρίες και σε ποικιλία μαθησιακών εμπειριών για τα άτομα κάθε ηλικίας.

Η ενίσχυση της Δια Βίου Μάθησης αποτελεί σήμερα πολιτική προτεραιότητα τόσο στην Ευρώπη όσο και σε διεθνές επίπεδο, καθώς είναι πασιφανής η διασύνδεσή της με την απασχόληση, την οικονομική ευημερία και τη πλήρη συμμετοχή του ατόμου στην κοινωνία.

Η σημασία της Δια Βίου Μάθησης αποτυπώνεται γλαφυρά στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία, αναγνωρίζει την εκπαίδευση ως έναν από τους πέντε κεντρικούς πυλώνες της αναπτυξιακής πολιτικής της «**Ευρώπη 2020**».

Οι στρατηγικοί στόχοι για τη Δια Βίου Μάθηση σε επίπεδο ευρωπαϊκών δεικτών συνοψίζονται ως ακολούθως:

1. Μείωση του ποσοστού των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες (από 20% που ήταν το 2009, στο 15%)
2. Μείωση του ποσοστού των νέων ηλικίας 18-24 που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (από 14,1% που ήταν το 2010, σε ποσοστό μικρότερο του 10%)
3. Αύξηση του ποσοστού των ενηλίκων 25-64 ετών που συμμετέχουν στη Δια Βίου Μάθηση, (από 9,1% που ήταν το 2010, σε ποσοστό μεγαλύτερο του 15%)

Η επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων καθίσταται δύσκολη για την Ελλάδα, όπου μόλις το 3% των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών παρακολουθούν Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης, το χαμηλότερο ποσοστό στην ΕΕ-17 και

το πέμπτο χαμηλότερο στην ΕΕ-27. Τις επιδόσεις της Ελλάδας ακολουθούν τέσσερα μόνο νέα κράτη-μέλη: Σλοβακία και Ουγγαρία (2,8%), Ρουμανία (1,3%) και Βουλγαρία (1,2%).

Η Ελλάδα καλείται να άρει τις ανισότητες στην πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων, οι οποίες αποτυπώνονται στην εξαιρετικά χαμηλή συμμετοχή στη Δια Βίου Μάθηση ατόμων ηλικίας 55+, στην ελάχιστη συμμετοχή εργατών, αγροτών και βιοτεχνών σε σύγκριση με τα στελέχη επιχειρήσεων και τραπεζών, στη διπλάσια συμμετοχή των κατοίκων αστικών περιοχών έναντι των κατοίκων ημιαστικών και αγροτικών περιοχών και στη μεγαλύτερη συμμετοχή των ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης έναντι εκείνων με χαμηλό.

Με βάση τα στοιχεία της Eurostat, (2010), στην Ελλάδα σήμερα:

1. Το ποσοστό των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες είναι 27,7%.
2. Το ποσοστό ατόμων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και κατάρτιση είναι 14,2%.
3. Η συμμετοχή στη συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση είναι μόλις 14%.
4. Το ποσοστό ανεργίας του συνόλου του πληθυσμού είναι 23,6% (β' τρίμηνο 2012 έναντι 16,3% του αντίστοιχου τριμήνου του 2011).
5. Το ποσοστό αυτό για τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση (γυμνάσιο) είναι 25,7%, ενώ για εκείνους που είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου σπουδών μειώνεται στο 12,9%.
6. Το 34% των πολιτών χρησιμοποιούν σε τακτική βάση το διαδίκτυο, ενώ 81,8% δεν διαθέτουν σε ικανοποιητικό βαθμό δεξιότητες χρήσης του διαδικτύου.

Με βάση όσα προβλέπονται για το 2020:

1. Το ποσοστό των θέσεων απασχόλησης που απαιτούν χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων αναμένεται να μειωθεί στην ΕΕ σε λιγότερο από 10%.
2. Το ποσοστό των θέσεων εργασίας υψηλής ειδίκευσης αναμένεται να αυξηθεί μέχρι το 2020 στο 30% του συνόλου των θέσεων εργασίας¹³.

¹³ 1. <http://www.gsae.edu.gr/el/politikes-dvm> .

2.3.1. ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.) του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, είναι ο επιτελικός Φορέας Δια Βίου Μάθησης στη χώρα. Έχει ως αποστολή, να σχεδιάζει τη δημόσια πολιτική της Διά Βίου Μάθησης, να εκπονεί το εθνικό πρόγραμμα της χώρας και να εποπτεύει την εφαρμογή του¹⁴.

Ειδικότερα:

- Εποπτεύει και διαχειρίζεται τα συστήματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, καθώς και τη γενική εκπαίδευση ενηλίκων.
- Διαμορφώνει το εκπαιδευτικό πλαίσιο όλων των μονάδων, (αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης και γενικότερα της μη τυπικής εκπαίδευσης).
- Συντονίζει, αξιολογεί και υποστηρίζει το Εθνικό Δίκτυο Διά Βίου Μάθησης, σχεδιάζει και διαχειρίζεται προγράμματα διά βίου μάθησης, που αφορούν τον πληθυσμό της χώρας και τον απόδημο ελληνισμό.
- Μελετά και αξιοποιεί βέλτιστες πρακτικές από το ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και διαχειρίζεται ευρωπαϊκά και συγχρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση προγράμματα.
- Μεριμνά για τη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών κατάρτισης και γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων, και για τη συμμετοχή των μελών των ευάλωτων κοινωνικά ομάδων σε προγράμματα δια βίου μάθησης.
- Συνεργάζεται με διεθνείς και ευρωπαϊκούς φορείς, ή φορείς άλλων χωρών οι οποίοι έχουν ανάλογο σκοπό και εκπροσωπεί το Υπουργείο σε όργανα διεθνών ή ευρωπαϊκών οργανισμών.
- Μεριμνά για την επιμόρφωση και τη συνεχή υποστήριξη των στελεχών των υπηρεσιακών μονάδων και των αρμόδιων φορέων παροχής υπηρεσιών δια βίου μάθησης των Περιφερειών και των Δήμων.

Στο πλαίσιο της προώθησης της δια βίου μάθησης, στην ηλεκτρονική σελίδα της Γενικής Γραμματείας της Δια Βίου Μάθησης, λειτουργεί Βάση Δεδομένων, «Μητρώο Φορέων Δια Βίου Μάθησης», όπως ορίζεται από τις διατάξεις του Ν. 3879/ 2010¹⁵,

¹⁴<http://www.gsae.edu.gr/el/>

¹⁵ <http://mdvm.gsae.edu.gr/>

2.3.2. ΦΟΡΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει ενιαίος θεσμικός φορέας ή νομοθετικό πλαίσιο που να συντονίζει τις δράσεις όλων των Υπουργείων στον τομέα της Δια βίου Μάθησης. Υπενθυμίζεται ότι οι πολιτικές της τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης διαμορφώνονται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Αντίθετα, το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης έχει την εποπτεία των πολιτικών που σχετίζονται με την μη τυπική, συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.

Η θεσμοθέτηση του ΕΚΕΠΙΣ, θεωρείται ίσως η πιο σημαντική καινοτομία στην εφαρμογή των ενεργειών κατάρτισης κατά την προγραμματική περίοδο του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Ιδρύθηκε το 1997,(Ν.2469), και εποπτευόταν από το τότε Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων με σκοπό τη διασφάλιση και προώθηση της ποιότητας της παρεχόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα ¹⁶. Στόχος του ήταν ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη και εφαρμογή του Εθνικού Συστήματος Πιστοποίησης της Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Το ΕΚΕΠΙΣ συγχωνεύτηκε μαζί με τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων (Ε.Ο.Π.Π.), και το Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.), σε ένα νέο διάδοχο φορέα τον ΕΟΠΠΕΠ. Ο Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π. είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων, (Ν. 4115/2013)¹⁷.

Στον ΕΟΠΠΕΠ έχουν μεταφερθεί όλες οι παλιές αρμοδιότητες του ΕΚΕΠΙΣ, μεταξύ των οποίων ήταν η πιστοποίηση των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ), η παρακολούθηση και αξιολόγηση των πιστοποιημένων ΚΕΚ, ο έλεγχος του συστήματος πιστοποίησης Εκπαιδευτών και Στελεχών Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (Σ.Υ.Υ.), και το σύστημα πιστοποίησης των προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης.

¹⁶ www.ekepis.gr

¹⁷ <http://www.eoppep.gr/index.php/el/>

Ο εγκλωβισμός της ελληνικής οικονομίας σε παραδοσιακές μορφές παραγωγής ίσως αποτελεί το κλειδί για την ανάγνωση του θολού τοπίου στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης. Από τη στιγμή που δεν υπήρχε συγκεκριμένος οδικός χάρτης παραγωγής προϊόντων και παροχής υπηρεσιών δεν δημιουργήθηκε αντίστοιχα συγκεκριμένο πλαίσιο ανάπτυξης και βελτίωσης των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.

Αν και οι ανώτεροι φορείς χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, σχεδιάζουν και προτείνουν μέτρα ανασχεσης του προβλήματος, εντούτοις οι πολιτικές αυτές αποτυγχάνουν. Και είναι αναμενόμενο γιατί οι προτεινόμενες λύσεις δεν βασίζονται στις διαγνωσμένες ανάγκες κάθε χώρας, ούτε λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις των τοπικών αγορών για εργασία.

Το ζήτημα της πιστοποίησης των προγραμμάτων κατάρτισης αποτελεί την επίσημη επιβεβαίωση των προσόντων που αποκτήθηκαν σε ένα περιβάλλον τυπικής, μη τυπικής εκπαίδευσης ή άτυπης μάθησης. Υπό την έννοια αυτή, τα συστήματα πιστοποίησης της μη τυπικής και άτυπης μάθησης αποσκοπούν ώστε να γίνουν εύχρηστα και ευδιάκριτα τα μαθησιακά αποτελέσματα που αποκτήθηκαν εκτός των παραδοσιακών δομών του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος.

Η κυρίαρχη τάση σε επίπεδο ευρωπαϊκής εκπαιδευτικής πολιτικής υποστηρίζει ότι είναι σημαντικό να διερευνηθούν όλες οι παράμετροι που καθιστούν τα παρεχόμενα μαθησιακά αποτελέσματα αναγνωρίσιμα και κοινώς αποδεκτά μέσα από διαφανείς διαδικασίες πιστοποίησης.

2.4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Η εκπαίδευση ενηλίκων αποτελεί ένα εκτεταμένο πεδίο θεωρητικής αναζήτησης και πρακτικής εφαρμογής που αναφέρεται στη συστηματική και οργανωμένη μάθηση ενηλίκων. Επομένως, η εκπαίδευση ενηλίκων θεωρείται ότι εντάσσεται στη δια βίου μάθηση - και στη δια βίου εκπαίδευση- ως ένα υποσύνολό τους.

Στην Ελλάδα η Γενική Εκπαίδευση Ενηλίκων προσφέρεται από τις Σχολές Γονέων και Κέντρα Διά Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ). Μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης παρέχεται πιστοποιητικό παρακολούθησης στους καταρτισθέντες, που αποτελεί πιστοποίηση γνώσεων.

Η τυπική εκπαίδευση ενηλίκων παρέχεται από τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ). Τα ΣΔΕ απευθύνονται σε ενήλικες που για οποιοδήποτε λόγο δεν έχουν ολοκληρώσει την εννεαετή υποχρεωτική εκπαίδευση. Φοιτώντας για 18 μήνες έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν πτυχίο ισότιμο με το απολυτήριο Γυμνασίου (κατώτερος κύκλος δευτεροβάθμιας), Ν.2525/97,¹⁸.

Το πρόγραμμα των ΣΔΕ, συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), και ξεκίνησε στην Ελλάδα το 2000, με τη λειτουργία του πρώτου ΣΔΕ στο Περιστέρι. Από το τότε μέχρι σήμερα ιδρύθηκαν 58 ΣΔΕ σε όλη τη χώρα, αρκετά παραρτήματα, ενώ 8 Σχολεία λειτουργούν μέσα σε σωφρονιστικά καταστήματα. Ο θεσμός των ΣΔΕ εποπτεύεται σήμερα από το Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης, (ΙΝΕΔΙΒΙΜ)¹⁹.

Ένα μεγάλο ποσοστό των αποφοίτων των ΣΔΕ συνεχίζει στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ, Γενικό Λύκειο) και μερικοί έχουν προχωρήσει στο Πανεπιστήμιο.

Στο χώρο της μη τυπικής μεταλκειακής εκπαίδευσης και κατάρτισης εντάσσονται με βάση τον Νόμο 3696/2008 τα Κολλέγια. Οι βεβαιώσεις ή πιστοποιητικά σπουδών που χορηγούν δεν αποτελούν ισότιμους τίτλους με

¹⁸ <http://www.gsae.edu.gr/el/geniki-ekpaidefsi-enilikon/deyteri-efkairia/s-d-e-sxoleia-deyteris-efkairias>

¹⁹ <https://www.inedivim.gr/>

τους αντίστοιχους του ελληνικού συστήματος τυπικής μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το 1992 ιδρύεται το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) που εντάσσεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στηρίζεται κυρίως στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η εισαγωγή στο ΕΑΠ γίνεται με κλήρωση, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα τριτοβάθμια Ιδρύματα όπου η είσοδος γίνεται μέσω πανελληνίων. Είναι Δημόσιο Πανεπιστήμιο, απολύτως ισότιμο με τα άλλα Πανεπιστήμια της χώρας, και παρέχει στους αποφοίτους του όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από το ισχύον νομικό πλαίσιο της χώρας. Η λειτουργία του καθορίζεται από το Ν.2552/97(όπως τροποποιήθηκε από το άρθ.14 του Ν.2817/2000, από το άρθ.3 του Ν.3027/2002, από το άρθ.13 του Ν.3260/2004, από το άρθ.19 του Ν.3577/2007 και από το άρθ. 36 του Ν.4115/2013).

Η δυναμική ανάπτυξη του τομέα της μη τυπικής κατάρτισης συνδέεται με τις κατευθύνσεις της Ε.Ε. στον τομέα των πολιτικών ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού καθώς και με τη δυνατότητα χρηματοδότησης των πολιτικών αυτών από τα διαρθρωτικά ταμεία.

2.5. ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΜΗ ΤΥΠΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ένας από τους βασικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στην παροχή μη τυπικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ελλάδα είναι Ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.). Αποτελεί τον δημόσιο βραχίονα του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την άσκηση επιδοματικής πολιτικής και για την υλοποίηση του συνόλου των προγραμμάτων απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής του κράτους για τους εργαζόμενους και τους ανέργους.

Στους σκοπούς του ΟΑΕΔ περιλαμβάνονται: η εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής για την απασχόληση και την καταπολέμηση της ανεργίας, η ενίσχυση και διευκόλυνση της ένταξης του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας στην αγορά εργασίας, η προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η σύνδεσή της με την απασχόληση²⁰.

Βασικός προσανατολισμός του Ο.Α.Ε.Δ. είναι η ανάπτυξη ή/και εξειδίκευση των υπάρχοντων προγραμμάτων Σ.Ε.Κ., με στόχο την αποτελεσματικότερη παρέμβαση στην Αγορά Εργασίας και την κάλυψη με υπηρεσίες κατάρτισης του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού ενδιαφερομένων.

Εκτός από τον ΟΑΕΔ και οι Διευθύνσεις Εκπαίδευσης των περισσότερων Υπουργείων σχεδιάζουν και υλοποιούν προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που μέσω του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού Δήμητρα, (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ), διενεργεί προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης για τους γεωργούς και τους άλλους απασχολούμενους στον αγροτικό χώρο²¹.

²⁰ <http://www.oaed.gr/giati-mathiteia>

²¹ <http://www.elgo.gr/>

2.6. Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ²².

Η γεωργική εκπαίδευση στην Ελλάδα συμπορεύεται με την ιστορία και την εξέλιξη του ίδιου του νεοελληνικού κράτους από την ίδρυσή του. Εμπλέκεται με τα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα που μεσολαμβάνουν, συνδέεται άμεσα με τον αγροτικό τομέα, και προωθεί τον εκσυγχρονισμό των μέσων παραγωγής. Αλλωστε η Ελλάδα υπήρξε από το 19^ο αιώνα μέχρι και τη δεκαετία του 1950 μια κατεξοχήν αγροτική χώρα, όπου η γεωργία αποτελούσε τη βάση της ελληνικής οικονομίας.

Αρκετά νωρίς διαπιστώθηκε η ανάγκη για συστηματική γεωργική εκπαίδευση ώστε να επιλυθεί το επισιτιστικό πρόβλημα της χώρας. Η παραγωγή βρίσκεται σε μέτριο επίπεδο, λόγω έλλειψης υποδομών, κατάλληλου εξοπλισμού, και καλλιεργητικών μεθόδων. Το αγροτικό δυναμικό παραμένει στην υπανάπτυξη, στην εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση και στη σταδιακή ενσωμάτωση του στο αστικό περιβάλλον. Η στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό ήταν η απαραίτητη προϋπόθεση για την αναδιάρθρωση των γεωργικών υπηρεσιών και για την αύξηση και βελτίωση της γεωργικής παραγωγής.

Την αναγκαιότητα της γεωργικής εκπαίδευσης, πρώτος αντιλήφθηκε ο Κυβερνήτης Ι. Καποδίστριας και για το λόγο αυτό, προχώρησε στην ίδρυση της Γεωργικής Σχολής της Τίρυνθας (1829) στην οποία φοιτούσαν παιδιά φτωχών γεωργών. Ο Καποδίστριας θεωρούσε ότι έπρεπε να προηγηθεί η τεχνική, επαγγελματική και κυρίως η στοιχειώδης εκπαίδευση την περίοδο αυτή, εξαιτίας της γενικότερης ένδειας του νεοσύστατου κράτους.

Η Σχολή καταργήθηκε οριστικά το 1873. Κύριες αιτίες της αποδυνάμωσής της ήταν η έλλειψη πόρων, η κακοδιαχείριση, και η ατολμία των κυβερνήσεων να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα, ώστε να αποτελέσει το ίδρυμα αυτό το πρότυπο που θα συνδύαζε αποτελεσματικά μια θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση υψηλού επιπέδου.

Οι συζητήσεις τα επόμενα χρόνια εξαντλούνται στο αν θα έπρεπε να υπάρχει ανώτατη γεωργική παιδεία ή απλώς γεωργικοί σταθμοί και αγροκήπια, τα οποία θα παρείχαν τα μέσα στους ενδιαφερόμενους να

²² Γενική Δ/ση Γεωργικών Εφαρμογών & Έρευνας Υπουργείου Γεωργίας – Φροντιστήριο Συγκριτικής Γεωργίας & Γεωργικών Εφαρμογών Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1994), «Προσδοκίες αναγκών Γεωργικής Εκπαίδευσης», Τελική Έκθεση Προγράμματος, σ σ 23 – 32.

διδάσκονται μαθήματα γενικής γεωργικής κατεύθυνσης και να επιλύουν τα πρακτικά προβλήματα που ανέκυπταν τοπικά και τα οποία χρόνο με το χρόνο γίνονταν όλο και πιο σύνθετα.

Το πρώτο ουσιαστικό θεσμικό βήμα υπήρξε η ίδρυση από την κυβέρνηση του Χ. Τρικούπη του Τμήματος Γεωργίας στο Υπουργείο Εσωτερικών το 1887. Η ενέργεια αυτή έδωσε το έναυσμα προκειμένου να αξιοποιηθεί η δωρεά του Παναγιώτη Τριανταφυλλίδη για την ίδρυση γεωργικών σχολείων, (Νόμος *ΑΦΜΒ* /28-5-1887)

Με το νόμο αυτό ιδρύθηκαν και λειτούργησαν τρία (3) Τριανταφυλλίδεια σχολεία, με πρώτη τη Γεωργική Σχολή στην Αθήνα (1888). Για το σκοπό αυτό διατέθηκε τμήμα του πρώην κτήματος Ρούφ και έκταση από τα κτήματα του Χατζή Αλή Χασεκή. Η άλλη Τριανταφυλλίδειος Γεωργική Σχολή ιδρύθηκε στην Τίρυνθα αρκετά αργότερα (1894) και η τρίτη λειτούργησε στον Αλμυρό Βόλου.

Τα σχολεία αυτά αποτέλεσαν σταθμό στην ανάπτυξη και εξέλιξη της γεωπονικής εκπαίδευσης αφού συνέβαλαν στη συνειδητοποίηση της ανάγκης για ανώτερη γεωπονική παιδεία.

Σημαντική προς την κατεύθυνση αυτή, ήταν η συμβολή του Γεωπόνου και μετέπειτα πρώτου Πρύτανη της Ανωτέρας Γεωπονικής Σχολής Αθηνών Σπυρίδωνα Χασιώτη. Με τις προτάσεις του για την ίδρυση και λειτουργία σχολικών κήπων και με την επεξεργασία του σχεδίου για τη δημιουργία ανωτάτης γεωργικής εκπαίδευσης, συνέβαλε όσο κανείς άλλος στην επίλυση σημαντικών προβλημάτων και δυσχερειών, στην υιοθέτηση εν τέλει του σχεδίου του για την ίδρυση ανώτατου γεωπονικού Ιδρύματος.

Η πρώτη σχολή στην επαγγελματική γεωργική εκπαίδευση ιδρύθηκε το 1911 στην Λάρισα, Αβερώφειος Γεωργική Σχολή (τριετούς φοίτησης). Σκοπός της ήταν η θεωρητική και πρακτική μόρφωση των νέων έτσι ώστε να ασκήσουν το γεωργικό επάγγελμα.

Η περίοδος αυτή εξάλλου σηματοδοτείται από μια σειρά μεταρρυθμίσεων σε θεσμικό επίπεδο, όπως η ίδρυση του αυτόνομου Υπ. Γεωργίας (1917), η εισαγωγή νέων θεσμών (π.χ. της *Επιθεώρησης Γεωργίας, των επαρχιακών γεωπόνων*), η ψήφιση νόμου για τους Συνεταιρισμούς (νόμος 602/1914), οι οποίες κορυφώθηκαν με την ίδρυση της *Ανωτέρας Γεωπονικής Σχολής Αθηνών (1920)* και του *Γεωπονικού Τμήματος της Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1927)*.

Οι αλλαγές αυτές υπήρξαν καθοριστικές και δικαιώθηκαν από τις εξελίξεις, αφού οι γεωπόνοι ανέλαβαν ουσιαστικά το βάρος της αγροτικής μεταρρύθμισης, της αποκατάστασης των προσφύγων και του εκσυγχρονισμού της γεωργικής παραγωγής, μέσα στις δύσκολες συνθήκες του μεσοπολέμου και τουλάχιστον μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Η Ανωτέρα Γεωπονική Σχολή αρχικά και στη συνέχεια ως Ανωτάτη Γεωπονική Σχολή (1929), ως Γεωργικό Πανεπιστήμιο (1989) και τέλος ως Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1995), αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της Ιστορίας της Ελληνικής Εκπαίδευσης,

Το 1920 δημοσιεύεται μελέτη επιτροπής του Υπουργείου Γεωργίας στην οποία η οργάνωση της γεωργικής εκπαίδευσης στο μεσοπόλεμο ταξινομείται στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Στη στοιχειώδη Γεωργική Εκπαίδευση που προβλεπόταν για τα δημοτικά σχολεία (ειδικοί σχολικοί κήποι).
- Στην επαγγελματική Γεωργική Εκπαίδευση η οποία διαχωρίζεται σε κατώτερη, μέση και ανώτερη και πραγματοποιείται σε ειδικά σχολεία και γεωργικούς σταθμούς.
- Στη λαϊκή Γεωργική διδασκαλία η οποία πραγματοποιούνταν με διαλέξεις σε πρότυπα κτήματα και ειδικά μεταβατικά σχολεία.

Με τον Νόμο 3600/1929 το Κράτος εισάγει την υποχρεωτική επιμόρφωση των νέων αγροτών στα Κυριακά γεωργικά σχολεία. Τα μαθήματα γίνονταν από γεωπόνους αλλά και από ειδικά εκπαιδευμένους δημοδιδασκάλους. Έως το 1939 είχαν ιδρυθεί 18 Πρακτικές Σχολές. Όμως η ανεπαρκής εκπαίδευση των γεωπόνων σε θέματα παιδαγωγικής, διδακτικής και ψυχολογίας, είχε ως αποτέλεσμα και την ανεπαρκή απόδοσή τους ως διδάσκοντες. Επιπρόσθετα, η εκπαίδευση των μαθητών στο *in vitro* περιβάλλον του σχολείου, απείχε παρασάγγας από τις πραγματικές συνθήκες άσκησης της γεωργίας, με αποτέλεσμα την αδυναμία εφαρμογής της νέας γνώσης στην γεωργική εκμετάλλευση. Γι' αυτό και το εγχείρημα οδηγήθηκε σε αποτυχία.

Οι αγρότες δεν επιθυμούσαν να εγγράψουν τα παιδιά τους στα σχολεία λόγω της χαμηλής εκτίμησης που έτρεφαν για την εκπαίδευση αλλά και λόγω της έλλειψης εργατικών χεριών από τις γεωργικές εργασίες. Είναι ενδεικτικό ότι στα Πρακτικά Γεωργικά Σχολεία φοιτούσαν σχεδόν 2.000

νέοι ενώ ο αριθμός των νεοεισερχόμενων στο γεωργικό επάγγελμα ήταν 20πλάσιος, περίπου 45.000.

Το 1946 με το νόμο 920 καθορίζεται η πρώτη μορφή της αγροτικής εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον παραπάνω νόμο ανατίθενται επαγγελματικά γεωργικά μαθήματα στους επαρχιακούς, κοινοτικούς γεωπόνους, και στους γεωπόνους των γεωργικών σταθμών.

Οι πρώτες βάσεις για την επαγγελματική γεωργική εκπαίδευση τέθηκαν με την ίδρυση της Διεύθυνσης Γεωργικών Εφαρμογών του Υπουργείου Γεωργίας που αποσκοπούσε στη δημιουργία ικανών αγροτών, ώστε να βοηθήσουν αποτελεσματικά τους εαυτούς τους (Σιάρδος,1997). Η δεκαετία του 1950 είναι αναμφισβήτητα η «**εποχή άνθισης**» των Γεωργικών Εφαρμογών,

Η δημιουργία της Υπηρεσίας Γεωργικών Εφαρμογών (Υ.Γ.Ε.) αποτέλεσε μια μοναδική στα Ελληνικά χρονικά μορφή εκπαίδευσης ενηλίκων καθώς συνδύαζε τη μαζικότητα όσον αφορά στους αποδέκτες με την κοινοτική/τοπική ανάπτυξη, την τεχνική βοήθεια με την κοινωνική παρέμβαση, το σχεδιασμό πολιτικής γεωργικής ανάπτυξης με τον εκπαιδευτικό προγραμματισμό.

Υπολογίζεται ότι στα ειδικά προγράμματα εκπαίδευσης επιμορφώθηκαν τουλάχιστον 25.000 παιδιά αγροτών, σε 950 κοινότητες. Ειδικότερα, η εκπαίδευση δεν είχε μόνο χαρακτηριστικά εκμάθησης της γεωργικής γνώσης, αλλά και προσωπικής αυτοβελτίωσης.

Στα αρχικά/συμβατικά πλαίσια οι γεωργοεφαρμοστές (σύμβουλοι) θεωρούνται ως ενδιάμεσοι, είναι συχνά παθητικοί δέκτες, που λαμβάνουν τις εκροές της έρευνας – τεχνολογία και γνώση – και τις μεταβιβάζουν στους γεωργούς. Αυτό το μοντέλο εκπαίδευσης, «γραμμικό μοντέλο διάδοσης της καινοτομίας», είναι αντιπροσωπευτικό της «από-τα-πάνω» προσέγγισης της γεωργικής ανάπτυξης και του «συμβατικού» ή «παραδοσιακού» ρόλου των Γ.Ε.

Στη συνέχεια, ακολούθησε μια μακρόχρονη πορεία αποδιοργάνωσης του θεσμού. Η εκπαιδευτική/συμβουλευτική προσέγγιση του θεσμού μπήκε σταδιακά στο περιθώριο. Τα τελευταία χρόνια, ο παραδοσιακός ρόλος των Γ.Ε. έχει δώσει τη θέση του σε συμμετοχικές, από «κάτω προς τα πάνω» προσεγγίσεις στο πλαίσιο της βιώσιμης αγροτικής ανάπτυξης. Είναι ευνόητο

πως οι δυο διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις απαιτούν και διαφορετικούς τύπους γεωργοεφαρμοστών (συμβούλων) ως εκπαιδευτών ενηλίκων.

Μια πιο συστηματική εφαρμογή της επαγγελματικής γεωργικής εκπαίδευσης εφαρμόστηκε το 1961 με την ίδρυση 21 κέντρων γεωργικής εκπαίδευσης σε διάφορους νομούς της χώρας. Σύμφωνα με τον Σιάρδο (1997) «τα Κ.Ε.Γ.Ε. κατανέμονται κατά την δεκαετία του '80 σε 50 νόμους και παρείχαν γεωργική εκπαίδευση κυρίως σε νέους γεωργούς αλλά και ταχύρρυθμες εκπαιδεύσεις και ενημερώσεις διάρκειας μιας έως πέντε ημερών» Μάλιστα υπήρχε κονδύλι που κάλυπτε τις δαπάνες διαμονής, διατροφής, και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η Υπηρεσία Γεωργικών Εφαρμογών του Υπουργείου Γεωργίας που ιδρύθηκε το 1951 συνέβαλλε σημαντικά τις επόμενες δύο δεκαετίες στην διάχυση της αγροτικής γνώσης και της καινοτομίας και - εντέλει -στην διαδικασία εκμοντερνισμού της ελληνικής γεωργίας. Από το 1981 και μετά η Υπηρεσία Γεωργικών Εφαρμογών απέκτησε έναν τελείως γραφειοκρατικό ρόλο, που - σύμφωνα με τον Koutsouris (1999) – με την πλήρη απουσία της από το πεδίο της αγροτικής ανάπτυξης, αλλά και η μεταβολή του ρόλου των γεωπόνων από επιστήμονα – βοηθό του αγρότη σε διοικητικό υπάλληλο, έναν απλό διεκπεραιωτή της γεωργικής πολιτικής.

Επιπρόσθετα, και οι αγρότες έχασαν το ενδιαφέρον τους για την ανάπτυξη και την καινοτομία, καθώς αρκούσαν απλώς στην είσπραξη των επιδοτήσεων. Η εκπαίδευσή τους κατέληξε ως ένα προαπαιτούμενο, μία υποχρέωση για την είσπραξη επιδοτήσεων από την ΚΑΠ και χωρίς κανένα άλλο όφελος.

Εκείνη την περίοδο ξεκινά η εφαρμογή προγραμμάτων Επαγγελματικού Προσανατολισμού, διάρκειας 100 ωρών, με στόχο την παροχή πρόσθετων επαγγελματικών γνώσεων που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν εργασία σε περιόδους εργασιακής ύφεσης, με ενίσχυση των κοινοτικών ταμείων (ΕΚΤ και ΕΓΤΠΕ). Παράλληλα, το 1986, ξεκινά η εφαρμογή προγραμμάτων για την προσαρμογή της επαγγελματικής κατάρτισης στις ανάγκες της σύγχρονης γεωργίας, (797/85/ΕΟΚ). Ο Κανονισμός περιλαμβάνει ειδικές ρυθμίσεις για τους νέους αγρότες οι οποίες αποβλέπουν στην παρακίνηση και διευκόλυνση των νέων στο να εγκατασταθούν και να επενδύσουν στη γεωργία. Από το 1991, υλοποιούνται κατά προτεραιότητα τα εκπαιδευτικά προγράμματα που διοργανώνονται με

σκοπό να εξυπηρετήσουν αγρότες και αγρότισσες που υποβάλλουν Σχέδια Βελτίωσης.

Με τον Νόμο 576/77 η Γεωργική Επαγγελματική Εκπαίδευση παρέχεται από Εκπαιδευτικά Ιδρύματα του Υπουργείου Παιδείας που ανήκουν στη δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση. Τα Ιδρύματα αυτά ήταν :

- Οι Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (Τ.Ε.Σ.) που πρόσφεραν διετή μεταγυμνασιακή εκπαίδευση
- Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια (Τ.Ε.Λ.) (Ν. 576/77, & 1566/85) που πρόσφεραν τριετή μεταγυμνασιακή εκπαίδευση. Τα Τ.Ε.Λ. του Υπουργείου Παιδείας είχαν 11 τομείς, μεταξύ των οποίων και ο Γεωργικός Τομέας.

Με τους νόμους 2525/97 και 2640/98 αναδιαρθρώθηκε ο ανώτερος κύκλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με την επιβολή σημαντικών αλλαγών στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση του επιπέδου αυτού. Μεταξύ άλλων, καταργήθηκαν το Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο (ΤΕΛ) και το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ) καθώς και οι Τεχνικές-Επαγγελματικές Σχολές (ΤΕΣ).²³ Τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) με δύο κύκλους σπουδών και δύο επίπεδα πιστοποίησης²³.

Η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση παρεχόταν στα Τεχνικά - Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (Τ.Ε.Ε.) μέχρι το 2006. Τα Τ.Ε.Ε. ανήκαν στη δευτεροβάθμια, μεταγυμνασιακή εκπαίδευση και σε αυτά εισάγονταν οι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου, χωρίς εξετάσεις. Οι σπουδές στα Τ.Ε.Ε. διαρκούσαν έως και τρία έτη και οργανώνονταν σε δύο κύκλους, Α' και Β', οι οποίοι περιλάμβαναν επιμέρους τομείς και ειδικότητες.

Οι μαθητές μετά την αποφοίτηση τους από τον Α' κύκλο σπουδών λάμβαναν, κατόπιν εξετάσεων, πτυχίο επιπέδου 2. Τα προγράμματα διδασκαλίας των Τ.Ε.Ε. περιλάμβαναν θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα των ειδικοτήτων και βασικά μαθήματα γενικής παιδείας και γενικής ωφελιμότητας. Οι Τεχνικές Επαγγελματικές Σχολές (Τ.Ε.Σ.) του άρθρου 9 του Ν. 1566/85 μετατράπηκαν σε Τ.Ε.Ε. Α' Κύκλου. Οι μαθητές που αποφοιτούσαν από τις ΤΕΣ μπορούσαν να εγγράφονται στο Β' κύκλο σπουδών των Τ.Ε.Ε.

²³ Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας "Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ, ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ", www.imegsevee.gr Εκδότης: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2014.

Στη συνέχεια, τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, μετεξελίχθηκαν σε Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ) και Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ), που αποτελούν εναλλακτική δυνατότητα συνέχισης σπουδών (δεύτερος κύκλος δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) με στόχο το συνδυασμό της γενικής παιδείας με την εξειδικευμένη τεχνική και επαγγελματική γνώση με σκοπό την ταχύτερη ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας.

Οι Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.) απευθύνονται σε μαθητές οι οποίοι επιθυμούν να φοιτήσουν σε ειδικότητες που δεν απαιτούν ισχυρή θεωρητική υποστήριξη, αλλά επικεντρώνονται κυρίως στην πρακτική εξάσκηση, ώστε οι απόφοιτοι τους να εντάσσονται άμεσα στην αγορά εργασίας ως ειδικευμένοι τεχνίτες. Οι Επαγγελματικές Σχολές μπορούσαν να ιδρύονται και να λειτουργούν υπό την εποπτεία και ευθύνη και άλλων Υπουργείων. Στους αποφοίτους χορηγείται πτυχίο επιπέδου 3, που τους δίνει τη δυνατότητα να λάβουν άδεια ασκήσεως επαγγέλματος ή να εγγράφονται στα ΙΕΚ.

Η επαγγελματική εκπαίδευση παρεχόταν από τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) και τις Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ.), που θεσμοθετήθηκαν με τον νόμο 3475/2006. Η δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση αποβλέπει στο συνδυασμό της γενικής παιδείας (ν. 1566/1985) με την τεχνική επαγγελματική γνώση, με ειδικότερο σκοπό: ☐ την ανάπτυξη των ικανοτήτων, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας και της κριτικής σκέψης των μαθητών, τη μετάδοση των απαιτούμενων τεχνικών και επαγγελματικών γνώσεων και την ανάπτυξη των συναφών δεξιοτήτων τους.

Με το νόμο 4186/2013 εισάγονται αλλαγές στη διάρθρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το Επαγγελματικό Λύκειο προσφέρει δύο κύκλους σπουδών, οι οποίοι ανήκουν στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα: τον «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» και ☐τον «Μεταδευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών», την «Τάξη Μαθητείας». Στο «Δευτεροβάθμιο Κύκλο Σπουδών» στα Ημερήσια ΕΠΑ.Λ. λειτουργούν οι Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεις.

Στην «Τάξη Μαθητείας», που είναι προαιρετική, εγγράφονται οι κάτοχοι απολυτηρίου και πτυχίου του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών του ΕΠΑ.Λ. Η «Τάξη Μαθητείας», εφαρμόζει το δυϊκό σύστημα εκπαίδευσης (μαθητεία) του Ο.Α.Ε.Δ., έχει διάρκεια ένα (1) έτος και περιλαμβάνει και

εκπαίδευση στο χώρο εργασίας (μαθητεία), Μάθημα Ειδικότητας και Προπαρασκευαστικά Μαθήματα Πιστοποίησης. Την ευθύνη υλοποίησης της τάξης μαθητείας, της τοποθέτησης σε χώρους εργασίας των φοιτούντων, καθώς και όλα τα σχετικά με αυτήν έχει το ΕΠΑ.Λ. και ο Ο.Α.Ε.Δ. Οι απόφοιτοι της «Τάξης Μαθητείας» λαμβάνουν Πτυχίο Ειδικότητας επιπέδου 4 από το ΕΠΑΛ, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων τους, από τον ΕΟΠΠΕΠ

Παράλληλα με τα ΕΠΑ.Λ. λειτουργούν Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ – μη τυπική εκπαίδευση). Σκοπός τους, είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, διάρκειας τριών ετών, σε αποφοίτους της υποχρεωτικής τυπικής εκπαίδευσης. Η φοίτηση στις δημόσιες Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης παρέχεται δωρεάν.

Επιπρόσθετα στο πλαίσιο της Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης λειτουργούν τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ). Σκοπός τους είναι η παροχή υπηρεσιών αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και αποφοίτους Σ.Ε.Κ..

Το 2016, ψηφίστηκε τροπολογία του Υπουργείου Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων, για νέες άμεσες αλλαγές στα ΕΠΑΛ και συνολικά στη δευτεροβάθμια Τεχνική - Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΤΕΕ) με εφαρμογή τη σχολική χρονιά, 2016-17^{24,25}.

Η επείγουσα ανάγκη να αντιμετωπιστούν με θετικό τρόπο τα οξυμένα προβλήματα που ταλανίζουν διαχρονικά την Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση, με την τροπολογία του ΥΠΠΕΘ προβλέπονταν τα εξής:

Όσον αφορά τη νέα δομή των ΕΠΑΛ προβλεπόταν:

- **Α΄ ΤΑΞΗ** με ενιαίο πρόγραμμα, με μαθήματα γενικής παιδείας, προσανατολισμού και ειδικοτήτων, προκειμένου να δίνεται στους μαθητές/-τριες η δυνατότητα να διερευνήσουν τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές τους.
- **Β΄ ΤΑΞΗ** με διαχωρισμό σε τομείς τεχνικο-επαγγελματικών σπουδών με μαθήματα γενικής παιδείας και τομέων (θεωρητικά και εργαστηριακά).
- **Γ΄ ΤΑΞΗ** με διαχωρισμό των τομέων σπουδών σε επιμέρους ειδικότητες, με μαθήματα γενικής παιδείας και ειδικοτήτων (θεωρητικά και εργαστηριακά).

²⁴ <http://www.minedu.gov.gr/rss/20457-20-05-16-ksekina-pilotika-to-programma-tis-taksis-mathiteias-2>

²⁵ <http://www.naftemporiki.gr/story/1101199/oles-oi-ameses-allages-sta-epal-kai-ti-deuterobathmia-tee>

- Μετά την αποφοίτηση, προαιρετικό «Μεταλυκειακό Έτος-Τάξη Μαθητείας», με εργαστηριακά μαθήματα ειδικότητας στο σχολείο και μαθητεία σε χώρους εργασίας.

Με την τροπολογία γίνονται οι απαραίτητες ρυθμίσεις και τροποποιήσεις ώστε να καταστεί ασφαλής και πλήρης δικαιωμάτων για τους απόφοιτους των ΕΠΑΛ που θα σπουδάζουν στο «μεταλυκειακό έτος – τάξη μαθητείας», η πρώτη επαφή με την εργασία.

Οι αλλαγές που θεσμοθετούνται στα ΕΠΑΛ θα ξεκινήσουν σταδιακά, από το σχολικό έτος 2016-17 και έχουν το χαρακτήρα μεταβατικών αλλαγών (θα λειτουργήσουν ως «γέφυρα») από τη υπάρχουσα στη νέα δομή των ΕΠΑΛ), μέχρις ότου ολοκληρωθεί ο δημόσιος διάλογος για το σύστημα της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, από τον οποίο θα προκύψει και μια πλήρης μελέτη για το περιεχόμενο των αλλαγών στα ΕΠΑΛ.

Επίσης, καταργούνται οι ΣΕΚ (Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης) που δημιουργήθηκαν με το Ν. 4186/13, ένας θεσμός που δεν έτυχε αποδοχής από την κοινωνία (λειτουργήσαν μόλις 4 από τις 95 που προβλεπόταν να λειτουργήσουν). Με αυτόν τον τρόπο γίνεται ένα βήμα για τον εξορθολογισμό της πολυτυπίας του συστήματος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και η πρόωρη κατάρτιση στην μη τυπική εκπαίδευση και η γενικευμένη μαθητεία ανηλίκων που προέβλεπε ο Ν.4186/13.

Προβλέπεται, τέλος, η μετατροπή καταργούμενων ΣΕΚ σε Δημόσια ΙΕΚ για ειδικές ευαίσθητες κατηγορίες πληθυσμού, ενηλίκων αποφοίτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μετά από απόφαση του Υπουργού Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων²⁶.

²⁶ <http://www.minedu.gov.gr/techniki-ekpaideusi-2/sxolika-nea-techn-ekpaid/20139-09-05-16-oi-allages-stin-techniki-epaggelmatiki-ekpaidefsi-mia-nea-arxi-gia-ta-epal-3>

2.7 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Η ανάπτυξη της ελληνικής γεωργίας μπορεί να βασιστεί σε νέους που το αγροτικό επάγγελμα θα είναι συνειδητή επιλογή τους. Οι νέοι αγρότες χρειάζονται στήριξη γιατί αποτελούν την ελπίδα για την αναβάθμιση του γεωργικού τομέα και την εξέλιξή του. Δυστυχώς έως και σήμερα, ο αγροτικός πληθυσμός συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από τα παραδοσιακά πρότυπα και να συντηρητικοποιείται.

Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα όμως είναι υποχρεωμένοι όχι μόνο να υιοθετήσουν νέες μεθόδους καλλιέργειας και τυποποίησης προϊόντων αλλά και να διαθέτουν επιχειρηματικές γνώσεις και ικανότητες προκειμένου να ανταποκριθούν στις εξελίξεις της διευρυμένης και διεθνοποιημένης αγοράς²⁷.

Στο επίπεδο της εκπαίδευσης των γεωργών, φαίνεται πως τα συστήματα γεωργικής γνώσης στην Ελλάδα, περνούν μια περίοδο στασιμότητας και επανακαθορισμού, αναζητώντας νέο περιεχόμενο και στόχους.

Οι Κουλαουζίδης και Κουτσούρης (2005) τονίζουν ότι «στην επιτυχή αντιμετώπιση των προκλήσεων της σύγχρονης γεωργίας σημαντικό ρόλο καλείται να παίξει η εκπαίδευση και η κατάρτιση αυτών που πρόκειται να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στο γεωργικό τομέα αλλά και αυτών που είναι ήδη επαγγελματίες του χώρου»²⁸.

Η Παπαδάκη – Κλαυδιανού, (2007) ορίζει την γεωργική εκπαίδευση ως την «εκπαίδευση η οποία αποσκοπεί και συμβάλλει στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και του αγροτικού χώρου»²⁹. Με βάση τη συλλογιστική αυτή, η γεωργική εκπαίδευση διακρίνεται σε σχολική εκπαίδευση και εξωσχολική γεωργική εκπαίδευση. Οι σημαντικότερες μορφές επαγγελματικής επιμόρφωσης είναι η τελειοποίηση προαγωγής, η

²⁷ Βεργίδης, Δ. (2001). Δια βίου εκπαίδευση και εκπαιδευτική πολιτική, Στο Κ. Χάρης, Ν. Πετρουλάκης και Σ. Νικόδημος, (Επιμ). *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση: Διεθνής Εμπειρία και Ελληνική Προοπτική*, Πρακτικά 9^{ου} Διεθνούς Παιδαγωγικού Παιδαγωγικού Συνεδρίου, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

²⁸ Κουλαουζίδης, Γ., Κουτσούρης, Α. (2005) Άξονες εκπαιδευτικού σχεδιασμού γεωργικής εκπαίδευσης ενηλίκων σε μια εποχή περιβαλλοντικής αβεβαιότητας. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, τεύχος 6, σελ. 22-29.

²⁹ Παπαδάκη-Κλαυδιανού, Α. (2007). *Γεωργική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημιακού Τυπογραφείου ΑΠΘ.

μετεκπαίδευση για αλλαγή επαγγέλματος και η επαγγελματική ενσωμάτωση³⁰.

Στόχοι της γεωργικής εκπαίδευσης είναι οι παρακάτω :

- Βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος
- Βελτίωση του επιπέδου ζωής
- Ορθολογική χρήση των συντελεστών παραγωγής
- Διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την παραγωγική γεωργία
- Ανάπτυξη της ικανότητας διαχείρισης της εκμετάλλευσης από τον αρχηγό .
- Ενσωμάτωση της εκμετάλλευσης στις τοπικές αναπτυξιακές δραστηριότητες και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης,

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάζονται και απευθύνονται στον αγροτικό πληθυσμό διακρίνονται σε 3 βασικές κατηγορίες³¹:

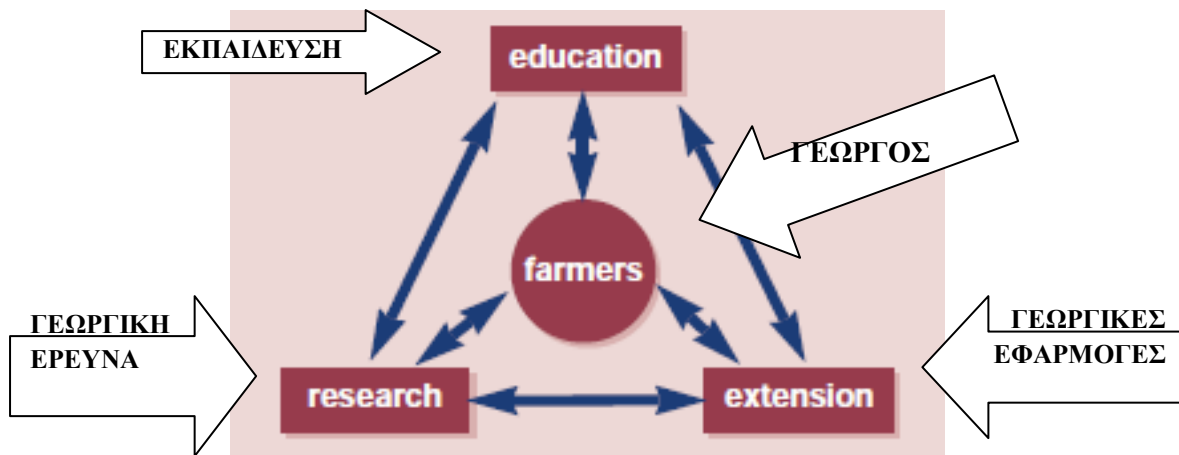
1. Γενική ή βασική εκπαίδευση
2. Αρχική επαγγελματική εκπαίδευση ή κατάρτιση
3. Συνεχιζόμενη κατάρτιση ή και δια βίου εκπαίδευση

Η σύγχρονη άποψη της γεωργικής εκπαίδευσης όπως αναφέρεται από τον FAO (2000)³², περιγράφεται ως ένα σύστημα που ενσωματώνει τους γεωργούς, τους εκπαιδευτές, τους εφαρμοστές των γεωργικών εφαρμογών, με σκοπό τη βελτίωση της γεωργίας καθώς και της ανάπτυξης σε τοπικό και ευρύτερο πεδίο. Ο γεωργός βρίσκεται στο κέντρο αυτού του συστήματος όπως χαρακτηριστικά φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

³⁰ Παπαδάκη-Κλαυδιανού, Α. (1996). *Γεωργική Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημιακού Τυπογραφείου ΑΠΘ.

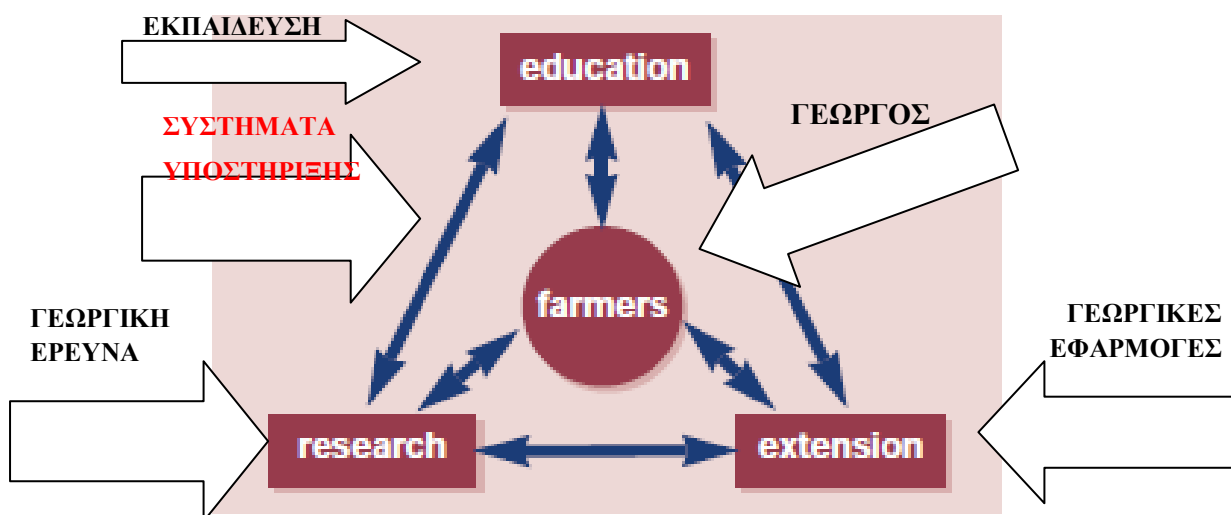
³¹ Γενική Δ/ση Γεωργικών Εφαρμογών & Έρευνας Υπουργείου Γεωργίας – Φροντιστήριο Συγκριτικής Γεωργίας & Γεωργικών Εφαρμογών Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1994), «Προσδοκίες αναγκών Γεωργικής Εκπαίδευσης», Τελική Έκθεση Προγράμματος, σ σ 23 – 32.

³²

Όμως, η εκπαίδευση δεν πρέπει να περιορίζεται στην κατάρτιση των ατόμων παρέχοντας στους ενδιαφερομένους τις απαραίτητες δεξιότητες και τη σχετική θεωρητική γνώση. Πρέπει παράλληλα, να παρέχει τα μέσα για την ανάπτυξη του ατόμου και να προωθεί την κριτική γνώση, την ατομική έκφραση και την προσαρμογή σε μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα.

Σύμφωνα με τους Rivera et. al., 2005³³, για να είναι πληρέστερο το παραπάνω σχήμα θα πρέπει να προστεθούν και τα συστήματα υποστήριξης. Αυτά τα συστήματα περιλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα, τα συστήματα εφοδιασμού και τους μηχανισμούς αγοράς. Ο γεωργός βρίσκεται σταθερά στο κέντρο του μοντελοποιημένου συστήματος, και δέχεται τα αποτελέσματα της αλληλεπίδρασης των 4 φορέων.

³³ Rivera, W. M., Qamar, M. K., & Mwandemere, H. K. (2005). Enhancing coordination among AKIS/RD actors: An analytical and comparative review of country studies on agricultural knowledge and information systems for rural development (AKIS/RD). Rome: FAO. Retrieved from http://www.fao.org/sd/dim_kn3/kn3_050901_en.htm

Μια σημαντική κριτική στο σύστημα γεωργικής εκπαίδευσης, αφορά στην έλλειψη αξιοποίησης σύγχρονων συμμετοχικών μεθόδων εκπαίδευσης που θα αύξαναν την αποτελεσματικότητά της. Οι περισσότερες αρχές της Εκπαίδευσης Ενηλίκων όπως η στόχευση στις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες, η ανάγκη ενεργού συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία, ο τρόπος με τον οποίο οι καταρτιζόμενοι θα μετασχηματίζουν τις προηγούμενες εμπειρίες τους σε νέες γνώσεις και δεξιότητες, τα εμπόδια που πρέπει ως ενήλικες να ξεπεράσουν για να κατακτήσουν τη νέα γνώση, πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπ' όψιν και στην γεωργική εκπαίδευση.

2.8 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ-ΔΗΜΗΤΡΑ (ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ)

Οι Charatsari et al. (2011) αναφέρουν ότι η τυπική γεωργική εκπαίδευση στην Ελλάδα παρέχεται από Επαγγελματικά Λύκεια, ΙΕΚ, ΤΕΙ και Πανεπιστήμια, ενώ η επίσημη κρατική υπηρεσία άτυπης γεωργικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ο ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ. Ο συγκεκριμένος Οργανισμός δημιουργήθηκε, μετά την συγχώνευση του «ΟΓΕΕΚΑ-ΔΗΜΗΤΡΑ»³⁴, με συναφείς Οργανισμούς, εποπτευόμενους από το ΥΠΑΑΤ, (Ν. 2889/2014)³⁵.

Κύριο αντικείμενο του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ είναι η ανάπτυξη ή/και υποστήριξη δράσεων που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της χώρας, τη βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, και την πιστοποίηση των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων.

Άλλοι επιμέρους τομείς που δραστηριοποιείται ο ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ, εκτός από την παροχή αγροτικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, είναι:

- η προώθηση της καινοτομίας, η διενέργεια έρευνας, η διάχυση των γνώσεων, της τεχνολογίας και των συμβουλευτικών υπηρεσιών σε όλους τους τομείς της αγροδιατροφικής αλυσίδας,
- η προστασία της προέλευσης και ταυτότητας, οι έλεγχοι της νόμιμης χρήσης όρων, συμβόλων και ενδείξεων στα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητάς τους,
- η εφαρμογή των ορθών πρακτικών στη γεωργία, και
- ο ενδεδειγμένος έλεγχος του κυκλώματος προέλευση, παραγωγή, ποιότητα και διακίνηση για το γάλα και το κρέας στη χώρα.

Επίσης, βασική αποστολή του Οργανισμού είναι η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων στον σχεδιασμό και την υποστήριξη της εφαρμογής της πολιτικής του στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, καθώς και στη διαμόρφωση θέσεων στα θέματα που εξετάζονται στο Συμβούλιο και στα λοιπά αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι κύριες δραστηριότητες του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ περιλαμβάνουν:

1. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

³⁴ www.ogeeka-dimitra.org.gr

³⁵ <http://www.elgo.gr/index.php>

2. ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

3. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

4. ΣΠΟΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ

5. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ ΣΕ ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ

Ο ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, ως θεσμικό όργανο, εποπτεύει τις ακόλουθες περιφερειακές υπηρεσίες:

1. Ινστιτούτα Αγροτικής Έρευνας
2. Επαγγελματικές Σχολές Εκπαίδευσης
3. Κέντρα Δήμητρα
4. Εποπτείες Γάλακτος και Κρέατος
5. Εργαστήρια Ελέγχου Ποιότητας Γάλακτος

Ο Οργανισμός είναι ο εθνικός φορέας που προωθεί θεσμικά μέσω των ΕΠΑ.Σ. και των Κέντρων «ΔΗΜΗΤΡΑ» τη βελτίωση των επαγγελματικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ελλήνων γεωργών και κτηνοτρόφων, ώστε να παράγουν ανταγωνιστικά προϊόντα σεβόμενοι παράλληλα τον καταναλωτή και το περιβάλλον.

Όσον αφορά τις Επαγγελματικές Σχολές Εκπαίδευσης, αυτή τη στιγμή λειτουργούν 6 Σχολές, οι οποίες παρέχουν Δευτεροβάθμια Επαγγελματική Εκπαίδευση σε απόφοιτους της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Οι Σχολές αυτές είναι οι ακόλουθες :

- Γαλακτοκομική ΕΠΑΣ Ιωαννίνων
- Αβερώφειος ΕΠΑΣ Λάρισας
- ΕΠΑΣ Συγγρού
- Γεωργική ΕΠΑΣ Νεμέας
- ΕΠΑΣ Κρήτης
- ΕΠΑΣ Καλαμπάκας

Ο ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ, ως εποπτευόμενος φορέας, έχει αναλάβει την υλοποίηση των προγραμμάτων μακροχρόνιας εκπαίδευσης-κατάρτισης των αγροτών και ιδιαίτερα των νέων, με στόχο την περαιτέρω αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της υπαίθρου. Στην παρούσα φάση λειτουργούν σε περιφερειακό επίπεδο, 23 Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ», καθώς και ένα Πρακτικό Γεωργικό Σχολείο στο Βέλο Κορινθίας. Τα Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ», εδρεύουν

σε πόλεις των 13 περιφερειών, συνήθως στις πρωτεύουσες των Νομών, και είναι τα παρακάτω:

Από το 1993 περίπου και μετά, τα Κέντρα «ΔΗΜΗΤΡΑ», πρώην ΚΕΓΕ, προσφέρουν προγράμματα γεωργικής κατάρτισης διάρκειας 150 ωρών, (Συνεχιζόμενη Κατάρτιση). Τα προγράμματα αυτά απευθύνονται κυρίως στους αγρότες εκείνους που είναι οι δικαιούχοι των επιδοτήσεων της ΕΕ για προγράμματα Σχεδίων Βελτίωσης και Εγκατάστασης Νέων Γεωργών (Κανονισμοί 797/85 και 2328/91) και η παρακολούθηση είναι υποχρεωτική αλλά αμειβόμενη.

Ήδη υπάρχει πολιτική βούληση να κατατεθεί ένα νέο Σχέδιο Νόμου που θα αφορά την «Οργάνωση και Λειτουργία του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ», ώστε να διορθωθούν όλα τα κρίσιμα για τη λειτουργία του ζητήματα.

2.8.1 ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Στην Ελλάδα, υπάρχει σήμερα ένα μεγάλο δυναμικό Πιστοποιημένων Δομών Κατάρτισης: Ιδιωτικά και Κρατικά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που προσφέρουν αρχική μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση Επιπέδου 3. Κέντρα Δια Βίου Μάθησης (ΚΕΔΙΒΙΜ 1 και ΚΕΔΙΒΙΜ 2) που προσφέρουν συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση σε όλους τους τομείς. Οι δομές αυτές πιστοποιούνται ως προς την ποιότητά τους από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) και εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας ή άλλους φορείς, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 4093/2012. Σύμφωνα με τον Τζοβλά (2014), υπάρχουν σήμερα **67 Ιδιωτικά** και **93 Κρατικά ΙΕΚ** σε όλη την Ελλάδα. Σύμφωνα επίσης με τα στοιχεία του ΕΟΠΠΕΠ (2014) υπάρχουν Πιστοποιημένα **139 ΚΕΔΙΒΙΜ2**, και **421 ΚΕΔΙΒΙΜ1** σε όλη την χώρα.

Το τεράστιο αυτό δυναμικό διαθέτει μεγάλο δίκτυο εκπαιδευτών, σύγχρονες εγκαταστάσεις και μέσα, και διοικητικό προσωπικό υψηλών προσόντων, όπως προβλέπεται από την νομοθεσία.

Ειδικά για τα ΙΕΚ θα πρέπει να αναφερθεί ότι από τις 15 περίπου ειδικότητες που προσέφερε ο Γεωτεχνικός Τομέας μέχρι το 2012 (στοιχεία πρώην ΟΒΕΚ), μετά την τελευταία μεταρρύθμιση (Ν. 4186/2013) οι ειδικότητες αυτές συρρικνώθηκαν σε μόλις 3. Με τον ίδιο νόμο ιδρύθηκαν οι Σχολές Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) που προσφέρουν εκπαίδευση

επιπέδου 2, σε 11 ειδικότητες στον Γεωτεχνικό Τομέα (Ν. 4186/2013, άρθρο 20).

2.9 ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ

Το 2003 οι τότε Υπουργοί Παιδείας και Γεωργίας υπογράφουν υπουργική απόφαση με την οποία αναγνωρίζεται στο εξής και επαγγελματικά η γεωργική απασχόληση. Το πτυχίο ονομάζεται "πτυχίο του αγρότη" ή "πράσινο πιστοποιητικό" και κατοχυρώνει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την επαγγελματική επάρκεια όσων ασχολούνται με τα γεωργικά επαγγέλματα. Στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη εδώ και δεκαετίες λειτουργούν τα προγράμματα του «**Πράσινου Πιστοποιητικού**».³⁶.

Το εν λόγω πιστοποιητικό έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς αποτελεί προϋπόθεση για ένταξη του ενδιαφερόμενου αγρότη σε πολλά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα κοινοτικά ταμεία, όπως: καθεστώς νέων αγροτών, βελτίωση αγροτικών εκμεταλλεύσεων, πριμ πρώτης εγκατάστασης και χορήγηση δανείων με χαμηλό επιτόκιο για δαπάνες πρώτης εγκατάστασης, αυξημένη εξισωτική αποζημίωση και προτεραιότητα στις ποσοτώσεις. Επίσης, θα παρέχονται διευκολύνσεις (εκπτώσεις ή πλήρης εξαίρεση από το φόρο μεταβίβασης και κληρονομιάς, κάλυψη διαφόρων δαπανών, άμεση ενημέρωση από φορείς για νέα προγράμματα).

Το πράσινο πιστοποιητικό θα χορηγούνταν με απόφαση του υπουργού τότε Γεωργίας, στις εξής κατηγορίες προσώπων.

- Στους κατέχοντες τυπική επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, όπως απόφοιτοι όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (ΤΕΕ Α και Β κύκλου ΙΕΚ, ΤΕΙ και ΑΕΙ μη γεωτεχνικής κατεύθυνσης),
- Στους έχοντες λάβει άτυπη επαγγελματική κατάρτιση.

Το "πτυχίο του αγρότη" θα δίνεται μετά από εξετάσεις γνώσεων και δεξιοτήτων, γραπτές εξετάσεις γνώσεων και εξετάσεις στο χωράφι για τη δεξιότητα του αγρότη.

Ήδη, είχε υπογραφεί και η προγραμματική σύμβαση του υπουργείου Γεωργίας με τον τότε Οργανισμό Γεωργικής Εκπαίδευσης ΔΗΜΗΤΡΑ. Τα

³⁶ Κουτσούρης Α. (2002) «Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην αγροτική ανάπτυξη». Εισαγωγή στην Ημερίδα 'Η Εκπαίδευση ως Προϋπόθεση Ανασυγκρότησης της Υπαίθρου', ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ στο πλαίσιο της AGROTICA 2002, Θεσσαλονίκη, 31 Ιανουαρίου 2002.

εκπαιδευτικά προγράμματα του Οργανισμού για τους υπόχρεους εκπαίδευσης αγρότες θα άρχιζαν άμεσα και η εκπαίδευση των αγροτών με μαθήματα (θεωρητικά-πρακτικά) και εξάσκηση θα διαρκούσαν έως και ένα χρόνο.

Οι κατευθύνσεις του πράσινου πιστοποιητικού αφορούσαν όλους τους κλάδους του πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, δασών, αλιεία και αγροτουρισμό). Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των προγραμμάτων ήταν ότι ανάλογα με το χρόνο παρακολούθησης, ο εκπαιδευόμενος θα αποκτά διαφορετικά προσόντα και αντίστοιχα πιστοποιητικά ή διπλώματα.

Όλα τα προγράμματα που αφορούσαν το «Πράσινο Πιστοποιητικό» διέθεταν συγκεκριμένο και ταυτόχρονα ευέλικτο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, με δυαδικό σύστημα, όπου παράλληλα, με τη θεωρητική διδασκαλία γίνεται και η πρακτική άσκηση και μαθητεία. Επίσης θα στελεχώνονταν με ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό (γεωπονικό κυρίως), θα διδασκόταν επικαιροποιημένο εκπαιδευτικό υλικό και θα εφαρμόζονταν σύγχρονα συστήματα αξιολόγησης.

Στο Νομοσχέδιο για τη δημιουργία του ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ γίνεται επίσης αναφορά στο «πράσινο πιστοποιητικό». Το πιστοποιητικό αυτό, θα αποτελούσε θεσμό του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και θα αποτελούσε ένα βασικό επαγγελματικό προσόν για τον Έλληνα αγρότη. Προβλέπονταν μάλιστα να εκπαιδευτούν 750.000 αγρότες και οι καταρτίσεις θα ολοκληρωνόταν στο τέλος του 2013. Οι προβλέψεις αυτές ωστόσο διαψεύστηκαν. Αυτό που όλοι οι εμπλεκόμενοι, πολιτική ηγεσία, θεσμική ηγεσία του οργανισμού και αγρότες, είναι ότι το μεγάλο και ισχυρό μυστικό της αγροτικής ανάπτυξης μιας χώρας είναι το υψηλής επαγγελματικής κατάρτισης ανθρώπινο δυναμικό της

Έως και σήμερα ο συγκεκριμένος θεσμός δεν έχει αποκτήσει την αναγνώριση που του αναλογεί. Η απόκτηση του «Πράσινου Πιστοποιητικού» συνεπάγεται την αναγνώριση του γεωργού- κατόχου του, ως επαγγελματία και συνεπώς την επαγγελματική του κατοχύρωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας³⁷ ορίζει ως «επιχειρηματικότητα» την προσπάθεια για τη δημιουργία μιας νέας επιχείρησης/δραστηριότητας ή την επέκταση μιας ήδη υπάρχουσας, από έναν ιδιώτη, ή ομάδα ιδιωτών ή από άλλες ήδη υπάρχουσες επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τον Κουτσούρη (2007), ως «επιχειρηματίας» χαρακτηρίζεται το άτομο που μπορεί να δημιουργεί νέους συνδυασμούς των παραγωγικών παραμέτρων, όπως νέες μεθόδους οργάνωσης ή/και παραγωγής, νέα προϊόντα/υπηρεσίες, νέες αγορές, το άτομο που είναι πρόθυμο να αναλάβει τον επιχειρηματικό κίνδυνο, ή τέλος, το άτομο που κατέχει και λειτουργεί μια επιχείρηση³⁸.

Η επιχειρηματικότητα συνιστά μια καθοριστική μορφή δημιουργικότητας και έγκειται στην ίδρυση νέων οικονομικών μονάδων, αλλά και στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών που ικανοποιούν τις ανθρώπινες ανάγκες. Επίσης, χαρακτηρίζει την ικανότητα των ατόμων να διαβλέπουν συγκεκριμένες ευκαιρίες επένδυσης και μέσω της αξιοποίησης συγκριτικών πλεονεκτημάτων, να δημιουργούν προστιθέμενη αξία και υπό αυτό το πρίσμα, συνιστά από μόνη της μια καινοτόμα διαδικασία.

Η επιχειρηματικότητα είναι μια «ιδιότητα», ή καλύτερα «δεξιότητα», που καλλιεργείται από σχετικά νεαρή ηλικία και επηρεάζεται από τις προσλαμβάνουσες του εν δυνάμει επιχειρηματία, όπως για παράδειγμα το οικογενειακό περιβάλλον. Επίσης εξαρτάται από το επίπεδο εκπαίδευσης και από τα βιώματα που έχει αποκτήσει το άτομο στη διάρκεια της ζωής του.

Συμπερασματικά, η επιχειρηματικότητα, περιλαμβάνει παράγοντες³⁹ : όπως : η ανάληψη κινδύνου, η βέλτιστη οργάνωση των συντελεστών παραγωγής, ώστε να επιτυγχάνονται οι στόχοι της γεωργικής εκμετάλλευσης, η σωστή κατανομή αρμοδιοτήτων και η δυνατότητα λήψης αποφάσεων, ακόμα και σε συνθήκες κρίσιμες. Απαιτείται επίσης : η συνεχής προσπάθεια εντοπισμού νέων «ευκαιριών κέρδους», και η ανάληψη ευθύνης συνολικά, ακόμα και στην περίπτωση πιθανής αποτυχίας.

³⁷ GEM (Global Entrepreneurship Monitor), 2012, σ. 14.

³⁸ Κουτσούρης, Α. (2007) “Στρατηγικές ανάπτυξης σε ΛΕΠ: Η εμπειρία της Κ.Π. LEADER”, στο Ειδικά Θέματα Ανάπτυξης σε ΛΕΠ. Επιμ. Θ. Κίζος, Θ. Ιωσιφίδης και Ι. Σπιλάνης, Gutenberg, Αθήνα: 69-93.

³⁹ Χασσίδ, (2003) Επιχειρηματικότητα στον Αγροτικό Τομέα , Υπουργείο Γεωργίας και ΚΕΠΑΠΕΙ. Τόμος Α', σ. 136 - 137

3.1 Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΥΦΕΣΗΣ

Κάθε χρόνο το IOBE εκδίδει την Ετήσια Έκθεση για την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, συμμετέχοντας στο διεθνές πρόγραμμα Global Entrepreneurship Monitor (GEM).

Η έρευνα επικεντρώνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας, στην Ελλάδα, αποσκοπεί να αναδείξει τις εθνικές ιδιαιτερότητες, και να καταλήξει σε προτάσεις πολιτικής. Τα αποτελέσματα αυτά παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα βρίσκεται για 8^η συνεχόμενη χρονιά σε ύφεση, γεγονός που δημιουργεί ένα αποτρεπτικό περιβάλλον για επίδοξους επιχειρηματίες. Από τα αποτελέσματα της έρευνας του 2015 προκύπτουν τα εξής ευρήματα:

Στην Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-64 ετών που βρισκόταν το 2015 σε αρχικά στάδια επιχειρηματικής ενεργοποίησης (συμπεριλαμβανομένης της αυτοαπασχόλησης) είναι στο 6,7% (περίπου 450 χιλιάδες άτομα) χαμηλότερο από το μέσο όρο των «χωρών καινοτομίας» (8,5%) δηλαδή των αναπτυγμένων χωρών που συμμετέχουν στο GEM και αποτελεί το μέτρο σύγκρισης.

Αν συνυπολογιστεί και το πολύ υψηλό ποσοστό του πληθυσμού που είναι καθιερωμένος επιχειρηματίας, δηλαδή λειτουργεί ήδη ένα εγχείρημα για τουλάχιστον 3,5 χρόνια, και το οποίο το 2015 ξεπερνά το 13% (από 12,8% το 2014), τότε προκύπτει ότι περίπου το 20% του πληθυσμού 18-64 ετών (περίπου 1,33 εκατ. άτομα) έχει κάποια σχέση με την επιχειρηματικότητα, είτε στα αρχικά, είτε σε επόμενα στάδια.

Πρόκειται για την υψηλότερη επίδοση στην Ευρώπη και συνδέεται βεβαίως με τον υψηλό επίπεδο αυτοαπασχόλησης που συνεχίζει να κυριαρχεί στη δομή της ελληνικής επιχειρηματικότητας.

Το 22,3% των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων (περίπου 124 χιλιάδες άτομα) δηλώνουν επιχειρηματίες ανάγκης και το 34,4% (περίπου 155 χιλιάδες άτομα) επιχειρηματίες ευκαιρίας. Η επιχειρηματικότητα ευκαιρίας κινείται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο των χωρών καινοτομίας (52,2%), ενώ αντίστοιχα η επιχειρηματικότητα ανάγκης σε υψηλότερα επίπεδα (18,9%). Διαπιστώνεται πάντως ότι γενικά σε χώρες με υφεσιακά χαρακτηριστικά και υψηλή ανεργία των νέων, η διέξοδος προς την επιχειρηματικότητα συνιστά μία βιοποριστική επιλογή και όχι μια επιλογή αξιοποίησης πραγματικών επιχειρηματικών ευκαιριών.

Η γυναικεία επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων αυξήθηκε σε 6% από 5,8% το 2014, ενώ στους άνδρες μειώθηκε σε 7,5% από 9,9% το 2014. Για πρώτη φορά από όταν ξεκίνησε η σχετική έρευνα στην Ελλάδα, οι γυναίκες αποτελούν το 44% του συνόλου των επιχειρηματιών αρχικών σταδίων, το υψηλότερο ποσοστό που έχει καταγραφεί, κάτι που σημαίνει ότι το σχετικό χάσμα στην επιχειρηματικότητα μεταξύ των δύο φύλων αμβλύθηκε.

Η υψηλή ανεργία στις γυναίκες, αλλά και η πίεση για εισόδημα σε νοικοκυριά όπου ενδεχομένως χάνουν την απασχόληση οι άνδρες, ίσως ερμηνεύει την εξέλιξη αυτή. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην επιχειρηματική δραστηριοποίηση δεν μπορεί παρά να αξιολογηθεί θετικά, καθώς γενικά τα «γυναικεία εγχειρήματα», εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις σε θέματα καινοτομίας και τεχνολογικής αναβάθμισης.

Ηλικιακά δύο στους τρεις επιχειρηματίες αρχικών σταδίων κατά το 2015 είναι άνω των 35 ετών. Το 29,4% είναι 45-54 ετών, σχεδόν 10% του αντίστοιχου πληθυσμού (8,4% στις χώρες καινοτομίας). Διαχρονικά καταγράφεται χαμηλότερη συμμετοχή στην επιχειρηματικότητα των νεώτερων ηλικιών μέχρι 34 ετών σε σχέση με τις ηλικιακές ομάδες άνω των 35 ετών, σε σύγκριση με τις χώρες καινοτομίας.

Σχεδόν οι δύο στους πέντε επιχειρηματίες (48,6%) έχουν τουλάχιστον ένα πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με το 9% μάλιστα να έχει κάποιου είδους μεταπτυχιακή ειδίκευση. Σχεδόν 37% όμως είναι Απόφοιτοι Λυκείου, ποσοστό μάλιστα που έχει ενισχυθεί σε σχέση με το 2014.

Σε κλαδικό επίπεδο το 2015 σημειώνεται εκτίναξη του ποσοστού που ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα, στο υψηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί ποτέ (12%), ταυτόχρονα το υψηλότερο στην Ευρώπη. Θετικά αξιολογείται και η άνοδος του ποσοστού των εγχειρημάτων που αφορούν στη μεταποίηση (21,7%), σε επίπεδο υψηλότερο μάλιστα από το μέσο όρο των χωρών καινοτομίας (19,4%).

3.2 ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα είναι μια κατεξοχήν αγροτική χώρα όπου το 27% του συνολικού πληθυσμού ζει και δραστηριοποιείται σε αγροτικές περιοχές. Η γεωργία αντιπροσωπεύει σήμερα το 6% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ με 15 εκατομμύρια επιχειρήσεις και 46 εκατομμύρια θέσεις εργασίας.

Αν και η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο σύνολο της απασχόλησης υποδιπλασιάσθηκε, συνεχίζει να αποτελεί μια σημαντική πηγή εργασίας (είναι ο 2ος μεγαλύτερος εργοδότης μετά το εμπόριο), αλλά και μια σημαντική πηγή μερικής απασχόλησης.

Ο ελληνικός αγροτικός τομέας μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας καθώς παράγει ποικίλα και ποιοτικά αγροτικά προϊόντα. Ενδεικτικά, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, στην Ελλάδα περίπου 824.460 γεωργικές εκμεταλλεύσεις διαχειρίστηκαν 3.967.770 εκτάρια καλλιεργήσιμης έκτασης (περίπου 41% της συνολικής έκτασης). Η πιο συνηθισμένη περίπτωση είναι οι οικογενειακές γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες συχνά μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά.

Όμως είναι αναγκαίο οι αγρότες να στραφούν στην επιχειρηματικότητα, με επενδύσεις για τον τεχνολογικό και εμπορικό εκσυγχρονισμό, την υιοθέτηση της χρήσης των ΤΠΕ, την υιοθέτηση των ΑΠΕ (επεξεργασία αποβλήτων και παραπροϊόντων), την ενίσχυση του κλάδου τυποποίησης και συσκευασίας των προϊόντων

Η βιομηχανία τροφίμων ποτών και καπνού αποτελεί τον σημαντικότερο κλάδο του δευτερογενούς τομέα (20,4% της συνολικής ΑΠΑ) και παρουσιάζει περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό, αποτελεί επιτακτική ανάγκη η στροφή προς ένα νέο πρότυπο ανάπτυξης του αγροδιατροφικού συστήματος, που θα βασίζεται κυρίως στην ανταμοιβή των συντελεστών παραγωγής από την αγορά.

Η γεωργία αυτή πρέπει καταρχήν να ικανοποιεί τις ανάγκες των πολιτών ως προς τη διατροφή (διαθεσιμότητα, τιμές, ποικιλία, ποιότητα και ασφάλεια των τροφίμων). Επίσης, να προστατεύει το περιβάλλον και να επιτρέπει στους γεωργούς να έχουν ένα αξιοπρεπές εισόδημα.

Οι 3 βασικοί πυλώνες που συνιστούν την έννοια της «αειφορικής ανάπτυξης»: Α. η οικονομική αποτελεσματικότητα, Β. η κοινωνική δικαιοσύνη και Γ. η περιβαλλοντική προστασία.

3.3 ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2014-2020 για το σύνολο του αγροδιατροφικού τομέα εμφανίζονται σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης ως προς:

- α) τη βελτίωση της εξαγωγικής δραστηριότητάς του και τη μείωση του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου,
- β) την αύξηση της παραγωγικότητάς τόσο σε σχέση με την ορθολογικότερη χρήση των συντελεστών παραγωγής καθώς την εισαγωγή καινοτομίας και αποτελεσμάτων εφαρμοσμένης έρευνας, όσο και με τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού,
- γ) τη δημιουργία αλλά και διατήρηση θέσεων εργασίας στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, με έμφαση στη δημιουργία θέσεων αυτοαπασχόλησης για τους νέους στον αγροδιατροφικό τομέα, και ενισχύοντας τις δυναμικές ΜΜΕ των αγροτικών περιοχών, ειδικότερα με στοχευμένες δράσεις συνέργειας με τον τομέα του τουρισμού,
- δ) τη διαφοροποίηση, και ανάπτυξη οριζοντίων συνεργασιών για αύξηση της πρόσβασης στην αγορά και τους καταναλωτές, και ενίσχυση της διαπραγματευτικής τους θέσης και
- ε) την παραγωγή ποιοτικότερων και ασφαλέστερων προϊόντων, με συγκριτικό πλεονέκτημα, με παράλληλη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, το μετριασμό των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή

3.4 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-

Οι πολιτισμικοί και οι προσωπικοί είναι οι κύριοι παράγοντες που προσδιορίζουν τις προδιαθέσεις για την επιχειρηματική δραστηριότητα, παγκοσμίως. Οι πολιτισμικοί αφορούν στις γενικότερες στάσεις και τις αντιλήψεις απέναντι στην επιχειρηματική δραστηριότητα, ενώ οι προσωπικοί παράγοντες την αξιολόγηση των ικανοτήτων και της εμπειρίας από τον ίδιο τον επιχειρηματία, αλλά και το «θάρρος» για την είσοδο σε μια νέα δραστηριότητα (IOBE, 2013).

Σύμφωνα με την έρευνα του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Επιχειρηματικότητας (GEM), (IOBE, 2013) γίνεται διάκριση μεταξύ δύο (2) τύπων επιχειρηματικότητας, ανάλογα με τα κίνητρα: α) η «επιχειρηματικότητα ευκαιρίας», που αναφέρεται στην αξιοποίηση μιας αναδυόμενης ευκαιρίας και β) η «επιχειρηματικότητα ανάγκης», που το άτομο ωθείται στην ανάληψη επιχειρηματικής δράσης, λόγω της έλλειψης άλλων επιλογών εργασίας.

Στην περίοδο της Ελληνικής οικονομικής ευημερίας (2003-2007), εκδηλώνεται η τάση αύξησης της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας, ενώ αντίθετα, στην περίοδο της κρίσης (από το 2008 έως σήμερα) εκδηλώνεται αύξηση της επιχειρηματικότητας ανάγκης, με μεγαλύτερο ποσοστό των επίδοξων/νέων επιχειρηματιών

Η στροφή της επιχειρηματικότητας στον πρωτογενή τομέα είναι εντυπωσιακή, και χαρακτηρίζεται από την αλλαγή του μοντέλου αγροτικής επιχειρηματικότητας.

Για τη μελέτη της αγροτικής επιχειρηματικότητας πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: α) ο αγροτικός τομέας, που διαχρονικά η αγροτική εργασία δεν αποτελεί επιχειρηματική συμπεριφορά, β) το περιβάλλον στο οποίο ανήκει η εκμετάλλευση, γ) η ένταση του κινδύνου δ) ο κρατικός παρεμβατισμός, ε) ο οικογενειακός χαρακτήρας της α γ ρ ο τ ι κ ή ς ε π ι χ ε ί ρ η σ η ς κ α ι σ τ) τ ο φ ύ λ ο .

3.5. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μια από τις πιο σημαντικές έννοιες της επιχειρηματικότητας είναι η επιχειρηματική διαδικασία. Ο Joseph Schumpeter⁴⁰ ήταν αυτός που εισήγαγε το 1934 τον μοντέρνο ορισμό της «επιχειρηματικότητας», σύμφωνα με τον οποίο «η επιχειρηματική διαδικασία εμπεριέχει την εύρεση, αξιολόγηση και ανάπτυξη μιας ευκαιρίας και τη δύναμη για καταπολέμηση όλων των δυσκολιών και απειλών που αντιτίθενται στη δημιουργία της νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας».

Οι τέσσερις (4) φάσεις κάθε επιχειρηματικής διαδικασίας είναι: α) η αναγνώριση και η αξιολόγηση ευκαιρίας, β) η ανάπτυξη του επιχειρηματικού σχεδίου, γ) η εύρεση και η απόκτηση των οικονομικών πόρων και δ) η διαχείριση ιδρυθείσας επιχείρησης και ανάπτυξη της.

Οι σημαντικότερες προσεγγίσεις της επιχειρηματικότητας, κατά τη διεθνή βιβλιογραφία, συνοψίζονται στις ακόλουθες: την οικονομική, την ψυχολογική /προσωπολογική, και την συμπεριφοριστική προσέγγιση.

Η Οικονομική Προσέγγιση εστιάζει στον ρόλο του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας στην οικονομική ανάπτυξη. Ο Adam Smith (1776⁴¹) ορίζει την επιχειρηματικότητα ως τη μελέτη των ανθρώπινων δράσεων που οδηγούν σε αλλαγές στον καταμερισμό της εργασίας. Ο Smith βλέπει τον κύριο ρόλο του επιχειρηματία ενός ατόμου που υποκινείται από το προσωπικό όφελος.

Ο Schumpeter (1934) αντιμετωπίζει τον επιχειρηματία ως άτομο καινοτόμο, μια «ηρωική» μορφή, ικανή να επιφέρει κοινωνικές αλλαγές με την εισαγωγή νέων τεχνολογικών διαδικασιών και προϊόντων. Μόνο συγκεκριμένα άτομα μπορούν να γίνουν επιχειρηματίες για να προκαλέσουν σημαντικές εξελίξεις σε επίπεδο οργανισμών και κοινωνίας.

Τέλος, ο McClelland⁴² (1961) βλέπει τον επιχειρηματία ως έναν ενεργητικό άτομο που δεν φοβάται να αναλάβει κινδύνους μαθαίνοντας ακόμα και μέσα από τις αποτυχίες.

Η Προσωπολογική Προσέγγιση επικεντρώνεται κυρίως στα έμφυτα ψυχολογικά γνωρίσματα του επιχειρηματία που τον κάνουν ξεχωριστό. Η βιβλιογραφία έχει καταλήξει σε ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά της

⁴⁰ Schumpeter, J. (1934). *The theory of economic development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

⁴¹ Smith, A. (1910). *The wealth of nations*. New York: Knopf

⁴² McClelland, D.C. (1961). *The achieving society*. Princeton, NJ: Van Nostrand.

προσωπικότητας του επιχειρηματία όπως: α) ανάγκη για επιτεύγματα, β) ανάληψη μετρήσιμων κινδύνων, γ) υψηλός βαθμός εσωτερικού ελέγχου, δ) δημιουργικότητα, ε) καινοτόμος, ζ) ανάγκη αυτονομίας, η) ανοχή στην ασάφεια, θ) όραμα και ι) προσωπική αποτελεσματικότητα.

Η Συμπεριφοριστική Προσέγγιση αξιολογεί την επιρροή του κοινωνικού περιβάλλοντος και των γνωρισμάτων του χαρακτήρα του επιχειρηματία. Η προσέγγιση αυτή αναγνωρίζει τη σπουδαιότητα κάποιου από αυτούς τους παράγοντες (κυρίως τους περιβαλλοντικούς) και της επίδρασης της κουλτούρας στα άτομα.

Η κουλτούρα μιας κοινωνίας ασκεί την πιο ισχυρή επίδραση στο βαθμό επιτυχούς ενασχόλησης των μελών της με την επιχειρηματικότητα⁴³. Σύμφωνα με τους Deakins και Freel (2007), οι ιδέες και οι έννοιες για τον επιχειρηματία χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές ως βάση για τον εντοπισμό των χαρακτηριστικών του επιτυχημένου επιχειρηματία-ιδιοκτήτη μικρής επιχείρησης.

Στην πραγματικότητα παρατηρούνται διαφορετικά ποσοστά συμμετοχής σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και ανά φύλο καθώς τα ενεργά διεπιχειρησιακά δίκτυα ποικίλλουν ανά γεωγραφική περιοχή.

⁴³ Deakins, D., & Freel, M. (2007). Επιχειρηματικότητα (Μετάφραση Λουκάς Σπανός). Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

3.6 ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με τους Knapper και Cropley⁴⁴ (2000), η δια βίου μάθηση στην αγροτική εκπαίδευση είναι ένα σύνολο οργανωτικών και διαδικαστικών οδηγιών για εκπαιδευτική δράση.

Η δια βίου μάθηση στην αγροτική εκπαίδευση έχει τέσσερα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι:

- α) οι εκπαιδευόμενοι αγρότες πρέπει να γνωρίζουν ότι μαθαίνουν,
- β) οι στόχοι να είναι συγκεκριμένοι και όχι γενικεύσεις,
- γ) οι παραπάνω στόχοι είναι ο λόγος που διενεργείται η μάθηση και
- δ) ο εκπαιδευόμενος αγρότης σκοπεύει να διατηρήσει και να χρησιμοποιήσει αυτό που έχει διδαχθεί.

Ο όρος «Ολοκληρωμένη Εκπαίδευση Αγροτικής Επιχειρηματικότητας⁴⁵/ Ο.Ε.Α.Ε.» (Spais, 2010) ουσιαστικά καλύπτει τη μετάδοση της γνώσης, των δεξιοτήτων και των στάσεων που θα επιτρέψουν στον κάθε αγρότη-εκπαιδευόμενο να σχεδιάσει, να ξεκινήσει και να διοικήσει τη δική του επιχείρηση.

Τα πέντε (5) στάδια της ολοκληρωμένης εκπαίδευσης της αγροτικής επιχειρηματικότητας είναι τα ακόλουθα:

A. Βασικές γνώσεις επιχειρηματικότητας: Οι εκπαιδευόμενοι αγρότες θα πρέπει να εξετάσουν τις διάφορες απόψεις της αγροτικής επιχειρηματικής ιδιοκτησίας. Σε αυτό το πρώτο στάδιο η εστίαση αποδίδεται στην κατανόηση των βασικών αρχών της οικονομίας, των ευκαιριών σταδιοδρομίας που οδηγούν στην ανάγκη κατοχής των βασικών δεξιοτήτων για να είναι πετυχημένοι στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Το κίνητρο της μάθησης και η αίσθηση της ατομικής ευκαιρίας.

B. Συνειδητοποίηση των ικανοτήτων για την επιχειρηματικότητα: Οι εκπαιδευόμενοι θα μάθουν να μιλούν την επιχειρηματική γλώσσα και να βλέπουν τα προβλήματα από την άποψη του μικρού αγρότη επιχειρηματία. Η έμφαση πρέπει να αποδίδεται στις αρχικές ικανότητες που μπορούν να διδαχθούν μέσω ενός μαθήματος αγροτικής επιχειρηματικότητας ή να συμπεριληφθούν ως μέρος άλλων σχετικών μαθημάτων με την αγροτική επιχειρηματικότητα.

⁴⁴ Knapper, C., & Cropley, A. (2000). Lifelong learning in higher education. London: Kogan Page

⁴⁵ Spais, G. (2010). Building adult educational programs in entrepreneurship based on Mezirow: The case of agricultural entrepreneurship. In: A. Normore (Ed.), Global Perspectives on Educational Leadership Reform: The Development and Preparation of Leaders of Learning and Learners of Leadership. Bingley: Emerald Group Publishing Ltd.

Γ. Διερεύνηση δημιουργικών επιχειρηματικών ιδεών: Οι εκπαιδευόμενοι αγρότες μπορούν να αφιερώσουν χρόνο για να διερευνήσουν διάφορες επιχειρηματικές ιδέες και διάφορους τρόπους για να σχεδιάσουν την αγροτική επιχείρηση. Αυτό το στάδιο ενθαρρύνει τους εκπαιδευόμενους αγρότες να δημιουργήσουν μια συγκεκριμένη επιχειρηματική ιδέα και να διαχειριστούν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων μέσω ενός πλήρους επιχειρηματικού σχεδίου.

Δ. Επίβλεψη για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας: Μετά την απόκτηση της εργασιακής εμπειρίας ή την ολοκλήρωση της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πολλοί χρειάζονται μια πρόσθετη βοήθεια για να υλοποιήσουν μια επιχειρηματική ιδέα. Η εκπαίδευση αγροτικής επιχειρηματικότητας πρέπει να είναι ευρέως διαθέσιμη (από επαγγελματικές σχολές έως πανεπιστήμια).

Ε. Ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας: Συχνά οι αγρότες επιχειρηματίες δεν επιδιώκουν τη βοήθεια μέχρι να είναι σχεδόν πολύ αργά. Μια σειρά συνεχιζόμενων σεμιναρίων ή ομάδων υποστήριξης μπορεί να βοηθήσουν τον αγρότη επιχειρηματία να αναγνωρίσει τα πιθανά προβλήματα και να τα διαχειριστεί έγκαιρα. Αρκετά πανεπιστημιακά ιδρύματα της χώρας προσφέρουν προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης σ τ η ν ε π ι χ ε ι ρ η μ α τ ι κ ή κ ο ι ν ό τ η τ α .

3.7 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ LEADER ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η πρωτοβουλία LEADER είναι ένας μηχανισμός μέσα από τον οποίο οι φορείς των αγροτικών περιοχών, όπως για παράδειγμα αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ομάδες παραγωγών, και άλλοι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών, συνενώνουν τις δυνάμεις τους και δημιουργούν τις Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ), μέσα από τις οποίες σχεδιάζονται και εφαρμόζονται τοπικές στρατηγικές αγροτικής ανάπτυξης.

Η φιλοσοφία LEADER στηρίζεται στην ιδέα ότι οι κοινότητες είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα τις δυνατότητες και τις αδυναμίες τις περιοχής τους και είναι ακριβώς οι άνθρωποι της περιοχής αυτής που είναι οι πιο κατάλληλοι να τις αντιμετωπίσουν. Το LEADER στηρίζεται στη συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων και στην «εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγιση».

Η πρωτοβουλία LEADER αρθρώνεται γύρω από τα εξής επτά χαρακτηριστικά:

1. Την υλοποίηση στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές
2. Τη δημιουργία τοπικών εταιρικών σχέσεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Οι ενώσεις αυτές ονομάζονται Ομάδες Τοπικής Δράσης
3. Την προσέγγιση εκ των κάτω προς τα άνω με εξουσία λήψης αποφάσεων για τις Ομάδες Τοπικής Δράσης
4. Τον πολυτομεακό σχεδιασμό με βάση την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων φορέων μιας περιοχής
5. Την εφαρμογή καινοτόμων προσεγγίσεων
6. Την εφαρμογή έργων συνεργασίας
7. Τη δικτύωση των τοπικών σχέσεων

Με βάση την πορεία απορρόφησης της προηγούμενης περιόδου και το συνολικό τους έργο στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 θα αξιολογηθούν μεταξύ άλλων οι ενδιαφερόμενες Ομάδες Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) που θέλουν να συμμετάσχουν στην υλοποίηση των νέων Leader, σύμφωνα με το προσχέδιο της πρόσκλησης που ανάρτησαν οι διαχειριστικές αρχές ενόψει των προκηρύξεων.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύτηκαν το Μάρτιο του 2016, μόλις σε 6 Ομάδες Τοπικής Δράσης από τις συνολικά 43 οφείλεται το 30% της απορροφητικότητας των κονδυλίων των Leader για το ΠΑΑ 2007-2013. Συγκεκριμένα το 36% των ΟΤΔ είχαν απόκλιση από τον αρχικό τους

σχεδιασμό κατά 60%. Πολύ απλά δηλαδή παρά τις διαβεβαιώσεις των Αναπτυξιακών ότι θα τελειώσουν τα έργα μέχρι τέλος του 2015, στην πλειονότητά τους αυτά δεν ολοκληρώθηκαν και μεταφέρονται στα Προγράμματα 2014-2020.

Για τη νέα προγραμματική περίοδο, το όραμα για την αγροτική ανάπτυξη είναι «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη και βιώσιμη ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου» με βασικό όχημα την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγροδιατροφικού συστήματος και την ανάδειξη του πολυλειτουργικού χαρακτήρα των αγροτικών περιοχών.

Η επίτευξη του οράματος για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και τη βιώσιμη ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου, συμβάλλει και στους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Η στρατηγική διαρθρώνεται γύρω από δύο αλληλένδετους και συμπληρωματικούς στόχους, που στοχεύουν στην άμβλυνση των επιπτώσεων της μακροχρόνιας ύφεσης λόγω της υφιστάμενης οικονομικής κρίσης και την επίτευξη των γενικότερων δεσμεύσεων που έχει αναλάβει η χώρα για την δημοσιονομική εξυγίανση και την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης.

Για την εφαρμογή του Μέτρου 19 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 θα επιλεγούν κατά μέγιστο αριθμό 50 περιοχές εφαρμογής, οι οποίες συνολικά μπορούν να καλύπτουν έκταση ίση έως και το 100% των επιλέξιμων περιοχών παρέμβασης LEADER. Θα περιλαμβάνονται δράσεις από την επιλεγμένη "βεντάλια" επενδυτικών σχεδίων μέσω της νέας φιλοσοφίας του CLLD/Leader, δηλαδή δράσεις για την απασχόληση, την κοινωνική οικονομία, τη μεταποίηση και τον τουρισμό της υπαίθρου. Επίσης, θα υπάρχει και ξεχωριστή πρόβλεψη για τα Leader Αλιείας, με δημόσια και ιδιωτικά έργα αντίστοιχα.

3.8 ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Σε παγκόσμιο επίπεδο η γυναικεία επιχειρηματικότητα είναι τα τελευταία χρόνια γεγονός άξιο αναφοράς. Η μεγάλη ποικιλία επιχειρήσεων που αναπτύσσουν συμβάλλει στη σταθερότητα και την ανθεκτικότητα των τοπικών οικονομιών και αναδεικνύει ένα νέο ρόλο για αυτές στο συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον.

Η γυναικεία επιχειρηματικότητα είναι πιο συχνή σε κλάδους στους οποίους οι γυναίκες είναι παραδοσιακά απασχολούμενες, και χαρακτηρίζεται ως «επιχειρηματικότητα ανάγκης».

Η διαφορετικότητα της επιχειρηματικής συμπεριφοράς των γυναικών ερμηνεύεται και βιβλιογραφικά. Ο προσανατολισμός τους σε θεωρητικές σπουδές, ο οποίος παρέχει λιγότερα εφόδια από πλευράς τεχνολογικών γνώσεων και η δυσκολία πρόσβασης των γυναικών στην επαγγελματική κατάρτιση αργότερα, λόγω του συνδυαστικού ρόλου ως μητέρα, νοικοκυρά και εργαζόμενη.

Μια άλλη άποψη ερμηνεύει τη διαφορετική εικόνα των γυναικών επιχειρηματιών υποστηρίζοντας ότι γυναίκες και άνδρες παρακινούνται από διαφορετικά κίνητρα και φιλοδοξίες. Για τις γυναίκες έχει περισσότερη σημασία η ισορροπία μεταξύ οικονομικών στόχων, προσωπικής ικανοποίησης και οικογενειακής ζωής, ενώ για τους άνδρες η οικονομική επιτυχία, η μεγιστοποίηση του κέρδους η καινοτομία έχουν μεγαλύτερη ελκτική δύναμη^{46 47, 48}.

Μεταξύ των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας της γυναίκας η ηλικία και το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, η οικογενειακή παράδοση στην επιχειρηματικότητα, και η πρότερη εργασιακή κατάσταση (π.χ. η εμπειρία σε επιχείρηση), αποτελούν τους αποφασιστικούς παράγοντες εκδήλωσης επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

⁴⁶ Weiler, S. and Bernasek, A. (2001), "Dodging the glass ceiling? Networks and the new wave of women entrepreneurs", *Social Science Journal*, 38(1): 85-104.

⁴⁷ Bock, B. (2004). Fitting in and multi-tasking: Dutch farm women's strategies in rural entrepreneurship. *Sociologia Ruralis*, 44, 3, 245-260.

⁴⁸ Labrianidis L. Kalogeresis, T., Kourtesis A., & Skordili S. (2004) .Technology, peripherality and rurality. In: L. Labrianidis (ed) *The Future of Europe's Rural Periphery*. London, Ashgate, 114-136.

Σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας συμβάλει στη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας, συμβάλλοντας στην ανανέωση του αγροτικού νοικοκυριού. Επίσης, συνεισφέρει στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών γεωργικών προϊόντων μεταποιώντας τα σε προϊόντα με συμβολική αξία.

Ταυτόχρονα ενισχύει την ετερογένεια της ελληνικής περιφέρειας. Τέλος, προσφέρει στην αύξηση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στην ύπαιθρο, απασχολώντας, πρόσθετο εργατικό δυναμικό, και λειτουργώντας πολλαπλασιαστικά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Αυξημένη γνώση και εμπειρία για την επιχειρηματικότητα των γυναικών στον αγροτικό χώρο, υπάρχει για την περίπτωση της γυναικείας επιχειρηματικότητας υπό τη μορφή των γυναικείων συνεταιρισμών.

Οι γυναικείοι συνεταιρισμοί αποτελούν τη μορφή επιχειρηματικότητας που θεωρήθηκε εργαλείο κινητοποίησης των γυναικών του αγροτικού χώρου να «επιχειρήσουν» και υποστηρίχτηκε η σύστασή τους από διάφορους δημόσιους και τοπικούς αναπτυξιακούς φορείς⁴⁹⁵⁰

Οι μελέτες που αναφέρονται στη διερεύνηση πτυχών αυτής της μορφής γυναικείας επιχειρηματικότητας καταγράφουν πολλά πλεονεκτήματα όπως : η ποιότητα των προϊόντων, ο δυναμισμός των γυναικών, η προσωπική ικανοποίηση ακόμη και όταν το εισόδημα που αποκομίζεται είναι πολύ χαμηλό, η κοινωνικότητα, η επικοινωνία, η απόκτηση επαγγελματικής ταυτότητας, το συμπληρωματικό εισόδημα και η αλλαγή των στερεοτύπων.

Στα αδύνατα σημεία καταγράφονται: η χαμηλή διοικητική και οργανωτική εμπειρία, η έλλειψη χώρων εργαστηρίου και χώρων αποθήκευσης των προϊόντων, το χαμηλό διαθέσιμο κεφάλαιο, η δυσκολία παρακολούθησης και προσαρμογής της παραγωγής στις ανάγκες της αγοράς, η έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης τα τελευταία ιδιαίτερα χρόνια, και το σπουδαιότερο πρόβλημα, η δυσκολία αποτελεσματικής προώθησης των προϊόντων στην αγορά.

⁴⁹Γιδαράκου, Ι., Δημοπούλου, Ε., & Καζακόπουλος, Λ. (2005). Ιδιοκτησία και επιχειρηματικότητα στον πρωτογενή τομέα. Στο: Μ. Στρατηγάκη, (επιμ). *Επιχειρηματικότητα Γυναικών-Όψεις Ιδιοκτησίας και Διοίκησης*. Gutenberg, 105-139.

⁵⁰ Koutsou, S., Iakovidou, O. and Gotsinas, N. (2003). "Women's cooperatives in Greece: an ongoing story of battles, successes and problems". *Journal of Rural Cooperation*, 31 (1): 47-57.

Είναι χαρακτηριστικό ότι η ενδιάμεση αξιολόγηση της Leader+ επισημαίνει την πολύ χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στις Γενικές Συνελεύσεις και τα Διοικητικά Συμβούλια των ΤΟΔ (παντελής απουσία έως 30-40% στις καλύτερες των περιπτώσεων), τη χαμηλή επίσης συμμετοχή των γυναικών στη διαβούλευση τοπικών προγραμμάτων (10% έως 30%).

Πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στην ενίσχυση της παρουσίας των γυναικών στα όργανα λήψης αποφάσεων αλλά και μεγαλύτερη επιμονή στην κινητοποίηση των γυναικών, με εξατομικευμένες ή στοχευμένες δράσεις.

Επίσης, τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης πρέπει να στηρίζονται σε καλά προετοιμασμένα και στοχευμένα εκπαιδευτικά πακέτα και να ενσωματώνουν γνώσεις συμβουλευτικής που να ενισχύουν το επιχειρηματικό πνεύμα, να βοηθούν τις εκπαιδευόμενες να αναγνωρίζουν μια επιχειρηματική ιδέα, να ξεπερνούν τη φυσική αντίσταση για αλλαγή, την επιφυλακτικότητα στην ανάληψη επιχειρηματικού κινδύνου⁵¹.

Η ανάπτυξη δομών διευκόλυνσης της πρόσβασης των γυναικών σε χρηματοδότηση χαμηλού κόστους, η ανάπτυξη εναλλακτικών χρηματοδοτικών εργαλείων, τα μικρο-δάνεια (micro-loans) για νεοϊδρυόμενες ή εγκαταστημένες μικροεπιχειρήσεις είναι εργαλεία που θα μπορούσαν να ικανοποιήσουν τις ανάγκες μικροεπιχειρήσεων⁵².

Μια ειδικότερη στόχευση προς τις νέες γυναίκες, και ειδικότερα των 35-45 ετών, ηλικιακή περίοδο που, όπως έδειξε η αναφορά στη γυναικεία επιχειρηματικότητα, οι γυναίκες επιδίδονται συχνότερα σε επιχειρηματικά εγχειρήματα είναι απαραίτητη, τόσο με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επιχειρηματικότητας, όσο και με πρόσθετες οικονομικές διευκολύνσεις (φορολογικές και ασφαλιστικές).

Είναι απαραίτητο να διευκολυνθεί η διασύνδεση της τοπικής πρωτογενούς παραγωγής με την προσφορά αγροτουριστικών υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης για να αυξηθεί η επιχειρηματικότητα και ο ρόλος της στην τοπική ανάπτυξη.

⁵¹ Ο μεγάλος φόβος της αποτυχίας είναι γενικότερη αδυναμία της ελληνικής επιχειρηματικότητας, ο οποίος ευθύνεται επίσης και για τον έντονο προσανατολισμό των επιχειρήσεων προς τον τελικό καταναλωτή, αλλά και για το ότι τα εγχειρήματα είναι λιγότερο τολμηρά και καινοτομικά. Η εξοικείωση με την επιχειρηματικότητα θα πρέπει να ξεκινά από τις βαθμίδες της τυπικής εκπαίδευσης και η Ε.Ε. συνιστά την ένταξη θεμάτων επιχειρηματικότητας στην εκπαιδευτική διαδικασία για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2005).

⁵² Η Ε.Ε. συνιστά τη δημιουργία δομών διευκόλυνσης της πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση (SMEs and access to finance, Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΘΟΛΟΓΙΑ

4.1. ΣΚΟΠΟΣ & ΜΕΘΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Αντικείμενο της παρούσας μεταπτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των «Νέων Αγροτών», γεωργών και κτηνοτρόφων, του Νομού Ηλείας, των ετών 2001, 2006 και 2009. Επίσης, η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Κατάρτισης, που υποχρεωτικά παρακολούθησαν στο Κέντρο Γεωργικής Εκπαίδευσης (Κέντρο «ΔΗΜΗΤΡΑ»), αφού η ένταξη τους στο παραπάνω πρόγραμμα το επιβάλλει. Οι επιλεχθέντες του Προγράμματος «Νέων Αγροτών» του 2014, δεν συμμετείχαν στην έρευνα, γιατί δεν έχουν παρακολουθήσει το υποχρεωτικό Πρόγραμμα Κατάρτισης, (150 ωρών), που θα πραγματοποιηθεί μέσα στο 2017.

Το πιο ουσιαστικό τμήμα της έρευνας επικεντρώνεται στη μελέτη της πιθανής συσχέτισης μεταξύ της κατάρτισης που έλαβαν οι επιλεγέντες/-χθείσες «Νέοι Αγρότες», και της εκδήλωσης επιχειρηματικής δράσης, (αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της εκμετάλλευσης, βελτιώσεις σε ζωικό και φυτικό κεφάλαιο και την ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού κλπ).

Η επιλογή των παραγωγών έγινε επίσης, με κριτήριο το χρονικό διάστημα που έχει μεσολαβήσει από την ολοκλήρωση του προγράμματος που συμμετείχαν, έχουν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους, και έχουν αναπτύξει οποιασδήποτε μορφής επιχειρηματική δραστηριότητα. Είναι φυσικό ότι το διάστημα αυτό, (8-16 έτη), είναι ικανό να αναδείξει την αποτελεσματικότητα των καταρτίσεων σε πιθανή επιχειρηματική δράση των αγροτών, καθώς και τις αλλαγές που επήλθαν στα γνωστικά ή εμπειρικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων.

Στο νομό Ηλείας το Πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» υλοποιήθηκε 3 φορές, και τις καταρτίσεις παρακολούθησαν συνολικά 204 άτομα. Ανά Ζώνη Εκμετάλλευσης και ανά Φύλο, οι συμμετέχοντες παρουσιάζονται ως
α κ ο λ ο ύ θ ω ς σ τ ο ν Π ί ν α κ α 4 . 1 .

Πίνακας 4.1 Συνολικό Δείγμα 204 ατόμων

ΖΩΝΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
	155	49	
ΠΕΔΙΝΑ	78	24	102
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	31	10	41
ΟΡΕΙΝΑ	46	15	61
		ΣΥΝΟΛΟ	204

Με βάση την αναλογία Ανδρών/ Γυναικών στο Συνολικό Δείγμα, (76 % / 24 %) και με Στρωματοποιημένη Τυχαία Δειγματοληψία, επιλέχθηκε το δείγμα των 50 ατόμων, δείγμα της τάξης 25%.

Πιο αναλυτικά, το δείγμα των 50 ατόμων αποτελείται από 38 άνδρες και 12 γυναίκες, που διαμένουν στο Νομό Ηλείας, και οι εκμεταλλεύσεις τους βρίσκονται σε 3 βασικές ζώνες, (ορεινή, ημιορεινή και πεδινή περιοχή), όπως περιγράφεται στον Πίνακα 4.2.

Πίνακας 4.2. Δείγμα 50 ατόμων

ΖΩΝΗ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
	38	12	
ΠΕΔΙΝΑ	18	7	25
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	7	3	10
ΟΡΕΙΝΑ	13	2	15
		ΣΥΝΟΛΟ	50

Κατόπιν, για τους σκοπούς της επιτόπιας έρευνας, (προσωπικές συνεντεύξεις) διαμορφώθηκε ερωτηματολόγιο 45 ερωτήσεων. Οι ερωτήσεις αυτές χωρίζονται σε 5 βασικές κατηγορίες, που περιελάμβαναν:

- α) Αναζήτηση Δημογραφικών και Κοινωνικών χαρακτηριστικών των παραγωγών
- β) Την αξιολόγηση των προγραμμάτων κατάρτισης στα Κέντρα ΔΗΜΗΤΡΑ και τη διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών των παραγωγών.
- γ) Ανίχνευση στάσεων και αντιλήψεων για το γεωργικό επάγγελμα
- δ) Ανίχνευση στάσεων και αντιλήψεων απέναντι στην επιχειρηματικότητα και το επιχειρηματικό ρίσκο
- ε) Ζωή στην ύπαιθρο.

Η στατιστική ανάλυση των στοιχείων από τα ερωτηματολόγια, πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS 24.0 for Windows. Σκοπός της ανάλυσης ήταν τόσο η καταγραφή της κατανομής των συχνοτήτων των απαντήσεων όσο και η εύρεση πιθανών συσχετίσεων μεταξύ των εξαρτημένων και ανεξάρτητων μεταβλητών. Για την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών, χρησιμοποιήθηκε η τεχνική Cross tabs (Πίνακες διπλής εισόδου).

Για να διευκολυνθούν οι αναγνώστες, το σύνολο των Ανεξάρτητων και Εξαρτημένων μεταβλητών που συμπεριλαμβάνονται στη Διμεταβλητή ανάλυση αναφέρονται στον Πίνακα που ακολουθεί, (**Πίνακας 4.3**)

Πίνακας 4.3 Σύνολο Μεταβλητών (Ανεξάρτητων & Εξαρτημένων) της Διμεταβλητής Ανάλυσης

ΚΩΔ	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	ΚΩΔ	ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΕΣ ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ
A1	ΦΥΛΟ	B1	Πως ενημερωθήκατε για τα Προγράμματα Κατάρτισης
A2	ΗΛΙΚΙΑ	B2	Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα
A3	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	B3.1	Βαθμολογείστε τους Εκπαιδευτές του Προγράμματος
A4	ΕΤΗΣΙΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	B3.2	Βαθμολογείστε την Πρακτική Άσκηση του Προγράμματος
A5	ΕΚΤΑΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	B3.3	Βαθμολογείστε τα Αντικείμενα Επιμόρφωση του Προγράμματος
A6	ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	B3.4	Βαθμολογείστε τη Διάρκεια του Προγράμματος
A7	ΠΙΘΑΝΗ ΕΤΕΡΟΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	B4	Εφαρμόσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα
A8	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	B5	Αν παρακολουθούσατε εκ νέου το Πρόγραμμα ποιες αλλαγές θα κάνατε
A9	ΕΙΔΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	B6	Αν παρακολουθούσατε εκ νέου το Πρόγραμμα ποια θεματικά αντικείμενα θα θέλατε να περιλαμβάνει
A10	ΔΙΑΜΟΝΗ ΕΚΤΟΣ ΒΑΣΙΚΟΥ ΤΟΠΟΥ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 6 ΜΗΝΕΣ	B7	Θεωρείτε πως μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος από άλλους Νέους Αγρότες των ίδιων δυνατοτήτων
A11	ΕΠΙΛΟΓΗ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΑΠΟΛΑΒΕΣ	B8	Που θα απευθυνόσασταν για Συμβουλές σε αγροτικά ζητήματα
A12	ΠΙΘΑΝΗ ΕΤΕΡΟΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	B10	Χρήση Η/Υ
		B11	Χρήση Internet
		B12	Χρήση Internet για Αγροτικά
		C1	Αρχηγός Εκμετάλλευσης
		C2.1	Λήψη Αποφάσεων- Επιλογή Καλλιιεργειών
		C2.2	Λήψη Αποφάσεων- Αγορά Φαρμάκων/ Λιπασμάτων
		C2.3	Λήψη Αποφάσεων- Εργατικό Προσωπικό
		C2.4	Λήψη Αποφάσεων- Αγορά / Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου
		C2.5	Λήψη Αποφάσεων- Αγορά Μηχανημάτων/ Εργαλείων
		C2.6	Λήψη Αποφάσεων- Δανειοδότηση Επιχείρησης
		C2.7	Λήψη Αποφάσεων- Πώληση Προϊόντων
		C2.8	Λήψη Αποφάσεων- Αγορά/ Ενοικίαση Γης
		C2.9	Λήψη Αποφάσεων- Λογιστικά Επιχείρησης
		C5	Για ποιο λόγο ασχολείστε με τη Γεωργία
		C6	Τι θεωρείτε σημαντικό στο επάγγελμα σας
		C8	Ικανοποίηση από Γεωργικό Εισόδημα
		C9	Επιλογή Έμμισθου Προσωπικού
		C11	Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή με τι άλλο ασχολείστε
		D1	Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης μετά το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης
		D4	Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες είναι αποτρεπτικές
		D5	Αίτηση εκ νέου

- D6** Δυνατά Σημεία- Επιχειρηματίας
- D7** Αδύνατα Σημεία- Εκμετάλλευση
- D8** Με ποιους συζητάτε τα προβλήματα
- D9** Προοπτική στον Αγροτικό Τομέα
- D10** Βελτίωση Εκμετάλλευσης (5ετία)

4.2. ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ

Ο Νομός Ηλείας υπάγεται στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, έχει έκταση 2.618 m² περίπου, και πληθυσμό 159.300 κατοίκους, (1,8% του πληθυσμού της χώρας και 10ος μεγαλύτερος σε πληθυσμό). Σε επίπεδο περιφέρειας καταλαμβάνει ποσοστό 23,06% της συνολικής έκτασης και 23,5% του συνολικού πληθυσμού της αντιστοίχως (3ος κατά μέγεθος) και μέση πυκνότητα πληθυσμού 60,85 κατοίκους/m².

Τα πληθυσμιακά δεδομένα του Νομού παρουσιάζουν πτωτική τάση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της πρόσφατης απογραφής (2011), σε σχέση με τα στοιχεία της αντίστοιχης απογραφής του 2001. Σε σχέση με το 2001, ο Νομός Ηλείας παρουσιάζει μείωση 17,2%, του πληθυσμού.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά μείωσης καταγράφονται στους Δήμους που επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007 (Ζαχάρω -41,9%, Ανδρίτσaina-Κρέστενα -35,2%, Αρχαία Ολυμπία 32,5% κλπ). Επίσης, παρατηρείται σημαντική αύξηση του πληθυσμού στους παραθαλάσσιους Δήμους του Νομού, ενώ αντίθετα, οι ορεινοί και ημιορεινοί Δήμοι παρουσιάζουν πληθυσμιακή μείωση, συμβάλλοντας καθοριστικά στο έλλειμμα ανάπτυξης των ορεινών περιοχών.

Ο Νομός έχει πολυδιάστατη οικονομική ζωή, γεγονός που αντανακλάται σε όλες τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται. Συνολικά, εμφανίζει υψηλό αναπτυξιακό δυναμικό, κυρίως στους τομείς της αγροτικής παραγωγής και των τουριστικών υπηρεσιών. Οι τουριστικοί πόροι κατατάσσουν το Νομό σε μια από τις πιο ανταγωνιστικές περιοχές της ευρύτερης ζώνης της Μεσογείου, με κορωνίδα, την Αρχαία Ολυμπία, την κοιτίδα των Ολυμπιακών Αγώνων.

Το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (35,1%) είναι υπερδιπλάσιο του εθνικού μέσου (14%), ενώ η ανεργία (17,4%) εμφανίζει ποσοστό υψηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό.

Είναι πεδινός Νομός, με κλίμα μεσογειακό και θερμό, με πλήθος ιαματικών πηγών, και θαυμάσιες φυσικές ακτές. Επειδή στο Νομό υπάρχουν πολλές περιοχές Natura και ποικίλης μορφής οικότοποι θεωρείται πολύ πλούσιος, όσον αφορά τη χλωρίδα και την πανίδα.

Διαθέτει αξιόλογα φυσικά διαθέσιμα (έδαφος, νερά, κλίμα) και σημαντική υποδομή στον πρωτογενή τομέα, ενώ αξίζει να αναφερθεί ότι η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη της Πελοποννήσου.

Ωστόσο, οι ιδιαίτερα μεγάλης έκτασης και έντασης καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού του 2007, αποτέλεσαν τεράστιο πλήγμα στο Νομό Ηλείας με απώλεια δεκάδων ανθρώπινων ζώων και την πλήρη καταστροφή μεγάλου μέρους του φυσικού και παραγωγικού δυναμικού, και ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου.

Όπως προαναφέρθηκε, η έκταση του νομού Ηλείας ανέρχεται σε 2.618 χιλ. στρ. Από αυτά, τα 1.376 χιλ. στρ. είναι καλλιεργήσιμες εκτάσεις, (η μισή έκταση του Νομού), τα 692 χιλ. στρ. είναι βοσκοτόπια, και τα 144 χιλ. στρ. είναι δομημένο περιβάλλον. Ως προς την κατανομή του εδάφους σε υψομετρικές ζώνες, το 58,0% (1.517 χιλ. στρ) περίπου της έκτασης της είναι πεδινή, το 21,2% (555 χιλ. στρ) είναι ημιορεινή και το 20,8% (546 χιλ. στρ) είναι ορεινή.

Ο πρωτογενής τομέας κατέχει ιδιαίτερη σημασία στην οικονομία της Ηλείας και γι' αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί κατεξοχήν αγροτικός νομός. Εμφανίζει, σε μεγάλο βαθμό, τα ίδια προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία σε εθνικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη όμως συμμετοχή του στο εισόδημα και την απασχόληση της Περιφέρειας συντελεί, ώστε τα προβλήματα αυτά να είναι εντονότερα στην οικονομία και την κοινωνία της περιοχής.

Στην Ηλεία κυριαρχούν οι αροτραίες καλλιέργειες (αραβόσιτος, βαμβάκι, μηδική, σίτος, κριθάρι, πατάτα), οι δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, εσπεριδοειδή), η αμπελοκαλλιέργεια (κυρίως σταφίδα), ενώ πολύ σημαντική είναι και η καλλιέργεια κηπευτικών, υπαίθριων και υπό κάλυψη και της βιομηχανικής τομάτας. Μικρές εκτάσεις καταγράφονται σε καλλιέργειες όπως: οι δενδρώδεις, οι καρποί με κέλυφος, οι ελαιούχοι σπόροι, τα οσπριοειδή, τα φυτώρια και οι χώροι εκτροφής σαλιγκαριών. Υπάρχουν επίσης και αξιόλογες βιολογικές καλλιέργειες σε σπαράγγια, ελαιόλαδο, πατάτες και κρασί.

Στο νομό Ηλείας παράγεται το 3% της συνολικής γεωργικής παραγωγής της χώρας, (ο 7ος Νομός σε κατάταξη). Είναι ο 2ος σε παραγωγή τομάτας, (12% της παραγωγής), ο 2ος σε παραγωγή πατάτας (10%), ο 6ος σε εσπεριδοειδή με 6%, και ο 7ος σε ελαιόλαδο με 4,3% της συνολικής παραγωγής.

Ο Νομός έχει όλες τις δυνατότητες να αναδειχθεί σε σημαντικό κέντρο θερμοκηπιακών καλλιεργειών της χώρας, αν λάβουμε υπόψη ότι

διαθέτει τις μεγαλύτερες εκτάσεις από κάθε άλλο Νομό, (πχ φράουλες Μανωλάδας). Η γεωργική παραγωγή συνδέεται άμεσα και στηρίζει μεταποιητικές μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης των αγροτικών προϊόντων, που δραστηριοποιούνται στην περιοχή.

Ο Νομός Ηλείας (με συνολική ζωική παραγωγή 39% στην Περιφέρεια & 13,2% σε κτηνοτροφική γη), έχει την μεγαλύτερη συμβολή στην παραγωγή γάλακτος, 3η θέση εγχώρια με 4%, και την 6η θέση στην παραγωγή τυριού με 3%.

Στο νομό Ηλείας η βοοτροφία είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στη λογική της εντατικής εκμετάλλευσης (τόσο για γαλακτοπαραγωγή, όσο και κρεοπαραγωγή), αλλά και περιορίζεται κυρίως στις πεδινές περιοχές του Νομού.

Η αιγοπροβατοτροφία προσφέρεται σαν μια διέξοδος της σύγχρονης αγροτικής οικονομίας. Για την Ηλεία, ο συγκεκριμένος τομέας έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι αξιοποιεί εκτάσεις ορεινές-μειονεκτικές, που θα ήταν αδύνατο να αξιοποιηθούν διαφορετικά. Το χαρακτηριστικό αυτών των εκμεταλλεύσεων είναι ότι είναι συνήθως μικρές σε μέγεθος και στοχεύουν στην παραγωγή γάλακτος το οποίο οδηγείται προς τυροκόμιση από τα τυροκομεία της περιοχής και στο κρέας των αμνοεριφίων.

Στην Ηλεία έχει σημειωθεί σημαντική αύξηση στον αριθμό των κυψελών μελισσών. Σύμφωνα με στοιχεία (2ος/2014) υπάρχουν 425 μελισσοκόμοι με 44.963 κυψέλες ευρωπαϊκού τύπου και 66 κυψέλες
ε γ χ ώ ρ ι ε ς .

4.3 ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΝΕΩΝ ΑΓΡΟΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΛΕΙΑΣ

Σε αυτή την ενότητα θα αναφερθούν οι απόψεις 4 νέων αγροτών από το Νομό Ηλείας που συμμετείχαν στην έρευνα. Παρατίθενται οι απόψεις 2 ανδρών και 2 γυναικών που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα. Οι 4 αυτές απόψεις αντικατοπτρίζουν το γενικό πλαίσιο (κοινωνικό- επαγγελματικό- επιχειρηματικό) της περιοχής και για την αντικειμενικότητας της έρευνας περιλαμβάνει θετικές και αρνητικές απόψεις

• 1^η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Η κ. Ειρήνη είναι νέα αγρότισσα που ζει σε ένα χωριό λίγο πιο έξω από τον Πύργο. Ασχολείται με την καλλιέργεια ελιάς, αμπελιών, σιτηρών, κηπευτικών, και διατηρεί και ζωικό κεφάλαιο. Ασχολείται αποκλειστικά με την αγροτική παραγωγή συνειδητά. Μόλις τελείωσε το Λύκειο ανέλαβε την οικογενειακή εκμετάλλευση και εντάχθηκε στο πρόγραμμα νέων αγροτών το 2009.

Η ίδια ανέφερε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης: « Ασχολήθηκα συνειδητά με την αγροτική παραγωγή. Από μικρή οι γονείς μου με έπαιρναν μαζί τους στις αγροτικές δουλειές. Δεν θέλησα να ασχοληθώ με κάποιο άλλο επάγγελμα. Έμεινα αρκετά ευχαριστημένη από το πρόγραμμα κατάρτισης και θα ήθελα να γίνονται συχνά ανάλογα σεμινάρια. Θα ήθελα όμως να μάθω περισσότερα πράγματα για τα ευρωπαϊκά προγράμματα στα οποία μπορώ να κάνω αίτηση. Είμαι από τους άτυχους του 2009 που ξεκινήσαμε με άλλο προγραμματισμό και αλλιώς ήρθαν τα πράγματα. Εγώ θέλω να παραμείνω στην αγροτική παραγωγή και να ασχοληθώ και με την εμπορία των προϊόντων που παράγω. Για τα λιπάσματα και τα φάρμακα αποφασίζω μόνη μου. Αν όμως έχω κάποιο σοβαρό ζήτημα θα ζητήσω τη συμβουλή του πατέρα μου. Έχω δυο παιδιά, και θα ήθελα να αναλάβουν μετά από μένα τα χωράφια και τα ζώα. Δε θα τα πιέσω όμως».

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι ενώ πολλοί νέοι και κυρίως γυναίκες επιθυμούν να ασχοληθούν με τα αγροτικά, η βίαιη αλλαγή στις οικονομικές συνθήκες τα τελευταία χρόνια αποτελεί τροχοπέδη. Η κ. Ειρήνη αποτελεί μια θετική περίπτωση στην έρευνα που θέλει να μείνει και να εξελιχθεί στον πρωτογενή τομέα. Καταρρίπτει τον ισχυρισμό ότι παιδιά από αγροτικές οικογένειες δεν παρουσιάζουν χαρακτηριστικά εν δυνάμει

επιχειρηματία και θα ήθελε να ασχοληθεί και με το εμπόριο. Περιπτώσεις όπως αυτή θα πρέπει να ενισχυθούν και να «προστατευτούν».

• 2^η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Ο Κώστας ζει σε ένα ορεινό χωριό του Νομού Ηλείας. Καλλιεργεί ελιές (βιολογικά), αμπέλια, σταφίδες και πορτοκάλια. Θέλησε να δοκιμάσει την τύχη του και σε άλλη πόλη αλλά δεν τα κατάφερε και μετά ανέλαβε τα χωράφια.

Στα πλαίσια της συνέντευξη μας είπε: «Εμείνα μέτρια ικανοποιημένος από το Πρόγραμμα γιατί δεν έμαθα κάτι καινούργιο. Αν θα παρακολουθούσα και πάλι την κατάρτιση θα ήθελα να μάθω περισσότερα για την οργάνωση των ομάδων παραγωγών. Είμαι στο ΔΣ του συλλόγου Νέων Αγροτών του νομού. Θέλω να οργανώσω και άλλους. Γιατί μόνο έτσι μπορούμε να καταφέρουμε πράγματα για το χώρο μας».

Η μελέτη περίπτωσης αυτής αναδεικνύει το μεγάλο έλλειμμα που υπάρχει στο χώρο και αφορά τη συνεργασία των γεωργών και δημιουργία ομάδων που θα αγωνιστούν για τα συμφέροντά τους. Ο Κώστας είναι από τις εξαιρέσεις που ο ίδιος επεδίωξε να συμμετέχει σε έναν σχηματισμό, και όχι ως απλό μέλος αλλά ενεργά.

Η συσπείρωση των παραγωγών σε ομάδες ή οργανώσεις τους βοηθούν να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις της αγοράς, να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη μέσω της αύξησης του όγκου του διαπραγματευόμενου προϊόντος σε σχέση με την παραγωγή και την εμπορία, να διευρύνουν τον αριθμό των πιθανών αγοραστών και να μειώσουν το ανά παραγωγό κόστος των συλλογικών επενδύσεων.

• 3^η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Η κ. Λιλιάννα γεννήθηκε στην Βουλγαρία αλλά τα τελευταία χρόνια ζει στον Πύργο. Ασχολήθηκε με τη γεωργία για να αποκτήσει ένα σταθερό εισόδημα. Παλιότερα είχε ασχοληθεί με τη φύλαξη παιδιών και ηλικιωμένων, αλλά δεν είχε ούτε ασφάλεια, ούτε σταθερή απασχόληση. Αποφάσισε να κάνει αίτηση για το πρόγραμμα αλλά ουσιαστικά τη διαχείριση την ασκεί ο σύζυγός της, ο οποίος τις παραχώρησε και κάποιες εκτάσεις για καλλιέργεια.

Η ίδια υποστήριξε ότι :«Είχα μεγάλο πρόβλημα στο πρόγραμμα γιατί

δεν γνώριζα τη γλώσσα και δεν μπορούσα να κατανοήσω τα αντικείμενα επιμόρφωσης. Θα ήθελα να μάθω περισσότερα σε πρακτικό επίπεδο για να χρησιμοποιήσω στο χωράφι. Αν είχα επιλογή δε θα παραμένω στη γεωργία και δε σκέφτομαι να κάνω βελτιώσεις στην εκμετάλλευση. Ότι αποφασίσει ο σύζυγος μου».

Η συγκεκριμένη περίπτωση είναι χαρακτηριστική των ατόμων που ασχολούνται με τη γεωργία-κτηνοτροφία γιατί δεν μπόρεσαν να απασχοληθούν κάπου αλλού. Για αυτούς η απασχόληση με την πρωτογενή παραγωγή ήταν λύση ανάγκης και όχι συνειδητή επιλογή. Δεν σκοπεύουν να μείνουν και να επενδύσουν και δεν αποφασίζουν οι ίδιοι για ζητήματα της εκμετάλλευσης. Ο πρωτογενής τομέας δεν μπορεί να στηριχθεί σε αυτούς.

• 4^η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Ο Παναγιώτης ζει σε ένα χωρίο στα ημιορεινά του νομού Ηλείας. Δηλώνει κατά κύριο επάγγελμα αγρότης και προσπαθεί να ενημερώνεται συνεχώς για τις εξελίξεις στην αγροτική παραγωγή. Ανέλαβε την αγροτική εκμετάλλευση και το μικρό ελαιοτριβείο της οικογένειας. Στα σχέδια του είναι να παράγει και να τυποποιεί λάδι το οποίο θα το διοχετεύει στην τοπική αγορά, κυρίως στα τουριστικά καταστήματα και τα ξενοδοχεία της περιοχής

Η συνέντευξη του ίσως είναι η πιο χαρακτηριστική γιατί ακριβώς περιγράφει τα προβλήματα όσων παραγωγών επιθυμούν να ασχοληθούν με την μεταποίηση και πώληση των προϊόντων τους. Λέει χαρακτηριστικά: «Ασχολούμαι από μικρός με τα χωράφια. Οι γονείς μου ήθελαν να σπουδάσω γεωπόνος για να μπορώ να τους βοηθάω. Πέρασα σένα ΤΕΙ μάρκετινγκ. Μου άρεσε και ολοκλήρωσα εκεί τις σπουδές μου. Θέλω να συνδυάσω τις σπουδές μου με την οικογενειακή επιχείρηση. Όνειρο μου είναι να παράγω το δικό μου λάδι το οποίο θα εμφιαλώνω και θα το πουλάω αρχικά στην τοπική αγορά. Όμως τα πράγματα είναι δύσκολα. Χρειάζομαι αρχικό κεφάλαιο που δεν έχω και περίμενα να προκηρυχτούν προγράμματα για να κάνω αίτηση. Αλλά και η τοπική αγορά είναι κλειστή, πρέπει να σε ξέρει ο άλλος για να αγοράσει το προϊόν σου».

44. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

• ΦΑΡΜΑ ΗΛΕΙΑΣ

Τη σταθερή προτίμηση της τοπικής αγοράς έχει κερδίσει τα τελευταία χρόνια η Φάρμα Ηλείας, η μοναδική καθετοποιημένη γαλακτοκομική μονάδα στον Νομό. Την ιδέα της επιχείρησης είχε ο Κωνσταντίνος Τσάκωνας, γεωπόνος, ο οποίος εργαζόταν σε μεγάλη βιομηχανία γάλακτος. Πρότεινε στον Διονύση Μαρίνο, που είναι παραγωγός- αγελαδοτρόφος της Ηλείας και πρόεδρος της Ένωσης Αγελαδοτρόφων του νομού, να ενώσουν τις δυνάμεις τους.

Το γάλα παράγεται εξ ολοκλήρου στην κτηνοτροφική μονάδα των αδελφών Μαρίνου στο Καρδιακαύτι Ηλείας, σε μικρή απόσταση από τις εγκαταστάσεις της επιχείρησης. Σε εκτάσεις της ευρύτερης περιοχής, γύρω από τον ποταμό Πηνειό καλλιεργούνται και οι τροφές για τα ζώα τους. Μετά το άρμεγμα, το γάλα φτάνει στις σύγχρονες εγκαταστάσεις, όπου παστεριώνεται και εμφιαλώνεται άμεσα για να διατηρήσει αναλλοίωτα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του και να φτάσει μέσα σε λίγες ώρες ολόφρεσκο στο ποτήρι του καταναλωτή.

Με επεξεργασία πάνω από 8,5 τόνους γάλα την ημέρα στις σύγχρονες εγκαταστάσεις της, η Φάρμα Ηλείας παρασκευάζει φρέσκο γάλα, αγελαδινό γάλα με κακάο (Choco Farma), ρυζόγαλο, κρέμα βανίλια, κρέμα σοκολάτα, γιαούρτι, κεφίρ και συνεχίζει τη διεύρυνση των προϊόντων της. Επιπλέον, η Φάρμα Ηλείας έχει επιλέξει να διακινεί μόνη της το γάλα, με ιδιόκτητα αυτοκίνητα διανομής. Παράλληλα, απασχολεί στην επιχείρηση 20 άτομα, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτόν την τοπική κοινωνία και οικονομία.

Το εγχείρημα πέτυχε, αφού σε σύντομο χρονικό διάστημα τα προϊόντα αγαπήθηκαν από τους κατοίκους του νομού και όχι μόνο. Τα προϊόντα διατίθενται πλέον και στην αγορά του Νομού Αχαΐας.

Ο κ. Μαρίνος σημειώνει ότι: «Αν και υπάρχει μεγάλη ζήτηση, δεν μπορούμε να ξεπεράσουμε κατά πολύ τη συγκεκριμένη παραγωγή, γιατί το γάλα μας είναι ατόφιο, χωρίς καμία πρόσμειξη και δεν θέλουμε σε καμιά περίπτωση να θέσουμε σε κίνδυνο την ποιότητά μας. Οποιαδήποτε επέκταση κάνουμε ως επιχείρηση γίνεται σιγά- σιγά, με δικά μας μέσα χωρίς καμία χρηματοδότηση».

Σύμφωνα με όσα μας ανέφερε ο κ. Μαρίνος τα βασικά στοιχεία ενός επιτυχούς εγχειρήματος είναι τα ακόλουθα :

- Στόχευση στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων
- Προσωπική ενασχόληση στην διαδικασία παραγωγής , μεταποίησης, και διακίνησης των προϊόντων
 - Αν ο παραγωγός θέλει πραγματικά να επιτύχει θα κάνει το επιχειρηματικό βήμα ακόμα και επενδύοντας προσωπικά κεφάλαια.
 - Παρόλα αυτά το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στο δίκτυο πώλησης των προϊόντων (ράφια των Super Market).

• ΑΛΦΕΙΟΣ ΡΟΔΙ ΑΕ

Η ΑΛΦΕΙΟΣ ΡΟΔΙ, 4 χρόνια μετά την ίδρυσή της, καλλιεργεί στην Πελοπόννησο πάνω από 2.000 στρέμματα με ροδιές. Είναι μια πολυσυμμετοχική εταιρεία, που ακολουθεί αυστηρές πιστοποιημένες διαδικασίες και προωθεί την ολιστική γεωργία, ενώ παράλληλα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής.

Πρόκειται για μια πολυσυμμετοχική, κοινωνική επιχείρηση, προϊόν της κρίσης, που αποτελείται από 207 παραγωγούς. Η νέα μονάδα χυμοποίησης δημιούργησε 50 ακόμη θέσεις εργασίας στην Πελοπόννησο, εν μέσω ύφεσης. Επιπλέον όμως, ανάμεσα σε πολλά άλλα, καθιστά ακόμα πιο βιώσιμη την καλλιέργεια των ροδώνων για τους μετόχους της ΑΛΦΕΙΟΣ ΡΟΔΙ - ενώ ενισχύει μια σειρά δορυφορικές επιχειρήσεις και γενικά την οικονομία της ευρύτερης περιοχής.

Ο κ. Παρασκευόπουλος, πρόεδρος του ΔΣ της εταιρίας, ανέφερε χαρακτηριστικά «η ΑΛΦΕΙΟΣ ΡΟΔΙ Α.Ε εντάχθηκε στο πρόγραμμα Leader της ΑΝ.ΟΛ κατά 50% του επενδυτικού της σχεδίου, ενώ το υπόλοιπο 50% προέρχεται από τους μετόχους που έβαλαν γι αυτό το σκοπό τις οικονομίες τους και δικά τους κεφάλαια και έτσι δημιουργήθηκε μια επένδυση που αγγίζει το 1 εκ. ευρώ».

Μελλοντικός στόχος της εταιρίας είναι να δημιουργήσει έναν «βοτανικό κήπο ροδιάς» με όλες τις ποικιλίες του κόσμου, ο οποίος θα είναι επισκέψιμος, αφού ανάλογος δεν υπάρχει στην Ελλάδα, οπότε αυτό είναι σημαντικό για την Ηλεία, καθώς θα λειτουργεί εκτός από χώρο επίσκεψης και σαν ερευνητικό κέντρο.

Η ΑΛΦΕΙΟΣ ΡΟΔΙ Α.Ε είναι ένα μοντέλο ολοκληρωμένης διαχείρισης στο επίπεδο της καλλιέργειας, των πιστοποιήσεων, (AGRO 2.1. 2.2 και GLOBAL GAP), της τυποποίησης των προϊόντων και της

προώθησης στην αγορά. Αφετηρία του εγχειρήματος είναι η αξιοπρεπής βιωσιμότητά και κερδοφορία των κτημάτων όλων των παραγωγών,. Γι αυτό και οι βασικοί κρίκοι της παραγωγικής αλυσίδας είναι Κτήματα, management, brand name και εργοστάσιο. Παράλληλα συνεργαζόμαστε με αμοιβαίο όφελος, με υγιείς κρίκους της αγοράς, (ψυγεία, συσκευαστήρια, δίκτυα)».

Με βάση τα όσα μας ανέφερε ο κ. Παρασκευόπουλος για να είναι επιτυχημένο ένα επιχειρηματικό βήμα στον πρωτογενή τομέα χρειάζονται δράσεις όπως:

- Ενίσχυση της συνεργασίας και του συνεταιρισμού των παραγωγών
- Πιστοποίηση των προϊόντων
- Συνεχής αναζήτηση νέων αγορών (και στο εξωτερικό)
- Επιτυχείς συνεργασίες δικτύωσης
- Μόχλευση κεφαλαίων από το ΠΑΑ (Leader)
- Ολιστική αντιμετώπιση της επένδυσης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο παρόν Κεφάλαιο της Μεταπτυχιακής μελέτης θα διερευνηθεί το προφίλ του σύγχρονου «Νέου Αγρότη», γεωργού και κτηνοτρόφου, όπως και ο βαθμός που εξελίσσεται από «παραδοσιακός» παραγωγός, σε «Παραγωγό-Επιχειρηματία», μέσω των Προγραμμάτων Κατάρτισης.

Το Κεφάλαιο αυτό χωρίζεται σε δύο τμήματα. Στο 1^ο τμήμα, γίνεται η Μονομεταβλητή ανάλυση των απαντήσεων των παραγωγών στο ερωτηματολόγιο. Μέσω της Μονομεταβλητής ανάλυσης γίνεται η καταγραφή της κατανομής των συχνοτήτων των απαντήσεων στα βασικά ερωτήματα που κλήθηκαν να απαντήσουν οι παραγωγοί.

Στο 2^ο τμήμα ακολουθεί πιο στοχευμένη ανάλυση των απαντήσεων, η διαπίστωση πιθανών συσχετίσεων μεταξύ των μεταβλητών, καθώς και η ερμηνεία του βαθμού συσχέτισης. Για την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισεως στη Διμεταβλητή ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι πίνακες διπλής εισόδου (Cross tabs).

5.1 ΜΟΝΟΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι πίνακες κατανομής συχνοτήτων των μεταβλητών. Στους πίνακες της Μονομεταβλητής ανάλυσης παρουσιάζονται επίσης οι σχετικές συχνότητες καθώς και το άθροισμα των σχετικών συχνοτήτων των υπό εξέταση μεταβλητών.

5.1.1 Δημογραφικά- Κοινωνικά Χαρακτηριστικά των Συμμετεχόντων

Πίνακας 5.1.1.1 Κατανομή Δείγματος κατά Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΔΡΑΣ	38	76,0	76,0	76,0
	ΓΥΝΑΙΚΑ	12	24,0	24,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει από το δείγμα των 50 ερωτώμενων, οι 38 ήταν άνδρες, (ποσοστό 76%), και οι 12 γυναίκες, (24 %).

Πίνακας 5.1.1.2 Ηλικιακή Κατανομή Δείγματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	28-34	17	13,9	34,0	34,0
	35-37	16	13,1	32,0	66,0
	38-48	17	13,9	34,0	100,0
	Total	50	41,0	100,0	
Missing	System	72	59,0		
Total		122	100,0		

Η ηλικιακή κατανομή του δείγματος γίνεται σε 3 ισόρροπες κλάσεις, που είναι οι ακόλουθες: από 28 έως 34 ετών, από 35 έως 37 ετών, και τέλος 38 έως 48 ετών.

Πίνακας 5.1.1.3 Κατανομή Δείγματος κατά Οικογενειακή Κατάσταση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΝΥΠΑΝΔΡΟΣ/Η	10	20,0	20,0	20,0
	ΠΑΝΤΡΕΜΕΝΟΣ/Η	40	80,0	80,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Από το δείγμα των ερωτώμενων, το 80% είναι παντρεμένοι (Πιν. 5.1.1.3), με τουλάχιστον 1 παιδί, (58%), (Πιν. 5.1.1.4).

Πιν. 5.1.1.4. Ύπαρξη τέκνων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΟΧΙ	21	42,0	42,0	42,0
	ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 1 ΠΑΙΔΙ	29	58,0	58,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πίνακας 5.1.1.5 Οικογενειακό Υπόβαθρο Νέων Αγροτών

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	12	24,0	24,0	24,0
	ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΝΑΣ ΓΟΝΕΑΣ ΑΓΡΟΤΗΣ	38	76,0	76,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει, το 76 % των Νέων Αγροτών προέρχονται από αγροτική οικογένεια. Επιβεβαιώνεται η συνήθης πρακτική, όπου η γεωργική εκμετάλλευση κληρονομείται- μεταβιβάζεται από τους γονείς στα παιδιά.

Πίν. 5.1.1.6 Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	46	92,0	92,0	92,0
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	4	8,0	8,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα, είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με το συντριπτικό ποσοστό 92%. Το αποτέλεσμα συμφωνεί και με τις βιβλιογραφικές αναφορές, όπου ο νέος/ νέα, γνωρίζοντας ότι θα αναλάβει την οικογενειακή γη και τη διαχείριση της εκμετάλλευσης, θεωρεί ότι «τα σχολικά προσόντα για το γεωργό δεν είναι απαραίτητα».

Πίν. 5.1.1.7 Εκπαιδευτικό Επίπεδο του/της Συζύγου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	13	26,0	32,5	32,5
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	27	54,0	67,5	100,0
	Total	40	80,0	100,0	
Missing	System	10	20,0		
Total		50	100,0		

Σε αντίθεση με τα αποτελέσματα του προηγούμενου πίνακα, (πιν. 5.1.1.6.), οι σύζυγοι των ερωτώμενων είναι απόφοιτοι ανώτερης εκπαίδευσης, (ΑΕΙ/ΤΕΙ). Πιο συγκεκριμένα, από τους 40 παραγωγούς του δείγματος που

είναι παντρεμένοι, σε ποσοστό 67,5% οι σύζυγοί τους έχουν ολοκληρώσει σπουδές στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίν. 5.1.1.8 Εκπαιδευτικό Επίπεδο Γονέων Ερωτώμενου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	49	98,0	98,0	98,0
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει οι γονείς των περισσότερων συμμετεχόντων στο δείγμα είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, (98%), και μόλις ένας είναι απόφοιτός ΑΕΙ/ΤΕΙ

Πίν.1.1.9 Πιθανή Ετεροαπασχόληση Ερωτώμενου

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	38	76,0	76,0	76,0
	NAI	12	24,0	24,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι παραγωγοί, σε ποσοστό 76%, δεν ετεροαπασχολούνταν. Από τους 12 παραγωγούς που δήλωσαν ότι ετεροαπασχολήθηκαν, ανέφεραν ότι τα επαγγέλματα που έκαναν ήταν: Ιδιωτικοί υπάλληλοι, (πωλητές/τριες), σερβιτόροι, τουριστικά, και φύλαξη παιδιών και ηλικιωμένων.

Πίν. 5.1.1.10 Διαμονή εκτός της περιοχής δραστηριοποίησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	32	64,0	64,0	64,0
	NAI	18	36,0	36,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Με βάση τα δεδομένα των συνεντεύξεων, περίπου 1 στους 3 παραγωγούς (36%), έχουν διαμείνει για κάποιο χρονικό διάστημα, (σπουδές ή εργασία), εκτός της περιοχής δραστηριοποίησής τους.

Πίν. 5.1.1.11 Περιοχή Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΟΡΕΙΝΗ	15	30,0	30,0	30,0
	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ	10	20,0	20,0	50,0
	ΠΕΔΙΝΗ	25	50,0	50,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το μισό των Εκμεταλλεύσεων είναι σε Πεδινές περιοχές, (50%), ένας στους 5 παραγωγούς έχει την Εκμετάλλευση του στα Ημιορεινά, ενώ 15 παραγωγοί, (30%) δραστηριοποιούνται στα Ορεινά.

Πίν. 5.1.1.12 Είδος Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΦΥΤΙΚΗ	22	44,0	44,0	44,0
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	8	16,0	16,0	60,0
	ΜΕΙΚΤΗ	20	40,0	40,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το μεγαλύτερο ποσοστό των Εκμεταλλεύσεων είναι Φυτικής (44%) και Μεικτής μορφής (40%), ενώ μόλις 8 Εκμεταλλεύσεις είναι καθαρά Κτηνοτροφικές.

Πίν. 5.1.1.14 Συνολική έκταση της εκμετάλλευσης (Ha)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-5	23	46,0	46,0	46,0
	6-10	13	26,0	26,0	72,0
	11-15	7	14,0	14,0	86,0
	16-20	3	6,0	6,0	92,0
	21-25	2	4,0	4,0	96,0
	31-35	1	2,0	2,0	98,0
	86-90	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις έχουν έκταση από 0 έως 5 εκτάρια (Ha), ποσοστά που συμφωνούν και με τη βιβλιογραφία⁵³. Από τους ερωτώμενους παραγωγούς, μόλις ένας δήλωσε ότι κατέχει εκμετάλλευση από 86 έως 90 Ha.

Πιν. 5.1.1.15 Είδη Καλλιεργειών στις Εκμεταλλεύσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΛΙΕΣ	31	25,4	25,4	25,4
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ (ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ)	15	12,3	12,3	37,7
	ΛΟΙΠΑ ΣΙΤΗΡΑ	13	10,7	10,7	48,4
	ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	5	4,1	4,1	52,5
	ΑΜΠΕΛΙΑ (ΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΜΑ)	13	10,7	10,7	63,1
	ΑΜΠΕΛΙΑ(ΣΤΑΦΙΔΕΣ)	9	7,4	7,4	70,5
	ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	4	3,3	3,3	73,8
	ΦΥΤΩΡΙΑ	1	,8	,8	74,6
	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ	7	5,7	5,7	80,3
	ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ	12	9,8	9,8	90,2
	ΔΕΝΔΡΩΔΕΙΣ	1	,8	,8	91,0
	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΑ	4	3,3	3,3	94,3
	ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΟ ΚΑΛΥΨΗ	4	3,3	3,3	97,5
	ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΤΟΜΑΤΑ	2	1,6	1,6	99,2
	ΠΑΤΑΤΕΣ	1	,8	,8	100,0
	Total	122	100,0	100,0	

Στο ¼ των εκμεταλλεύσεων καλλιεργούνται ελιές, (25,4%), ακολουθούν τα αμπέλια (οινοποιήσιμα και σταφίδες) σε ποσοστό 18,1% των εκμεταλλεύσεων, τα κτηνοτροφικά φυτά (12,3%) και «λοιπά σιτηρά» (10,7%).

⁵³ Κασίμης & Ζωγραφάκης, 2013, «Η ύπαιθρος, η γεωργία, και η κρίση», σελ.27

Πιν. 5.1.1.16 Αριθμός Ζώων στις Εκμεταλλεύσεις

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	27	22,1	54,0	54,0
	1-50	4	3,3	8,0	62,0
	51-100	5	4,1	10,0	72,0
	101-150	7	5,7	14,0	86,0
	151-200	3	2,5	6,0	92,0
	201-250	2	1,6	4,0	96,0
	251-300	1	,8	2,0	98,0
	351-400	1	,8	2,0	100,0
	Total	50	41,0	100,0	
Missing	System	72	59,0		
Total		122	100,0		

Οι κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που συμμετείχαν στην έρευνα είναι μικρής δυναμικότητας, έως 50 ζώα (62%), κυρίως πρόβατα, (22 εκμεταλλεύσεις). Μόνο 5 εκμεταλλεύσεις διατηρούσαν αγελάδες.

Πιν. 5.1.1.17 Είδη Ζώων στην εκμετάλλευση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΘΟΛΟΥ	27	22,1	54,0	46,0
	ΑΓΕΛΑΔΕΣ	5	4,1	10,0	56,0
	ΠΡΟΒΑΤΑ	18	14,8	36,0	100,0
	Total	50	41,0	100,0	
Missing	System	72	59,0		
Total		122	100,0		

Πίν. 5.1.1.18 Ιδιοκτησιακό Καθεστώς Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΕΝ ΕΠΙΘΥΜΩ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΩ	17	34,0	34,0	34,0
	ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ	24	48,0	48,0	82,0
	ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΗ	9	18,0	18,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Όπως προκύπτει, υπήρξαν ορισμένοι παραγωγοί, (34%) οι οποίοι δεν επιθυμούσαν να δώσουν πληροφορίες σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Εκμετάλλευσης τους. Στο σύνολο των ερωτώμενων όμως σχεδόν οι μισοί (48%), δήλωσαν ότι οι εκτάσεις που διαχειρίζονται είναι ιδιόκτητες, και ενοικιαζόμενες σε ποσοστό 18%.

5.1.2. Β. ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΕΝΤΡΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ», (πρώην ΚΕΓΕ)

Πίν. 5.1.2.1. Πηγές Ενημέρωσης για το Πρόγραμμα Κατάρτισης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης	41	82,0	82,0	82,0
	Κέντρα Δήμητρα (πρώην ΚΕΓΕ)	3	6,0	6,0	88,0
	Ιδιώτης Γεωπόνος	6	12,0	12,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πίν. 5.1.2.2. Δικαίωμα επιλογής για την παρακολούθηση του Προγράμματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	45	90,0	90,0	90,0
	ΟΧΙ	5	10,0	10,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι, (82%), ανέφεραν πως ενημερώθηκαν από τους υπαλλήλους των ΔΑΟΚ, (πρώην Διευθύνσεις Γεωργίας) για το πρόγραμμα. Επίσης, θα το παρακολουθούσαν ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό (9 0 %) .

Πιν. 5.1.2.3. Αξιολόγηση Εκπαιδευτών Προγράμματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΙΓΟ	1	2,0	2,0	2,0
	ΜΕΤΡΙΑ	3	6,0	6,0	8,0
	ΑΡΚΕΤΑ	30	60,0	60,0	68,0
	ΠΟΛΥ	16	32,0	32,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.4. Αξιολόγηση Πρακτικής Άσκησης Προγράμματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΜΕΤΡΙΑ	16	32,0	32,0	32,0
	ΑΡΚΕΤΑ	30	60,0	60,0	92,0
	ΠΟΛΥ	4	8,0	8,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.5 Αξιολόγηση Αντικείμενων Επιμόρφωσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΙΓΟ	3	6,0	6,0	6,0
	ΜΕΤΡΙΑ	30	60,0	60,0	66,0
	ΑΡΚΕΤΑ	15	30,0	30,0	96,0
	ΠΟΛΥ	2	4,0	4,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.6 Αξιολόγηση Διάρκειας Προγράμματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΙΓΟ	3	6,0	6,0	6,0
	ΜΕΤΡΙΑ	22	44,0	44,0	50,0
	ΑΡΚΕΤΑ	22	44,0	44,0	94,0
	ΠΟΛΥ	3	6,0	6,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Όσον αφορά την αξιολόγηση των βασικών παραμέτρων του προγράμματος κατάρτισης, προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες έμειναν αρκετά ικανοποιημένοι, (60%), από τους εκπαιδευτές, (Πιν. 5.1.2.3). Μάλιστα με αρκετούς από αυτούς ανέπτυξαν και προσωπικές σχέσεις και είχαν την άνεση και οικειότητα να ζητήσουν τη συμβουλή τους και για ζητήματα της εκμετάλλευσης.

Επίσης, αρκετά ικανοποιημένοι έμειναν και από την πρακτική άσκηση του προγράμματος, αν και θα επιθυμούσαν να ήταν μεγαλύτερης διάρκειας. (Πιν. 5.1.2.4).

Η μεγαλύτερη δυσαρέσκεια των συμμετεχόντων εντοπίστηκε στην αξιολόγηση των αντικειμένων επιμόρφωσης. Οι περισσότεροι απάντησαν ότι έμειναν «μέτρια» ικανοποιημένοι (60%), (Πιν. 5.1.2.5).

Μάλιστα σε επόμενο ερώτημα για προτάσεις / αλλαγές στο πρόγραμμα «η αλλαγή των αντικείμενων επιμόρφωσης» είναι πρώτη στις απαντήσεις των ερωτώμενων, (66%), (πιν. 5.1.2.8).

Η διάρκεια του προγράμματος αξιολογείται από μέτρια ως αρκετά ικανοποιητική. Οι ενστάσεις εντοπίζονται στην κατανομή της θεωρητικής κατάρτισης και πρακτικής άσκησης (Πιν. 5.1.2.6).

Κοινό αίτημα των περισσότερων ήταν η αύξηση του χρόνου πρακτικής και η επιλογή αντικειμένων επιμόρφωσης περισσότερο συναφή με τις εκμεταλλεύσεις τους, (Πιν. 5.1.2.9).

Επιπροσθέτως, από τις επιλογές που είχαν, ως προτάσεις για νέες θεματικές, ανέφεραν με τη σειρά την «ένταξη σε προγράμματα» (1^η) και τις «νέες μορφές οργάνωσης αγροτών» (2^η).

Πιν. 5.1.2.7. Εφαρμογή διδαχθέντων στο Πρόγραμμα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	39	78,0	78,0	78,0
	OXI	11	22,0	22,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.8 Αλλαγές στο πρόγραμμα κατάρτισης σε περίπτωση εκ νέου παρακολούθησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Διάρκεια Προγράμματος	5	10,0	10,0	10,0
	Χρονική περίοδο που έγινε	8	16,0	16,0	26,0
	Αντικείμενα Επιμόρφωσης	33	66,0	66,0	92,0
	Αύξηση του Χρόνου Πρακτικής	3	6,0	6,0	98,0
	Τίποτα	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.9 Νέες Θεματικές σε περίπτωση παρακολούθησης και άλλου Προγράμματος Κατάρτισης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Αγροτικά (Γεωργία/Κτηνοτροφία)	5	10,0	10,0	10,0
	Ένταξη σε Προγράμματα (Εθνικά/Ευρωπαϊκά)	25	50,0	50,0	60,0
	Μορφές Οργάνωσης Αγροτών	14	28,0	28,0	88,0
	Οικονομική Διαχείριση Εκμεταλλεύσεων	3	6,0	6,0	94,0
	Άλλο	3	6,0	6,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.10 Σύγκριση με παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων μετά το πρόγραμμα κατάρτισης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	27	54,0	54,0	54,0
	ΟΧΙ	23	46,0	46,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ωστόσο, οι περισσότεροι καταρτιζόμενοι (78%) εφάρμοσαν τα όσα διδάχθηκαν κατά τη διάρκεια των επιμορφώσεων, (Πιν. 5.1.2.7).

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι παρά τις όποιες αδυναμίες τα προγράμματα κατάρτισης είναι πάρα πολύ χρήσιμα. Μάλιστα θεωρούν πως μετά την παρακολούθηση βρίσκονται σε καλύτερο επίπεδο συγκριτικά με τους παραγωγούς αντίστοιχων προσόντων, που δεν έχουν επιμορφωθεί. (Πιν. 5.1.2.10).

Πιν. 5.1.2.11 Συμβουλευτική για Αγροτικά Θέματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Λιεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης	14	28,0	28,0	28,0
	Κέντρα Δήμητρα (πρώην ΚΕΓΕ)	11	22,0	22,0	50,0
	Δήμος- ΔΔ περιοχής	3	6,0	6,0	56,0
	Ιδιώτης Γεωπόνος	20	40,0	40,0	96,0
	Φίλοι- Γνωστοί	2	4,0	4,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν 5.1.2.12 Χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	35	70,0	70,0	70,0
	ΟΧΙ	15	30,0	30,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.13. Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	30	60,0	60,0	60,0
	ΟΧΙ	20	40,0	40,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν. 5.1.2.14 Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	33	66,0	66,0	66,0
	ΟΧΙ	17	34,0	34,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Στα ενθαρρυντικά ευρήματα της έρευνας πρέπει να αναφερθούν ότι οι νέοι αγρότες χρησιμοποιούν Η/Υ, (70%), (Πιν. 5.1.2.12), είναι εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο, (60%), (Πιν. 5.1.2.13), και μάλιστα καταφεύγουν σε αυτό αν αντιμετωπίσουν κάποιο πρόβλημα με τις καλλιέργειες τους, (πχ ασθένειες). (Π ι ν . 5 . 1 . 2 . 14).

5.1.3 Απασχόληση

Πιν. 5.1.3.1 Ιδιοκτητής/ Αρχηγός Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	37	74,0	74,0	74,0
	ΟΧΙ	13	26,0	26,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 74% των παραγωγών που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν ότι οι εκμεταλλεύσεις που διαχειρίζονται τους ανήκουν 100% ή κατέχουν ένα ποσοστό. Το ερώτημα αυτό ουσιαστικά θέλει να προσδιορίσει το κατά πόσο οι νέοι αγρότες θα επηρεαστούν στη λήψη αποφάσεων από το περιβάλλον τους και συνδυάζεται με τα ερωτήματα που θα τεθούν στη συνέχεια της έρευνας.

Πιν.5.1.3.2 Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Επιλογή Καλλιεργειών)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	32	64,0	64,0	64,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	18	36,0	36,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.3 Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά Φαρμάκων & Λιπασμάτων)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	30	60,0	60,0	60,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	20	40,0	40,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.4 Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	33	66,0	66,0	66,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	17	34,0	34,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ξεχωριστό ενδιαφέρον στην έρευνα καταλαμβάνει η διαδικασία λήψης απόφασης για ζητήματα λειτουργίας της εκμετάλλευσης. Και είναι σημαντικό τα αποτελέσματα να αξιολογηθούν συνδυαστικά, τόσο με το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, όσο και με τη μορφή ιδιοκτησίας των εκμεταλλεύσεων

Οι καταρτιζόμενοι για ζητήματα επιλογής καλλιεργειών (Πιν. 5.1.3.2), αγοράς και πώλησης ζωικού κεφαλαίου (Πιν. 5.1.3.3), και την πώληση των προϊόντων (Πιν. 5.1.3.4), αποφασίζουν μόνοι τους, χωρίς να ζητήσουν τη συμβουλή των ατόμων του περιβάλλοντος τους.

Πιν.5.1.3.5 Λήψη αποφάσεων για Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	24	48,0	48,0	48,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	26	52,0	52,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.6 Λήψη αποφάσεων για Εργατικό Προσωπικό

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	24	48,0	48,0	48,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	26	52,0	52,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.7 Λήψη αποφάσεων για Δανειοδότηση Επιχείρησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	15	30,0	30,0	30,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	35	70,0	70,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.8 Λήψη αποφάσεων για Πώληση Προϊόντων

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	34	68,0	68,0	68,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	16	32,0	32,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.9 Λήψη αποφάσεων για Αγορά & Ενοικίαση Γης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	22	44,0	44,0	44,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	28	56,0	56,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.3.10 Λήψη αποφάσεων για Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΕΓΩ	19	38,0	38,0	38,0
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	31	62,0	62,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Για ζητήματα οικονομικής φύσης, όπως λήψη δανείου, (Πιν. 5.1.3.7), τήρηση λογιστικών, (Πιν. 5.1.3.10), επιλογή προσωπικού (Πιν. 5.1.3.6), αγορά μηχανημάτων, (Πιν. 5.1.3.5), και αγορά και ενοικίαση γης (Πιν. 5.1.3.9), είναι αναμενόμενο, ότι αποφάσισαν ζητώντας και τη γνώμη του περιβάλλοντος τους (πατέρας, αδέρφια, σύζυγος).

Πιν. 5.1.3.11 Πρόθεση Εγκατάλειψης του Αγροτικού Επαγγέλματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΟΧΙ	14	28,0	28,0	28,0
	ΝΑΙ	27	54,0	54,0	82,0
	ΔΕΝ ΞΕΡΩ	9	18,0	18,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το γεγονός ότι το 54% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι θα εγκατέλειπαν τη γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή, αν είχαν την επιλογή να εργαστούν αλλού με τις ίδιες απολαβές. Μπορεί να ερμηνευτεί όμως λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες που επικρατούσαν στη χώρα τα τελευταία χρόνια.

Πιν. 5.1.3.12 Λόγος απασχόλησης στη Γεωργία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Προέρχομαι από αγροτική οικογένεια	40	80,0	80,0	80,0
	Απέκτησα περιουσία από συγγενικά πρόσωπα	4	8,0	8,0	88,0
	Δεν μπορούσα να βρω άλλη δουλειά	6	12,0	12,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών δήλωσαν ότι ασχολούνται με τη γεωργία-κτηνοτροφία λόγω του ότι προέρχονται από αγροτική οικογένεια.

5.1.3.13 Σημαντικός παράγοντας για την εξάσκηση του γεωργικού επαγγέλματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Οικονομικές Απολαβές	33	66,0	66,0	66,0
	Ανεξαρτησία	8	16,0	16,0	82,0
	Επαφή με τη φύση	2	4,0	4,0	86,0
	Υγιεινός τρόπος ζωής	3	6,0	6,0	92,0
	Άλλο	4	8,0	8,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες στην έρευνα (ποσοστό 66%) δήλωσαν ότι οι οικονομικές απολαβές είναι ο πιο σημαντικός λόγος που ασχολούνται με την πρωτογενή παραγωγή. Άλλοι λόγοι, κατά σειρά σπουδαιότητας, είναι η ανεξαρτησία που απολαμβάνουν (16%), η επαφή με τη φύση, και ο υγιεινός τ ρ ό π ο ς ζ ω ή ς .

Πιν. 5.1.3.14 Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-3000€	2	4,0	4,0	4,0
	3001-6000€	1	2,0	2,0	6,0
	6001-9000	1	2,0	2,0	8,0
	9001-12000	14	28,0	28,0	36,0
	12001-15000	8	16,0	16,0	52,0
	15001€ και άνω	8	16,0	16,0	68,0
	ΔΕΝ ΕΠΙΘΥΜΩ ΝΑ ΑΠΑΝΤΗΣΩ	16	32,0	32,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ένα ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα (32%) δήλωσε ότι δεν επιθυμεί να αναφέρει τα χρήματα που κερδίζει συνολικά από γεωργικές-κτηνοτροφικές του δραστηριότητες. Από την άλλη, το 28% δήλωσαν ότι έχουν έσοδα από 9.001 έως 12.000€ ετησίως, το 32% πάνω από 12.001€ ετησίως και το 36% λιγότερο από 9.000€ ετησίως.

Πιν. 5.1.3.15 Ικανοποίηση από το Γεωργικό Εισόδημα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΛΙΓΟ	2	4,0	4,0	4,0
	ΜΕΤΡΙΑ	10	20,0	20,0	24,0
	ΑΡΚΕΤΑ	37	74,0	74,0	98,0
	ΠΟΛΥ	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Οι περισσότεροι παραγωγοί δήλωσαν αρκετά ικανοποιημένοι από το γεωργικό εισόδημα που αποκομίζουν

Πιν. 5.1.3.15 Τήρηση των λογιστικών της Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Τα κρατάω στο μυαλό μου και δεν σημειώνω τίποτα	5	10,0	10,0	10,0
	Κρατάω πρόχειρες σημειώσεις	2	4,0	4,0	14,0
	Διατηρώ μόνος μου λογιστικά βιβλία	4	8,0	8,0	22,0
	Συμβουλευόμαι Λογιστή	36	72,0	72,0	94,0
	Συμμετέχω στο RICA	3	6,0	6,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 72% συμβουλεύεται ειδικό, για την τήρηση των λογιστικών στην εκμετάλλευσή του, έναντι ποσοστού μόλις 10% που διατηρεί τον παραδοσιακό τρόπο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι 3 άτομα (6%) συμμετέχουν στο πρόγραμμα RICA.

5.1.3.16 Παράλληλη, Συναφής Δραστηριότητα με την Πρωτογενή Παραγωγή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	27	54,0	54,0	54,0
	OXI	23	46,0	46,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 54 % όσων συμμετείχαν στην έρευνα ασχολείται και με άλλα αντικείμενα εκτός της πρωτογενούς παραγωγής, τα οποία αφορούν τη μεταποίηση και την εμπορία των προϊόντων τους.

5.1.4 Παρούσα Απασχόληση-Επιχειρηματικότητα

5.1.4.1 Αλλαγή τρόπου διαχείρισης της εκμετάλλευσής μετά την επιμόρφωση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	34	68,0	68,0	68,0
	OXI	16	32,0	32,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Δυο στους τρεις συμμετέχοντες στο Πρόγραμμα Κατάρτισης άλλαξαν, κατά δήλωσή τους, τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσής τους μετά την επιμόρφωση.

Πιν. 5.1.4.2 Αλλαγές στη γεωργική εκμετάλλευση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΑΥΞΗΣΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ	14	28,0	42,4	42,4
	ΑΓΟΡΑ/ΑΛΛΑΓΗ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	11	22,0	33,3	75,8
	ΑΓΟΡΑ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	7	14,0	21,2	97,0
	ΑΓΟΡΑ/ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	1	2,0	3,0	100,0
	Total	33	66,0	100,0	
Missing	System	17	34,0		
Total		50	100,0		

Η πιο σημαντική αλλαγή που έκαναν ήταν η αύξηση/μεγέθυνση της γεωργικής εκμετάλλευσης, σε ποσοστό 42,4%, είτε με αγορά είτε με ενοικίαση εκτάσεων, με 2^η επιλογή την αγορά /αλλαγή μηχανολογικού εξοπλισμού (33,3%) και τρίτη την αγορά ζωικού κεφαλαίου (21,2%).

Πιν. 5.1.4.3 Λόγοι μη πραγματοποίησης αλλαγών στη γ. εκμετάλλευση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΕΝ ΗΜΟΥΝ ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΣ /ΕΤΟΙΜΟΣ	5	10,0	29,4	29,4
	ΔΕΝ ΕΙΧΑ ΤΟ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	3	6,0	17,6	47,1
	ΔΕΝ ΕΙΧΑ ΤΙΣ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ	3	6,0	17,6	64,7
	ΦΟΒΗΘΗΚΑ ΤΟ ΡΙΣΚΟ	3	6,0	17,6	82,4
	ΔΕΝ ΕΙΧΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ (ΚΡΑΤΟΣ, ΦΟΡΕΙΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ)	2	4,0	11,8	94,1
	ΆΛΛΟ	1	2,0	5,9	100,0
	Total	17	34,0	100,0	
Missing	System	33	66,0		
Total		50	100,0		

Κύριος λόγος στο να μην πραγματοποιήσουν οι «νέοι» αλλαγές στην εκμετάλλευση, ήταν ότι δεν ένιωθαν έτοιμοι/ αποφασισμένοι (29,4%). Άλλοι λόγοι είναι έλλειψη γνώσεων, η αδυναμία εύρεσης οικονομικής ενίσχυσης, και ο φόβος ανάληψης ρίσκου.

Πιν. 5.1.4.4 Πιστεύετε ότι οι Παρούσες Συνθήκες είναι αποτρεπτικές για να ασχοληθεί κάποιος με την γεωργική παραγωγή

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	43	86,0	86,0	86,0
	OXI	7	14,0	14,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Πιν.5.1.4.5 Αίτηση Εκ Νέου για συμμετοχή στο Πρόγραμμα «Νέων Αγροτών»

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	14	28,0	28,0	28,0
	OXI	36	72,0	72,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Αρκετά αποθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες θεωρούν αποτρεπτικές τις παρούσες συνθήκες για να ασχοληθεί κάποιος με την γεωργική παραγωγή, (Πιν. 5.1.4.4). Ως εκ τούτου, υπό τις σημερινές συνθήκες, δε θα υπέβαλλαν εκ νέου αίτηση για ένταξη σε πρόγραμμα «νέων αγροτών», (Πιν. 5.1.4.5).

Πιν. 5.1.4.6 Δυνατά σημεία του παραγωγού ως Επιχειρηματία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ανοιχτός σε νέες ιδέες/ προτάσεις	26	52,0	52,0	52,0
	Εφαρμόζω νέες/ καινοτόμες ιδέες	3	6,0	6,0	58,0
	Ενημερώνομαι για ότι συμβαίνει στην αγροτική παραγωγή	8	16,0	16,0	74,0
	Είμαι καλά δικτυωμένος στην αγορά	3	6,0	6,0	80,0
	Μπορώ να διαχειρίζομαι την αγροτική μου εκμετάλλευση	7	14,0	14,0	94,0
	Μπορώ να παίρνω σωστές αποφάσεις ακόμα και σε περιόδους κρίσεων	1	2,0	2,0	96,0
	Άλλο	2	4,0	4,0	100,0
Total	50	100,0	100,0		

Πιν. 5.1.4.7. Αδύνατα σημεία της Εκμετάλλευσης

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Παρούσα Οικονομική Συγκορία	47	94,0	94,0	94,0
	Μικρό Μέγεθος Οικονομικής Εκμετάλλευσης	1	2,0	2,0	96,0
	Έλλειψη Υποδομών	2	4,0	4,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εικόνα που έχουν σχηματίσει οι συμμετέχοντες αφενός για τα δυνατά τους σημεία ως επιχειρηματίες, και αφετέρου για τα αδύνατα σημεία των εκμεταλλεύσεων τους. Όπως προκύπτει, στα προτερήματά τους ως επιχειρηματίες οι περισσότεροι δήλωσαν κατά σειρά προτεραιότητας, την ευκολία αποδοχής νέων ιδεών και προτάσεων, (52%), τη συνεχή ενημέρωση για ότι καινούργιο συμβαίνει στην αγροτική παραγωγή, (16%), και τέλος τη δυνατότητα να μπορούν να διαχειρίζονται (αποτελεσματικά) τη γεωργική εκμετάλλευση που διαθέτουν (14%).

Οι παρούσες δυσχερείς οικονομικές συνθήκες ήταν σχεδόν για όλους (94%), το τρωτό σημείο των εκμεταλλεύσεων τους.

Πιν. 5.1.4.8 Συζήτηση δυσκολιών του γεωργικού επαγγέλματος

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΔΑΟΚ	6	12,0	12,0	12,0
	Ιδιώτης Γεωπόνος	8	16,0	16,0	28,0
	Ομάδα Παραγωγών/ Συνεταιρισμός	2	4,0	4,0	32,0
	Άλλοι Παραγωγοί	8	16,0	16,0	48,0
	Οικογένεια	25	50,0	50,0	98,0
	Άλλο	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Η πλειοψηφία (50%) των νέων αγροτών δήλωσαν ότι θα συζητούσαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο γεωργικό επάγγελμα, με την οικογένεια τους. Ένα ποσοστό 16% θα κατέφευγε εξίσου σε Ιδιώτη γεωπόνο ή σε άλλους παραγωγούς. Υπάρχουν δυο παραγωγοί (4%), στην Ομάδα παραγωγών ή το Συνεταιρισμό που ανήκουν. Το εύρημα αυτό καταδεικνύει πως πρέπει να αξιοποιηθούν πιο αποτελεσματικά οι πόροι του ΠΑΑ 2014-2020, και αφορούν την ενίσχυση του ρόλου των Ομάδων παραγωγών και των συνεργατικών δράσεων.

5.1.5 Η Ζωή στην ύπαιθρο

Πιν. 5.1.5.1 Νέοι και Αγροτικό Επάγγελμα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	12	24,0	24,0	24,0
	NAI	26	52,0	52,0	76,0
	ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ	12	24,0	24,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 52% του δείγματος πιστεύει ότι οι νέοι θέλουν να ασχοληθούν με την αγροτική παραγωγή, παρά τις αποτρεπτικές οικονομικές συνθήκες.

Πιν. 5.1.5.2 Ύπαρξη σχηματισμών που στηρίζουν τα συμφέροντα των «Νέων Αγροτών»

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	OXI	4	8,0	8,0	8,0
	NAI	23	46,0	46,0	54,0
	ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΩ	23	46,0	46,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Στην ερώτηση για την ύπαρξη φορέων που δραστηριοποιούνται υπέρ των συμφερόντων των «Νέων αγροτών», οι απαντήσεις μοιράζονται μεταξύ του «ΝΑΙ» και «ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ», σε ποσοστό 46% εκάστη, (Πιν. 5.1.5.2).

Από όσους δήλωσαν ότι υπάρχουν φορείς ή συλλογικότητες οι περισσότεροι είναι μέλη Τοπικών Συνεταιρισμών, (30%) και ακολουθούν τα μέλη των Ομάδων Παραγωγών και των Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (Πιν. 5.1.5.3).

Πιν. 5.1.5.3 Συμμετοχή των ερωτώμενων σε Οργανώσεις και Σχηματισμούς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΚΑΜΜΙΑ	13	26,0	26,0	26,0
	ΕΝΩΣΗ (ΑΕΣ ΑΕ)	7	14,0	14,0	40,0
	ΤΟΠΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	15	30,0	30,0	70,0
	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ	4	8,0	8,0	78,0
	ΚΟΜΜΑ (ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ)	3	6,0	6,0	84,0
	ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ	1	2,0	2,0	86,0
	ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ	7	14,0	14,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 74% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι συμμετέχουν σε συλλογικότητες, με πρώτη επιλογή τους «Τοπικούς Συνεταιρισμούς», σε ποσοστό 30% και δεύτερη τις Ο.Π. ή τις ΕΑΣ (14% εκάστη).

Πιν 5.1.5.4 Επιθυμία «νέων Αγροτών», να ζήσουν και τα παιδιά τους στην περιοχή»

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΟΧΙ	6	12,0	12,0	12,0
	ΝΑΙ	14	28,0	28,0	40,0
	ΔΕ ΞΕΡΩ	30	60,0	60,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Το 60% των ερωτηθέντων δεν γνωρίζει, δεν είναι σίγουρο, αν επιθυμεί τα παιδιά του να παραμείνουν στην περιοχή.

5.1.5.5 Επιθυμία «νέων Αγροτών», να ακολουθήσουν τα παιδιά τους το γεωργικό επάγγελμα

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΟΧΙ	9	18,0	18,0	18,0
	ΝΑΙ	7	14,0	14,0	32,0
	ΟΤΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΟΥΝ	33	66,0	66,0	98,0
	ΔΕΝ ΕΧΩ ΑΠΟΨΗ	1	2,0	2,0	100,0
	Total	50	100,0	100,0	

Τα δύο τρίτα των συμμετεχόντων στην έρευνα δήλωσαν ότι θα αφήσουν τα παιδιά τους να επιλέξουν το επάγγελμα της αρεσκείας τους. Από την άλλη οι θετικές και οι αρνητικές γνώμες σχεδόν ισοδυναμούν (14% έναντι 18%).

5.2. ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Το 2^ο τμήμα αφορά την πιο στοχευμένη ανάλυση των απαντήσεων των παραγωγών, τη διαπίστωση πιθανών συσχετίσεων μεταξύ των διαφορετικών μεταβλητών, καθώς και την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισης μεταξύ τους. Για την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισεως στη Διμεταβλητή ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν οι πίνακες διπλής εισόδου (Cross tabs). Επιπλέον του κριτηρίου χ^2 (οι σχέσεις είναι στατιστικά σημαντικές σε επίπεδο 0,05 ή χαρακτηρίζονται ως έχουσες «τάση συσχέτισης» όταν κυμαίνονται μεταξύ 0,05 και 0,1) οι συντελεστές που χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία του βαθμού συσχέτισης μεταξύ δυο μεταβλητών ήταν οι ακόλουθοι:

□ ΣυντελεστήςGramer's V

Το Gramer's V παίρνει τιμές από 0,0 όταν δεν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών και 1 όταν υπάρχει τέλεια σχέση. Χρησιμοποιείται σε ορθογώνιους πίνακες διπλής εισόδου για ονομαστικές μεταβλητές.

□ ΣυντελεστήςPhi

Η στατιστική αυτή προσομοιάζει με το Συντελεστή Gramer's V και χρησιμοποιείται σε τετραγωνικούς πίνακες διπλής εισόδου για ονομαστικές μεταβλητές.

□ ΣυντελεστήςKendall's tau-b / Kendall's tau-c

Χρησιμοποιούνται για τακτικές μεταβλητές (τετραγωνικούς ή ορθογώνιους πίνακες αντίστοιχα).

□ ΣυντελεστήςGamma

Χρησιμοποιείται σε πίνακες με τακτικές μεταβλητές και κενά κελιά.

Για τιμές (values) από 0,0 έως 0,3, η σχέση μεταξύ των μεταβλητών χαρακτηρίζεται ως πολύ ασθενής, από 0,3 έως 0,5 ως ασθενής, από 0,5 έως 0,7 ως ισχυρή και από 0,7 έως 1,0 ως πολύ ισχυρή.

Από την ερμηνεία αυτών των αποτελεσμάτων θα εξαχθούν λεπτομερή συμπεράσματα, όσον αφορά, τη στάση των νέων γεωργών απέναντι στα επιμορφωτικά προγράμματα, το ρόλο των καταρτίσεων στη μελλοντική επιχειρηματική εξέλιξη των συμμετεχόντων, καθώς και την ανάπτυξη επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

□ Φύλο

• Αξιολόγηση της Διάρκειας Προγράμματος

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Πως θα βαθμολογούσατε τη Διάρκεια Προγράμματος	ΛΙΓΟ-ΜΕΤΡΙΑ	Count	22	3	25
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τη Διάρκεια Προγράμματος	88,0%	12,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	57,9%	25,0%	50,0%
		% of Total	44,0%	6,0%	50,0%
		Count	16	9	25
	ΑΡΚΕΤΑ-ΠΟΛΥ	% within Πως θα βαθμολογούσατε τη Διάρκεια Προγράμματος	64,0%	36,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	42,1%	75,0%	50,0%
		% of Total	32,0%	18,0%	50,0%
		Count	38	12	50
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τη Διάρκεια Προγράμματος	76,0%	24,0%	100,0%
Total	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών, ($x^2=0,047$), και είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b= 0,281).

Οι γυναίκες συμμετέχουσες δήλωσαν πιο ικανοποιημένες (αρκετά ως πολύ ικανοποιημένες: 75%), από τη διάρκεια του προγράμματος κατάρτισης, που ή τ α ν 1 5 0 ώ ρ ε ς , σ ε σ χ έ σ η μ ε τ ο υ ς ά ν τ ρ ε ς .

- Εφαρμογή διδαχθέντων στο Πρόγραμμα

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total		
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ			
Εφαρμόσατε όσα διδάχθήκατε στο πρόγραμμα	ΝΑΙ	Count	32	7	39	
		% within Εφαρμόσατε όσα διδάχθήκατε στο Πρόγραμμα	82,1%	17,9%	100,0%	
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	84,2%	58,3%	78,0%	
		% of Total	64,0%	14,0%	78,0%	
		ΟΧΙ	Count	6	5	11
			% within Εφαρμόσατε όσα διδάχθήκατε στο Πρόγραμμα	54,5%	45,5%	100,0%
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης		15,8%	41,7%	22,0%	
	% of Total		12,0%	10,0%	22,0%	
	Total		Count	38	12	50
			% within Εφαρμόσατε όσα διδάχθήκατε στο Πρόγραμμα	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
		% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,059$), και η σχέση τους είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = 0,267$).

Όλοι οι συμμετέχοντες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης αξιοποίησαν όσα διδάχθηκαν. Ωστόσο, όπως προκύπτει, οι άνδρες εφάρμοσαν σε μεγαλύτερο βαθμό, (84,2%), όσα διδάχθηκαν στο πρόγραμμα, σε σχέση με τις γυναίκες (58,3%).

- Αρχηγός / Ιδιοκτήτης της Εκμετάλλευσης

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	ΝΑΙ	Count	26	11	37
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	70,3%	29,7%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	68,4%	91,7%	74,0%
		% of Total	52,0%	22,0%	74,0%
	ΟΧΙ	Count	12	1	13
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	92,3%	7,7%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	31,6%	8,3%	26,0%
		% of Total	24,0%	2,0%	26,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	76,0%	24,0%	100,0%
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,10$), και η σχέση τους είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = -0,226$).

Οι γυναίκες εμφανίζονται να είναι ιδιοκτήτριες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων τους σε μεγαλύτερο βαθμό, (91,7%) από τους άντρες, (68,4%) που συμμετέχουν στο πρόγραμμα των «Νέων Αγροτών» .

- Λήψη Αποφάσεων (Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων)

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων)	ΕΓΩ	Count	15	9	24
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων)	62,5%	37,5%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	39,5%	75,0%	48,0%
		% of Total	30,0%	18,0%	48,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	23	3	26
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων)	88,5%	11,5%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	60,5%	25,0%	52,0%
		% of Total	46,0%	6,0%	52,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Μηχανημάτων & Εργαλείων)	76,0%	24,0%	100,0%
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών, ($\chi^2=0,032$), και η σχέση αυτή είναι ασθενής, ($\Phi=-0,304$).

Για αποφάσεις που αφορούν την ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού της εκμετάλλευσης, (αγορά μηχανημάτων και εργαλείων), οι γυναίκες αποφασίζουν μόνες τους (75%), ενώ οι άνδρες από κοινού με άτομα του «οικογενειακού περιβάλλοντός» τους (60,5%).

• Λήψη Αποφάσεων (Δανειοδότηση της Εκμετάλλευσης)

			Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Δανειοδότηση Επιχείρησης)	ΕΓΩ	Count	9	6	15	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Δανειοδότηση Επιχείρησης)	60,0%	40,0%	100,0%	
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	23,7%	50,0%	30,0%	
		% of Total	18,0%	12,0%	30,0%	
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	29	6	35	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Δανειοδότηση Επιχείρησης)	82,9%	17,1%	100,0%	
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	76,3%	50,0%	70,0%	
		% of Total	58,0%	12,0%	70,0%	
		Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Δανειοδότηση Επιχείρησης)	76,0%	24,0%	100,0%	
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%		
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,083$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = -0,245$).

Για ζητήματα όπως η λήψη δανείου για τις ανάγκες της εκμετάλλευσης, οι άνδρες ζητούν τη συμβουλή της οικογένειας τους (πατέρας, αδέρφια ή σύζυγος), και αποφασίζουν κυρίως από κοινού (76,3%) ενώ οι γυναίκες αποφασίζουν εξίσου είτε μόνες τους είτε συμβουλευόμενες άτομα του στενού περιβάλλοντός τους.

□ Λήψη Αποφάσεων (Αγορά και Ενοικίαση γης)

			Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total
			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά & Ενοικίαση Γης)	ΕΓΩ	Count	14	8	22
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά & Ενοικίαση Γης)	63,6%	36,4%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	36,8%	66,7%	44,0%
		% of Total	28,0%	16,0%	44,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	24	4	28
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά & Ενοικίαση Γης)	85,7%	14,3%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	63,2%	33,3%	56,0%
		% of Total	48,0%	8,0%	56,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά & Ενοικίαση Γης)	76,0%	24,0%	100,0%
% within Φύλο Ερωτώμενου/νης		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,07$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής ($\Phi = -0,257$).

Για αποφάσεις που αφορούν την αγορά και ενοικίαση γης, όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, οι γυναίκες καταρρίπτουν το «μύθο του αδύναμου φύλου» και αποφασίζουν κυρίως μόνες τους (66,7%), ενώ οι άντρες αποφασίζουν από κοινού με άτομα του «περιβάλλοντος» τους (6 3 , 2 %) .

□ Λήψη Αποφάσεων (Κριτήρια επιλογής προσωπικού)

		Count	Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total
			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	Εξειδίκευση	Count	6	4	10
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	15,8%	33,3%	20,0%
		% of Total	12,0%	8,0%	20,0%
	Διαθεσιμότητα /Άλλο	Count	17	7	24
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	70,8%	29,2%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	44,7%	58,3%	48,0%
		% of Total	34,0%	14,0%	48,0%
	Μεροκάματο	Count	15	1	16
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	93,8%	6,3%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	39,5%	8,3%	32,0%
		% of Total	30,0%	2,0%	32,0%
Total	Count	38	12	50	
	% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	76,0%	24,0%	100,0%	
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,1$), και η σχέση τους είναι ασθενής, (Cramer's V = 0,301).

Όπως προκύπτει, άνδρες και γυναίκες, συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης, τείνουν να επιλέγουν το προσωπικό τους με πρώτο κριτήριο τη διαθεσιμότητα των εργαζόμενων (πλειοψηφία των γυναικών, περί το 45% οι άντρες) αλλά διαφοροποιούνται σε σχέση με την εξειδίκευση (υπερτερούν οι γυναίκες) και το μεροκάματο (υπερτερούν οι άντρες).

□ Συζήτηση για Αγροτικά Θέματα

			Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total
			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
Με ποιους συζητάτε τα προβλήματά σας	ΔΑΟΚ/Ιδιώτης Γεωπόνος	Count	8	6	14
		% within Με ποιους συζητάτε τα προβλήματά σας	57,1%	42,9%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	21,1%	50,0%	28,0%
	% of Total		16,0%	12,0%	28,0%
	Ομάδα Παραγωγών/ Συνεταιρισμός /Άλλοι Παραγωγοί/Άλλο	Count	8	3	11
		% within Με ποιους συζητάτε τα προβλήματά σας	72,7%	27,3%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	21,1%	25,0%	22,0%
	% of Total		16,0%	6,0%	22,0%
	Οικογένεια	Count	22	3	25
		% within Με ποιους συζητάτε τα προβλήματά σας	88,0%	12,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	57,9%	25,0%	50,0%
		% of Total		44,0%	6,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Με ποιους συζητάτε τα προβλήματά σας	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%
% of Total		76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,092$), και η σχέση είναι ασθενής, (Cramer's V= 0,309).

Οι άνδρες παραγωγοί συμβουλευονται την οικογένειά τους (57,9%) για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και σχετίζονται με τη διαχείριση της εκμετάλλευσης. Αντίθετα, οι γυναίκες καταφεύγουν για συμβουλές στο προσωπικό των ΔΑΟΚ ή σε Ιδιώτες Γεωπόνους, (50%).

□ Ηλικία

• Αξιολόγηση των Αντικείμενων Επιμόρφωσης

		Ηλικία Ερωτώμενου/νης			Total	
		18-34	35-37	38-50		
Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	ΛΙΓΟ-ΜΕΤΡΙΑ	Count	14	6	13	33
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	42,4%	18,2%	39,4%	100,0%
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	82,4%	37,5%	76,5%	66,0%
		% of Total	28,0%	12,0%	26,0%	66,0%
	ΑΡΚΕΤΑ-ΠΟΛΥ	Count	3	10	4	17
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	17,6%	58,8%	23,5%	100,0%
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	17,6%	62,5%	23,5%	34,0%
		% of Total	6,0%	20,0%	8,0%	34,0%
	Total	Count	17	16	17	50
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	34,0%	32,0%	34,0%	100,0%
% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		34,0%	32,0%	34,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,013$), και είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-c = 0,053).

Όσον αφορά τα αντικείμενα κατάρτισης, οι συμμετέχοντες ηλικίας 35 έως 37 ετών, έμειναν αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι, (62,5%), σε αντίθεση με τις μικρότερες, (18 έως 34 ετών), και μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, (38 έως 50 ετών), εξέφρασαν το ίδιο βαθμό ικανοποίησης, (λίγο ως μέτρια ικανοποίηση).

□ Παράλληλη Δραστηριότητα εκτός Πρωτογενούς Παραγωγής

		Ηλικία Ερωτώμενου/νης			Total	
		18-34	35-37	38-50		
Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	NAI	Count	10	5	12	27
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	37,0%	18,5%	44,4%	100,0%
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	58,8%	31,3%	70,6%	54,0%
		% of Total	20,0%	10,0%	24,0%	54,0%
	OXI	Count	7	11	5	23
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	30,4%	47,8%	21,7%	100,0%
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	41,2%	68,8%	29,4%	46,0%
		% of Total	14,0%	22,0%	10,0%	46,0%
	Total	Count	17	16	17	50
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	34,0%	32,0%	34,0%	100,0%
	% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	34,0%	32,0%	34,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,068$), και η σχέση τους είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-c = -0,106).

Οι ερωτώμενοι των ηλικιών 38 και πάνω, καθώς και οι έως 34, ασχολούνται στην πλειοψηφία τους και με δραστηριότητες όπως το εμπόριο ή η μεταποίηση. Προφανώς η αλλαγή των οικονομικών συνθηκών στη χώρα τους ώθησε να στραφούν και σε άλλες συναφείς δραστηριότητες για να ενισχύσουν το εισόδημα τους. Αντίθετα, οι «Νέοι Αγρότες», στο ηλικιακό φάσμα 35-37 ετών, στην πλειοψηφία τους (68,8%) δεν ασχολούνται με άλλη δραστηριότητα, εκτός από την πρωτογενή παραγωγή.

□ Εκπαιδευτικό επίπεδο

• Αξιοποίηση του Διαδικτύου για Αγροτικά Θέματα

		Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης		Total	
		Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	ΑΕΙ/ΤΕΙ		
Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	ΝΑΙ	Count	32	1	33
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	97,0%	3,0%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	69,6%	25,0%	66,0%
		% of Total	64,0%	2,0%	66,0%
	ΟΧΙ	Count	14	3	17
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	82,4%	17,6%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	30,4%	75,0%	34,0%
		% of Total	28,0%	6,0%	34,0%
	Total	Count	46	4	50
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	92,0%	8,0%	100,0%
	% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	92,0%	8,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,071$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b= 0,255).

Παρατηρείται, με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης, ότι οι απόφοιτοι ΔΕ καταφεύγουν και στο Διαδίκτυο για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στις εκμεταλλεύσεις τους (69,6%), σε αντίθεση με τους απόφοιτους ανώτερης εκπαίδευσης (ΑΕΙ/ ΤΕΙ) που δεν το χρησιμοποιούν, (7 5 %) .

• **Ιδιοκτήτης/ Αρχηγός Εκμετάλλευσης**

		Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης		Total	
		Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	ΑΕΙ/ΤΕΙ		
Είστε ο Αρχηγός της Εκμ/σης	ΝΑΙ	Count	36	1	37
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	97,3%	2,7%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	78,3%	25,0%	74,0%
		% of Total	72,0%	2,0%	74,0%
	ΟΧΙ	Count	10	3	13
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	76,9%	23,1%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	21,7%	75,0%	26,0%
		% of Total	20,0%	6,0%	26,0%
Total		Count	46	4	50
		% within Είστε ο Αρχηγός της Εκμετάλλευσης	92,0%	8,0%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	92,0%	8,0%	100,0%

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,020$) και η σχέση είναι ασθενής (Kendall's tau-b = 0,329).

Όμως επειδή στον παραπάνω πίνακα, στο 50% των κελιών οι παρατηρήσεις είναι μικρότερες από 5, η τιμή του χ^2 δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, και επομένως δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών.

Οι απόφοιτοι ΔΕ εκπαίδευσης δήλωσαν Ιδιοκτήτες εν μέρει ή συνολικά των εκμεταλλεύσεων που διαχειρίζονται, (78,3%) σε αντίθεση με τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

□ **Οικογενειακό Υπόβαθρο**

• **Λήψη Αποφάσεων (Επιλογή Καλλιεργειών)**

		Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης		Total	
		Δεν προέρχομαι από αγροτική οικογένεια	ένας τουλάχιστον γονέας αγρότης		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	ΕΓΩ	Count	8	24	32
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	25,0%	75,0%	100,0%
		% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	88,9%	58,5%	64,0%
		% of Total	16,0%	48,0%	64,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	1	17	18
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	5,6%	94,4%	100,0%
		% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	11,1%	41,5%	36,0%
		% of Total	2,0%	34,0%	36,0%
	Total	Count	9	41	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	18,0%	82,0%	100,0%
	% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	18,0%	82,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,086$) και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = 0,243$).

Όλοι οι «νέοι αγρότες», ανεξαρτήτως οικογενειακής προέλευσης, λαμβάνουν μόνοι τους τις αποφάσεις για την επιλογή καλλιεργειών, αλλά αυτό είναι εντονότερο στην περίπτωση νέων χωρίς γεωργικό υπόβαθρο (8 8 , 9 %) .

- Αλλαγή Τρόπου Διαχείρισης Εκμετάλλευσης

		Οικογενειακό Υπόβαθρο		Total
		Ερωτώμενου/νης		
		Δεν προέρχομαι από αγροτική οικογένεια	ένας τουλάχιστον γονέας αγρότης	
Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	Count	4	30	34
	% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	11,8%	88,2%	100,0%
	% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	44,4%	73,2%	68,0%
	% of Total	8,0%	60,0%	68,0%
	OXI Count	5	11	16
	% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	31,3%	68,8%	100,0%
	% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	55,6%	26,8%	32,0%
	% of Total	10,0%	22,0%	32,0%
	Total Count	9	41	50
	% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	18,0%	82,0%	100,0%
% within Οικογενειακό Υπόβαθρο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total	18,0%	82,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,094$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = -0,237$).

Οι προερχόμενοι από αγροτικές οικογένειες άλλαξαν στην πλειοψηφία τους τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεών τους (73,2%), μετά την παρακολούθηση του προγράμματος κατάρτισης. Αντίθετα, η πλειοψηφία όσων δεν έχουν γεωργικό υπόβαθρο δεν προέβησαν σε κάποια μεταβολή.

(5 5 , 6 %) .

- **Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα**
 - **Αξιολόγηση Πρακτικής Άσκησης**

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε	
Πως θα βαθμολογούσατε την Πρακτική Άσκηση	ΛΙΓΟ- ΜΕΤΡΙΑ	Count	4	6	10
		% within Πως θα βαθμολογούσατε την Πρακτική Άσκηση	40,0%	60,0%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	19,0%	46,2%	29,4%
		% of Total	11,8%	17,6%	29,4%
	ΑΡΚΕΤΑ -ΠΟΛΥ	Count	17	7	24
		% within Πως θα βαθμολογούσατε την Πρακτική Άσκηση	70,8%	29,2%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδη μα?	81,0%	53,8%	70,6%
		% of Total	50,0%	20,6%	70,6%
	Total	Count	21	13	34
		% within Πως θα βαθμολογούσατε την Πρακτική Άσκηση	61,8%	38,2%	100,0%
% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδη μα?		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,092$), και με μια σχετική επιφύλαξη μπορούμε να πούμε ότι είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,289).

Όλοι οι συμμετέχοντες εμφανίζονται από αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι από την πρακτική άσκηση του προγράμματος. Ωστόσο, όσοι εξ αυτών είχαν ετήσιο εισόδημα έως 12.000 Ε, ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένοι (81,0%) συγκριτικά με όσους είχαν εισόδημα πάνω από 12.000 Ε (53,8%).

- Εφαρμογή Διδαχθέντων στο Πρόγραμμα Κατάρτισης

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα		Total	
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε		
Εφαρμόσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα	ΝΑΙ	Count	18	8	26	
		% within Εφαρμόσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα	69,2%	30,8%	100,0%	
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	85,7%	61,5%	76,5%	
		% of Total	52,9%	23,5%	76,5%	
	ΟΧΙ	Count	3	5	8	
		% within Εφαρμόσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα	37,5%	62,5%	100,0%	
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	14,3%	38,5%	23,5%	
		% of Total	8,8%	14,7%	23,5%	
		Total	Count	21	13	34
			% within Εφαρμόσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα	61,8%	38,2%	100,0%
% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%		100,0%	100,0%		
% of Total	61,8%		38,2%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,1$) και είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = 0,277).

Όλοι οι συμμετέχοντες αξιοποίησαν τα διδαχθέντα από το πρόγραμμα κατάρτισης. Ωστόσο, όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα έως 12.000Ε διαπιστώνεται ότι τα εφάρμοσαν σε μεγαλύτερο βαθμό, (85,7%) σε σχέση με όσους είχαν ετήσιες απολαβές πάνω από 12.000Ε (61,5%).

- Σύγκριση με Παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων, που δεν έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Κατάρτισης

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 E	> 12.000 E	
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	ΝΑΙ	Count	11	12	23
		% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	47,8%	52,2%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	52,4%	92,3%	67,6%
		% of Total	32,4%	35,3%	67,6%
	ΟΧΙ	Count	10	1	11
		% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	90,9%	9,1%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	47,6%	7,7%	32,4%
		% of Total	29,4%	2,9%	32,4%
	Total	Count	21	13	34
		% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	61,8%	38,2%	100,0%
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,016$) και είναι ασθενής (Kendall's tau-b = -0,415).

Όλοι οι συμμετέχοντες που επιμορφώθηκαν, θεωρούν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι από όσους παραγωγούς, ίδιων δυνατοτήτων, δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα. Όμως, όσοι εξ αυτών είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000E θεωρούν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι, σε μεγαλύτερο βαθμό (92,3%), σε σχέση με όσους είχαν εισόδημα έως 12.000E (52,4%).

- Εξοικείωση με το Διαδίκτυο

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε	
Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο	ΝΑΙ	Count	12	11	23
		% within Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο	52,2%	47,8%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	57,1%	84,6%	67,6%
		% of Total	35,3%	32,4%	67,6%
		OXI	Count	9	2
	% within Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο	81,8%	18,2%	100,0%	
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	42,9%	15,4%	32,4%	
	% of Total	26,5%	5,9%	32,4%	
	Total	Count	21	13	34
	% within Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο	61,8%	38,2%	100,0%	
% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	100,0%	100,0%	100,0%		
% of Total	61,8%	38,2%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,096$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,285).

Όλοι οι συμμετέχοντες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση του Διαδικτύου. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες με ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε είχαν μεγαλύτερο βαθμό εξοικείωσης (84,6%), σε σύγκριση με αυτούς που είχαν ετήσιες απολαβές έως 12.000 Ε (57,1%).

• **Αξιοποίηση του Διαδικτύου για Αγροτικά Θέματα**

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε	
Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	ΝΑΙ	Count	12	11	23
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	52,2%	47,8%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	57,1%	84,6%	67,6%
		% of Total	35,3%	32,4%	67,6%
	ΟΧΙ	Count	9	2	11
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	81,8%	18,2%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	42,9%	15,4%	32,4%
		% of Total	26,5%	5,9%	32,4%
	Total	Count	21	13	34
		% within Χρησιμοποιείτε Internet για Αγροτικά Θέματα	61,8%	38,2%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	61,8%	38,2%	100,0%

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,096$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,285).

Όλοι οι συμμετέχοντες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για την επίλυση αγροτικών προβλημάτων. Όμως, οι παραγωγοί με ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε το αξιοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό (84,6%), συγκριτικά με όσους είχαν εισόδημα έως 12.000Ε (57,1%).

- Λήψη Αποφάσεων (Αγορά και Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	ΕΓΩ	Count	9	11	20
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	45,0%	55,0%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	42,9%	84,6%	58,8%
		% of Total	26,5%	32,4%	58,8%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	12	2	14
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	85,7%	14,3%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	57,1%	15,4%	41,2%
		% of Total	35,3%	5,9%	41,2%
Total	Count	21	13	34	
	% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	61,8%	38,2%	100,0%	
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,016$) και είναι ασθενής (Kendall's tau-b = -0,412).

Όσοι παραγωγοί είχαν εισόδημα έως 12.000Ε, αποφασίζουν για την αγορά και πώληση του ζωικού κεφαλαίου της εκμετάλλευσής, από κοινού, με άτομα του περιβάλλοντός τους, (57,1%) Αντίθετα, όσοι έχουν εισόδημα πάνω από 12.000Ε αποφασίζουν συνήθως μόνοι τους (84,6%).

• Λήψη Αποφάσεων (Πώληση Προϊόντων)

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα		Total
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Πώληση Προϊόντων)	ΕΓΩ	Count	9	11	20
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	45,0%	55,0%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	42,9%	84,6%	58,8%
		% of Total	26,5%	32,4%	58,8%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	12	2	14
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	85,7%	14,3%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	57,1%	15,4%	41,2%
		% of Total	35,3%	5,9%	41,2%
	Total	Count	21	13	34
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	61,8%	38,2%	100,0%
% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,016$) και είναι ασθενής (Kendall's tau-b = -0,412).

Οι παραγωγοί που είχαν εισόδημα έως 12.000Ε, αποφασίζουν για την πώληση των προϊόντων της εκμετάλλευσής, από κοινού, με άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντός τους (57,1%), ενώ παραγωγοί με εισόδημα πάνω από 12.000Ε αποφασίζουν μόνοι τους χωρίς να συμβουλευτούν κάποιον (84,6%).

• **Ικανοποίηση από το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα**

			Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα		Total	
			<12.000 Ε	> 12.000 Ε		
Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	ΛΙΓΟ-ΜΕΤΡΙΑ	Count	2	5	7	
		% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	28,6%	71,4%	100,0%	
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	9,5%	38,5%	20,6%	
		% of Total	5,9%	14,7%	20,6%	
	ΑΡΚΕΤΑ-ΠΟΛΥ	Count	19	8	27	
		% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	70,4%	29,6%	100,0%	
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	90,5%	61,5%	79,4%	
		% of Total	55,9%	23,5%	79,4%	
		Total	Count	21	13	34
		% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	61,8%	38,2%	100,0%	
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%	100,0%	100,0%		
	% of Total	61,8%	38,2%	100,0%		

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,043$) και η σχέση είναι ασθενής (Kendall's tau-b = -0,348).

Όλοι οι συμμετέχοντες είναι αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από το ετήσιο εισόδημα τους. Όμως, όσοι εξ αυτών κερδίζουν ετησίως ως 12.000Ε εμφανίζονται ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό (90,5%) συγκριτικά με όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000Ε (61,5%)

• **Εκ Νέου Αίτηση Συμμετοχής στο Πρόγραμμα**

		Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα		Total	
		<12.000 Ε	> 12.000 Ε		
Θα κάνατε Αίτηση Εκ νέου να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	ΝΑΙ	Count	6	8	14
		% within Θα κάνατε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	42,9%	57,1%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	28,6%	61,5%	41,2%
		% of Total	17,6%	23,5%	41,2%
	ΟΧΙ	Count	15	5	20
		% within Θα κάνατε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	75,0%	25,0%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	71,4%	38,5%	58,8%
		% of Total	44,1%	14,7%	58,8%
	Total	Count	21	13	34
		% within Θα κάνατε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	61,8%	38,2%	100,0%
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,058$), και η σχέση είναι ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,326).

Από τους συμμετέχοντες, όσοι έχουν εισόδημα έως 12.000Ε θα έκαναν και πάλι αίτηση να ενταχθούν στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών (61,5%) σε αντίθεση με όσους έχουν υψηλότερα εισοδήματα.

□ **Ζωικό Κεφάλαιο στην Εκμετάλλευση**

• **Αλλαγή Τρόπου Διαχείρισης**

			πόσα ζώα υπάρχουν στην εκμετάλλευση				
			1-50	51-100	151-400	Total	
Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	ΝΑΙ	Count	5	6	2	13	
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	38,5%	46,2%	15,4%	100,0%	
		% within πόσα ζώα υπάρχουν στην εκμετάλλευση	55,6%	85,7%	28,6%	56,5%	
		% of Total	21,7%	26,1%	8,7%	56,5%	
	ΟΧΙ	Count	4	1	5	10	
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	40,0%	10,0%	50,0%	100,0%	
		% within πόσα ζώα υπάρχουν στην εκμετάλλευση	44,4%	14,3%	71,4%	43,5%	
		% of Total	17,4%	4,3%	21,7%	43,5%	
		Total	Count	9	7	7	23
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	39,1%	30,4%	30,4%	100,0%	
	% within πόσα ζώα υπάρχουν στην εκμετάλλευση	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
	% of Total	39,1%	30,4%	30,4%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,097$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-c = 0,197).

Όσοι συμμετέχοντες είχαν μεγάλο ζωικό κεφάλαιο, από 151 ως 400 ζώα, δεν άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης τους (71,4%). Αντίθετα, όσοι παραγωγοί διατηρούσαν έως 150 ζώα στις εκμεταλλεύσεις τους άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης. Όσοι εξ αυτών είχαν μεσαίου μεγέθους κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, από 51 ως 100 ζώα, άλλαξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τον τρόπο διαχείρισης, (85,7%), συγκριτικά με όσους διατηρούσαν έως 50 ζώα (55,6%).

□ Έκταση Εκμετάλλευσης

• Παρακολούθηση Προγράμματος εξ Επιλογής

			Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total
			< 5Ha	> 5Ha	
Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα Κατάρτισης	ΝΑΙ	Count	23	22	45
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	51,1%	48,9%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	100,0%	81,5%	90,0%
		% of Total	46,0%	44,0%	90,0%
	ΟΧΙ	Count	0	5	5
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	0,0%	100,0%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	0,0%	18,5%	10,0%
		% of Total	0,0%	10,0%	10,0%
	Total	Count	23	27	50
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	46,0%	54,0%	100,0%
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,030$) και είναι πολύ ισχυρή (Gamma= 1).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες, ανεξαρτήτως μεγέθους εκμετάλλευσης, θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό. Όμως, όσοι διατηρούσαν εκμεταλλεύσεις ως 5Ha ήταν στο σύνολό τους (100%) διατεθειμένοι να το παρακολουθήσουν, σε σχέση με όσους είχαν εκμεταλλεύσεις πάνω από 5Ha (81,5%).

- Σύγκριση με Παραγωγούς ίδιων ικανοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Κατάρτισης

			Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total
			0-5 Ha	>5 Ha	
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	ΝΑΙ	Count	9	18	27
		% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	33,3%	66,7%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	39,1%	66,7%	54,0%
		% of Total	18,0%	36,0%	54,0%
	ΟΧΙ	Count	14	9	23
		% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	60,9%	39,1%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	60,9%	33,3%	46,0%
		% of Total	28,0%	18,0%	46,0%
	Total	Count	23	27	50
		% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους Νέους Αγρότες ίδιων δυνατοτήτων	46,0%	54,0%	100,0%
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,052$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής (Kendall's tau-b = -0,275).

Όσοι παραγωγοί διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις πάνω από 5Ha (66,7%), θεωρούν πως είναι καλύτερα καταρτισμένοι από παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα κατάρτισης.

• Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα

			Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total	
			0-5 Ha	>5 Ha		
Τι θεωρείτε σημαντικό στο αγροτικό επάγγελμα	Οικονομικές Απολαβές	Count	12	21	33	
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο αγροτικό επάγγελμα	36,4%	63,6%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	52,2%	77,8%	66,0%	
		% of Total	24,0%	42,0%	66,0%	
	Ανεξαρτησία/ Επαφή με φύση Υγιεινός τρόπος ζωής/ Αίσθηση Δημιουργίας	Count	11	6	17	
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο αγροτικό επάγγελμα	64,7%	35,3%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	47,8%	22,2%	34,0%	
		% of Total	22,0%	12,0%	34,0%	
		Total	Count	23	27	50
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο αγροτικό επάγγελμα	46,0%	54,0%	100,0%	
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%		
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,052$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b= -0,269).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θεωρούν τις οικονομικές απολαβές ως το πιο σημαντικό παράγοντα στο γεωργικό επάγγελμα, σε σύγκριση με τον υγιεινό τρόπο ζωής ή την επαφή με τη φύση. Ωστόσο, όσοι έχουν εκμεταλλεύσεις πάνω από 5 Ha συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό (77,5%) με την άποψη αυτή από τους συμμετέχοντες με μικρότερες εκμεταλλεύσεις, (52,2%).

• **Ικανοποίηση από Ετήσιο Γεωργικό Οικογενειακό Εισόδημα**

Είστε	ΛΙΓΟ- ΜΕΤΡΙΑ	Count	Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total	
			0-5 Ha	>5 Ha		
Ικανοποιημένος από το Γεωργικό Εισόδημα	ΛΙΓΟ- ΜΕΤΡΙΑ	Count	8	4	12	
		% within Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	66,7%	33,3%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	34,8%	14,8%	24,0%	
		% of Total	16,0%	8,0%	24,0%	
	ΑΡΚΕΤΑ -ΠΟΛΥ	Count	15	23	38	
		% within Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	39,5%	60,5%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	65,2%	85,2%	76,0%	
		% of Total	30,0%	46,0%	76,0%	
		Total	Count	23	27	50
		% within Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	46,0%	54,0%	100,0%	
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%		
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,099$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = 0,233).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες είναι αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από το ετήσιο εισόδημα τους. Όμως, όσοι διατηρούν εκμεταλλεύσεις πάνω από 5Ha εμφανίζονται ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό (85,2%) συγκριτικά με όσους διαχειρίζονται μικρότερες εκμεταλλεύσεις (65,2%).

- Κριτήρια Επιλογής Προσωπικού

			Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total
			0-5 Ha	>5 Ha	
Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	Εξειδίκευση	Count	6	4	10
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	26,1%	14,8%	20,0%
		% of Total	12,0%	8,0%	20,0%
	Διαθεσιμότητα / Άλλο	Count	6	18	24
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	25,0%	75,0%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	26,1%	66,7%	48,0%
		% of Total	12,0%	36,0%	48,0%
	Μεροκάματο	Count	11	5	16
		% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας?	68,8%	31,3%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	47,8%	18,5%	32,0%
		% of Total	22,0%	10,0%	32,0%
Total	Count	23	27	50	
	% within Με ποια κριτήρια επιλέγετε το προσωπικό σας	46,0%	54,0%	100,0%	
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,015$) και η σχέση είναι πολύ ασθενής (Kendall's tau-c = -0,157).

Όπως προκύπτει οι συμμετέχοντες με εκτάσεις πάνω από 5Ha, επιλέγουν το προσωπικό τους με πρώτο κριτήριο τη διαθεσιμότητα των εργαζόμενων (66,7%). Αντίθετα, όσοι διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις έως 5Ha επιλέγουν το προσωπικό τους με βασικό κριτήριο το ημερομίσθιο, (47,8%)

• Παράλληλη Δραστηριότητα εκτός Πρωτογενούς Παραγωγής

		Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total		
		0-5 Ha	>5 Ha			
Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	ΝΑΙ	Count	9	18	27	
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	33,3%	66,7%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	39,1%	66,7%	54,0%	
		% of Total	18,0%	36,0%	54,0%	
	ΟΧΙ	Count	14	9	23	
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	60,9%	39,1%	100,0%	
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	60,9%	33,3%	46,0%	
		% of Total	28,0%	18,0%	46,0%	
	Total		Count	23	27	50
			% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	46,0%	54,0%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%	
		% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,052$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,275).

Οι νέοι αγρότες που κατέχουν εκτάσεις πάνω από 5 Ha (66,7%), ασχολούνται σε μεγαλύτερο βαθμό εκτός από την πρωτογενή παραγωγή και με άλλες δραστηριότητες (εμπόριο, μεταποίηση) σε σχέση με όσους έχουν εκτάσεις μικρότερες από 5 Ha.

• **Εκ Νέου Αίτηση Συμμετοχής στο Πρόγραμμα**

		Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total	
		0-5 Ha	>5 Ha		
Θα κάνετε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	ΝΑΙ	Count	3	11	14
		% within Θα κάνετε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	21,4%	78,6%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	13,0%	40,7%	28,0%
		% of Total	6,0%	22,0%	28,0%
	ΟΧΙ	Count	20	16	36
		% within Θα κάνετε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	55,6%	44,4%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	87,0%	59,3%	72,0%
		% of Total	40,0%	32,0%	72,0%
	Total	Count	23	27	50
		% within Θα κάνετε Αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών	46,0%	54,0%	100,0%
	% within Ποια είναι η έκταση της εκμ ετάλλευσης συν ολικά	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών ($\chi^2 = 0,030$) και είναι ασθενής (Kendall's tau-b = -0,307).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι δε θα υπέβαλλαν εκ νέου αίτηση συμμετοχής στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών. Μάλιστα όσοι είχαν εκτάσεις έως 5 Ha, ήταν περισσότεροι αρνητικοί στο ενδεχόμενο να υποβάλουν αίτηση συμμετοχής στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών.

□ Περιοχή Εκμετάλλευσης

• Αντικείμενα Επιμόρφωσης Προγράμματος

			Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση			Total
			ΟΡΕΙΝΗ	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ	ΠΕΔΙΝΗ	
Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	ΛΙΓΟ-ΜΕΤΡΙΑ	Count	5	9	19	33
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	15,2%	27,3%	57,6%	100,0%
		% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	33,3%	90,0%	76,0%	66,0%
		% of Total	10,0%	18,0%	38,0%	66,0%
	ΑΡΚΕΤΑ-ΠΟΛΥ	Count	10	1	6	17
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	58,8%	5,9%	35,3%	100,0%
		% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	66,7%	10,0%	24,0%	34,0%
		% of Total	20,0%	2,0%	12,0%	34,0%
	Total	Count	15	10	25	50
		% within Πως θα βαθμολογούσατε τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης	30,0%	20,0%	50,0%	100,0%
% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		30,0%	20,0%	50,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών, ($\chi^2=0,004$), και είναι ασθενής, (Kendall's tau-c= -0,336).

Οι συμμετέχοντες με εκμεταλλεύσεις σε ορεινές περιοχές έμειναν αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από τα αντικείμενα επιμόρφωσης του Προγράμματος κατάρτισης (66,7%) σε σχέση με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους, (ημιορεινές και πεδινές περιοχές) που εμφανίζονται λιγότερο ικανοποιημένοι (90% και 76% αντίστοιχα).

□ Είδος Εκμετάλλευσης

- Σύγκριση με Παραγωγούς ίδιων ικανοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Κατάρτισης

		Είδος της Εκμετάλλευσης			Total	
		ΦΥΤΙΚΗ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	ΜΕΙΚΤΗ		
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	ΝΑΙ	Count	15	5	7	27
		% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	55,6%	18,5%	25,9%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	68,2%	62,5%	35,0%	54,0%
		% of Total	30,0%	10,0%	14,0%	54,0%
	ΟΧΙ	Count	7	3	13	23
		% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	30,4%	13,0%	56,5%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	31,8%	37,5%	65,0%	46,0%
		% of Total	14,0%	6,0%	26,0%	46,0%
Total	Count	22	8	20	50	
	% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%	
	% within Είδος της Εκμετάλλευσης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,085$), και η σχέση τους είναι ασθενής, (Cramer's V = 0,314). Όσοι παραγωγοί διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις φυτικής (68,2%) και κτηνοτροφικής κατεύθυνσης, (62,5%), θεώρησαν ότι μετά το σεμινάριο ήταν καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων, σε αντίθεση με τους κατόχους μεικτών εκμεταλλεύσεων, οποίοι στην πλειοψηφία τους δεν θεωρούν ότι είναι καλύτερα καταρτισμένοι (65%).

• **Λήψη Αποφάσεων (Τήρηση των Λογιστικών της Εκμετάλλευσης)**

			Είδος της Εκμετάλλευσης			Total	
			ΦΥΤΙΚΗ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	ΜΕΙΚΤΗ		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης)	ΕΓΩ	Count	5	5	9	19	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης)	26,3%	26,3%	47,4%	100,0%	
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	22,7%	62,5%	45,0%	38,0%	
		% of Total	10,0%	10,0%	18,0%	38,0%	
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	17	3	11	31	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης)	54,8%	9,7%	35,5%	100,0%	
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	77,3%	37,5%	55,0%	62,0%	
		% of Total	34,0%	6,0%	22,0%	62,0%	
		Total	Count	22	8	20	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης)	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%	
% within Είδος της Εκμετάλλευσης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%			
% of Total	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%			

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,099$), και η σχέση είναι ασθενής, (Cramer's V = 0,304).

Για ζητήματα όπως η τήρηση των λογιστικών της εκμετάλλευσης, οι συμμετέχοντες από φυτικές (77,3%) και μεικτές (65%) εκμεταλλεύσεις ζητούν τη συμβουλή κάποιου ατόμου που εμπιστεύονται και κατόπιν συναποφασίζουν. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες από κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αποφασίζουν μόνοι τους χωρίς καμία παρέμβαση.

- Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα

		Είδος της Εκμετάλλευσης			Total	
		ΦΥΤΙΚΗ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	ΜΕΙΚΤΗ		
Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	Οικονομικές Απολαβές	Count	14	3	16	33
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	42,4%	9,1%	48,5%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	63,6%	37,5%	80,0%	66,0%
		% of Total	28,0%	6,0%	32,0%	66,0%
	Ανεξαρτησία/ Επαφή με φύση/ Υγιεινός τρόπος ζωής/ Αίσθηση Δημιουργίας	Count	8	5	4	17
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	47,1%	29,4%	23,5%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	36,4%	62,5%	20,0%	34,0%
		% of Total	16,0%	10,0%	8,0%	34,0%
		Count	22	8	20	50
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%
Total	% within Είδος της Εκμετάλλευσης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,095$), και η σχέση είναι ασθενής, (Cramer's V = 0,307).

Οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων φυτικής (63,6%) και μεικτής (80%) κατεύθυνσης, θεωρούν ως τον πιο σημαντικό λόγο για να ασχοληθούν με το γεωργικό επάγγελμα, τις οικονομικές απολαβές. Αντίθετα, οι κάτοχοι κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων επέλεξαν να ασχοληθούν με το επάγγελμα γιατί τους προσφέρει την αίσθηση της ανεξαρτησίας και δημιουργίας, και βρίσκονται σε συνεχή επαφή με τη φύση (62,5%)

- Αλλαγή Τρόπου Διαχείρισης Εκμετάλλευσης

		Είδος της Εκμετάλλευσης			Total	
		ΦΥΤΙΚΗ	ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ	ΜΕΙΚΤΗ		
Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	ΝΑΙ	Count	18	3	13	34
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	52,9%	8,8%	38,2%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	81,8%	37,5%	65,0%	68,0%
		% of Total	36,0%	6,0%	26,0%	68,0%
	ΟΧΙ	Count	4	5	7	16
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	25,0%	31,3%	43,8%	100,0%
		% within Είδος της Εκμετάλλευσης	18,2%	62,5%	35,0%	32,0%
		% of Total	8,0%	10,0%	14,0%	32,0%
	Total	Count	22	8	20	50
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%
	% within Είδος της Εκμετάλλευσης	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	44,0%	16,0%	40,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,066$) και η σχέση τους είναι ασθενής (Cramer's $V = 0,330$).

Οι νέοι αγρότες κάτοχοι φυτικών και μεικτών εκμεταλλεύσεων μετά το πρόγραμμα κατάρτισης που παρακολούθησαν άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεών τους, ενώ οι κάτοχοι κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δεν έκαναν, στην πλειοψηφία τους, κάποιες αλλαγές.

□ Διαμονή εκτός βασικού τύπου για περισσότερο από 6 μήνες

• Ικανοποίηση από Εισόδημα

		Count	Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών		Total	
			ΝΑΙ	ΟΧΙ		
Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	ΛΙΓΟ-ΜΕΤΡΙΑ	Count	2	10	12	
		% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	16,7%	83,3%	100,0%	
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	11,1%	31,3%	24,0%	
		% of Total	4,0%	20,0%	24,0%	
		Count	16	22	38	
	ΑΡΚΕΤΑ-ΠΟΛΥ	% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	42,1%	57,9%	100,0%	
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	88,9%	68,8%	76,0%	
		% of Total	32,0%	44,0%	76,0%	
		Total	Count	18	32	50
		% within Είστε Ικανοποιημένος από το Γεωργικό σας Εισόδημα	36,0%	64,0%	100,0%	
% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	100,0%	100,0%	100,0%			
% of Total	36,0%	64,0%	100,0%			

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,10$), και η σχέση είναι τους πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = -0,226).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες είναι αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από το εισόδημα τους. Όσοι όμως διέμειναν εκτός του τύπου κατοικίας, για περισσότερο από 6 μήνες, εμφανίζονται ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό, (88,9%), σε σχέση με όσους δεν έχουν φύγει ποτέ από την περιοχή όπου ζουν (68,8%).

• Αλλαγή Τρόπου Διαχείρισης Εκμετάλλευσης

			Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών		
			NAI	OXI	Total
Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	NAI	Count	15	19	34
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	44,1%	55,9%	100,0%
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	83,3%	59,4%	68,0%
		% of Total	30,0%	38,0%	68,0%
	OXI	Count	3	13	16
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	18,8%	81,3%	100,0%
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	16,7%	40,6%	32,0%
		% of Total	6,0%	26,0%	32,0%
	Total	Count	18	32	50
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	36,0%	64,0%	100,0%
% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		36,0%	64,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,081$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b = 0,247).

Όσοι έχουν διαμείνει εκτός του τόπου κατοικίας τους, για περισσότερο από 6 μήνες, προέβησαν σε αλλαγή του τρόπου διαχείρισης της εκμετάλλευσης σε μεγαλύτερο βαθμό, (83,3%) σε σχέση με όσους δεν έχουν φύγει ποτέ από τη νησί που ζουν (59,4%).

□ **Επιλογή Παραμονής στη Γεωργία με τις Ίδιες Απολαβές**

• **Παρακολούθηση Προγράμματος εξ Επιλογής**

		Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές		Total	
		OXI	NAI		
Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	NAI	Count	19	26	45
		Expected Count	20,7	24,3	45,0
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	42,2%	57,8%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	82,6%	96,3%	90,0%
		% of Total	38,0%	52,0%	90,0%
	OXI	Count	4	1	5
		Expected Count	2,3	2,7	5,0
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	80,0%	20,0%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	17,4%	3,7%	10,0%
		% of Total	8,0%	2,0%	10,0%
Total		Count	23	27	50
		Expected Count	23,0	27,0	50,0
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	46,0%	54,0%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	46,0%	54,0%	100,0%

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,10$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, (Kendall's tau-b= -0,227). Όμως επειδή στον παραπάνω πίνακα, στο 50% των κελιών οι παρατηρήσεις είναι μικρότερες από 5, η τιμή του χ^2 δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, και επομένως δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών.

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό, αλλά αυτό ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για όσους θα παρέμεναν στη γεωργία με τις ίδιες απολαβές, (96,3%).

• Σύγκριση με Παραγωγούς ίδιων ικανοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Κατάρτισης

		Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές		Total
		ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	ΝΑΙ Count	8	19	27
	Expected Count	12,4	14,6	27,0
	% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	29,6%	70,4%	100,0%
	% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	34,8%	70,4%	54,0%
	% of Total	16,0%	38,0%	54,0%
	ΟΧΙ Count	15	8	23
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	Expected Count	10,6	12,4	23,0
	% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	65,2%	34,8%	100,0%
	% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	65,2%	29,6%	46,0%
	% of Total	30,0%	16,0%	46,0%
	Total Count	23	27	50
	Expected Count	23,0	27,0	50,0
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	% within Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	46,0%	54,0%	100,0%
	% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένατε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική ($\chi^2 = 0,012$) και ασθενής ($\phi = -0,356$) σχέση μεταξύ των μεταβλητών. Όσοι από τους συμμετέχοντες θα παρέμεναν στη γεωργία με τις ίδιες απολαβές, (70,4%), θεωρούν ότι είναι καλύτερα καταρτισμένοι σε σχέση με παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα.

• Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα

			Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές		Total
			OXI	ΝΑΙ	
Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	Οικονομικές Απολαβές	Count	18	15	33
		Expected Count	15,2	17,8	33,0
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	54,5%	45,5%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	78,3%	55,6%	66,0%
		% of Total	36,0%	30,0%	66,0%
	Ανεξαρτησία/ Επαφή με φύση/ Υγιεινός τρόπος ζωής/ Αίσθηση Δημιουργίας	Count	5	12	17
		Expected Count	7,8	9,2	17,0
		% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	29,4%	70,6%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	21,7%	44,4%	34,0%
		% of Total	10,0%	24,0%	34,0%
Total	Count	23	27	50	
	Expected Count	23,0	27,0	50,0	
	% within Τι θεωρείτε σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα	46,0%	54,0%	100,0%	
	% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	46,0%	54,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,091$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = 0,239$).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θεωρούν τις οικονομικές απολαβές ως τον πιο σημαντικό λόγο για να παραμείνουν στη γεωργία. Ωστόσο, για τους παραγωγούς που θα εγκατέλειπαν το γεωργικό επάγγελμα για άλλο εξίσου επικερδές επάγγελμα το κριτήριο αυτό είναι πιο σημαντικό (78,3%).

• Αλλαγή Τρόπου Διαχείρισης Εκμετάλλευσης

		Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές			
		OXI	NAI	Total	
Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	NAI	Count	10	24	34
		Expected Count	15,6	18,4	34,0
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	29,4%	70,6%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	43,5%	88,9%	68,0%
		% of Total	20,0%	48,0%	68,0%
	OXI	Count	13	3	16
		Expected Count	7,4	8,6	16,0
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	81,3%	18,8%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	56,5%	11,1%	32,0%
		% of Total	26,0%	6,0%	32,0%
Total		Count	23	27	50
		Expected Count	23,0	27,0	50,0
		% within Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης μετά την επιμόρφωση	46,0%	54,0%	100,0%
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	46,0%	54,0%	100,0%

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των μεταβλητών, ($\chi^2=0,001$), και η σχέση είναι ασθενής, ($\Phi=-0,485$).

Όσοι νέοι αγρότες θα επέλεγαν να παραμείνουν στη γεωργία έναντι αντίστοιχα επικερδούς επαγγέλματος άλλαξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεών τους μετά την επιμόρφωση έναντι όσων θα εγκατέλειπαν το γεωργικό επάγγελμα για αντίστοιχα επικερδές επαγγελμα.

□ Ετεροαπασχόληση

• Παρακολούθηση Προγράμματος εξ Επιλογής

		Ετεροαπασχόληση		Total		
		OXI	NAI			
Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	NAI	Count	36	9	45	
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	80,0%	20,0%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	94,7%	75,0%	90,0%	
		% of Total	72,0%	18,0%	90,0%	
	OXI	Count	2	3	5	
		% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	40,0%	60,0%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	5,3%	25,0%	10,0%	
		% of Total	4,0%	6,0%	10,0%	
		Total	Count	38	12	50
			% within Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το Πρόγραμμα	76,0%	24,0%	100,0%
% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%		100,0%	100,0%		
% of Total	76,0%		24,0%	100,0%		

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών, ($\chi^2=0,047$), και είναι πολύ ασθενής, ($\Phi=0,281$).

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης των 150 ωρών, ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό αλλά αυτό ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για όσους ασχολούνται μόνο με τη γεωργία (94%), σε σχέση με αυτούς που ετεροαπασχολούνται (75%).

- Σύγκριση με Παραγωγούς ίδιων ικανοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το Πρόγραμμα Κατάρτισης

		Ετεροαπασχόληση		Total		
		OXI	NAI			
Θεωρείτε ότι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	NAI	Count	24	3	27	
		% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	88,9%	11,1%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	63,2%	25,0%	54,0%	
		% of Total	48,0%	6,0%	54,0%	
	OXI	Count	14	9	23	
		% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	60,9%	39,1%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	36,8%	75,0%	46,0%	
		% of Total	28,0%	18,0%	46,0%	
	Total		Count	38	12	50
			% within Θεωρείτε οτι μετά την Επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%	
		% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,021$) και είναι ασθενής ($\Phi=0,327$).

Πιο συγκεκριμένα, όσοι ασχολούνται αποκλειστικά με την γεωργική δραστηριότητα (75%) δήλωσαν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι, μετά το τέλος του προγράμματος κατάρτισης, από παραγωγούς ιδίων δυνατοτήτων σε σχέση με όσους έχουν και εξωγεωργική δραστηριότητα (63,2%).

- Χρήση Η/Υ

		Ετεροαπασχόληση		Total	
		OXI	NAI		
Χρησιμοποιείτε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή	NAI	Count	29	6	35
		% within Χρησιμοποιείτε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή	82,9%	17,1%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	76,3%	50,0%	70,0%
		% of Total	58,0%	12,0%	70,0%
	OXI	Count	9	6	15
		% within Χρησιμοποιείτε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή	60,0%	40,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	23,7%	50,0%	30,0%
		% of Total	18,0%	12,0%	30,0%
Total		Count	38	12	50
		% within Χρησιμοποιείτε Ηλεκτρονικό Υπολογιστή	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	76,0%	24,0%	100,0%

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,083$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = 0,245$).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα της έρευνας στον τομέα της εξοικείωσης των επιμορφωμένων με τον Η/Υ και τις νέες τεχνολογίες. Οι αμιγώς γεωργοί (76,3%), κάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό χρήση του Η/Υ σε σχέση με όσους παραγωγούς ετεροαπασχολούνται.

- Λήψη Αποφάσεων (Επιλογή Καλλιεργειών)

			Ετεροαπασχόληση		Total	
			ΟΧΙ	ΝΑΙ		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Επιλογή Καλλιεργειών)	ΕΓΩ	Count	27	5	32	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	84,4%	15,6%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	71,1%	41,7%	64,0%	
		% of Total	54,0%	10,0%	64,0%	
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	11	7	18	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	61,1%	38,9%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	28,9%	58,3%	36,0%	
		% of Total	22,0%	14,0%	36,0%	
		Total	Count	38	12	50
			% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Επιλογή Καλλιεργειών)	76,0%	24,0%	100,0%
% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%		100,0%	100,0%		
% of Total	76,0%		24,0%	100,0%		

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών, ($\chi^2 = 0,064$), και η σχέση είναι πολύ ασθενής, ($\Phi = 0,261$).

Όσοι είναι αμιγώς γεωργοί επιλέγουν στην πλειοψηφία τους (71,1%) μόνοι τους για τις καλλιέργειές τους, ενώ οι ετεροαπασχολούμενοι παραγωγοί ζητούν τη συμβουλή του περιβάλλοντός τους (58,3%).

• **Λήψη Αποφάσεων (Αγορά Φαρμάκων και Λιπασμάτων)**

			Ετεροαπασχόληση		Total
			OXI	NAI	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις (Αγορά Φαρμάκων & Λιπασμάτων)	ΕΓΩ	Count	27	3	30
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Φαρμάκων & Λιπασμάτων)	90,0%	10,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	71,1%	25,0%	60,0%
		% of Total	54,0%	6,0%	60,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	11	9	20
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Φαρμάκων & Λιπασμάτων)	55,0%	45,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	28,9%	75,0%	40,0%
		% of Total	22,0%	18,0%	40,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά Φαρμάκων & Λιπασμάτων)	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	76,0%	24,0%	100,0%

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,005$), και είναι ασθενής ($\Phi=0,401$). Όσοι είναι αποκλειστικά γεωργοί αποφασίζουν μόνοι τους (71,1%) για τα φάρμακα και τα λιπάσματα που θα πρέπει να αγοραστούν για τις ανάγκες της εκμετάλλευσης, ενώ όσοι έχουν και άλλη δραστηριότητα εκτός από τη γεωργική, συναποφασίζουν και με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον (75%).

• **Λήψη Αποφάσεων (Αγορά και Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)**

			Ετεροαπασχόληση		Total
			ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	ΕΓΩ	Count	29	4	33
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	87,9%	12,1%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	76,3%	33,3%	66,0%
		% of Total	58,0%	8,0%	66,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	9	8	17
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	52,9%	47,1%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	23,7%	66,7%	34,0%
		% of Total	18,0%	16,0%	34,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά/ Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου)	76,0%	24,0%	100,0%
% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση		100,0%	100,0%	100,0%	
% of Total		76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,006$) και είναι ασθενής, ($\Phi=0,388$).

Όσοι από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης δεν ετεροαπασχολούνταν δήλωσαν ότι αποφασίζουν μόνοι τους (76,3%) για την αγορά και πώληση ζωικού κεφαλαίου στην εκμετάλλευση, ενώ όσοι έχουν και εξωγεωργική δραστηριότητα αποφασίζουν από κοινού με την οικογένειά τους (66,7%).

- Λήψη Αποφάσεων (Πώληση Προϊόντων)

			Ετεροαπασχόληση		Total
			ΟΧΙ	ΝΑΙ	
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	ΕΓΩ	Count	30	4	34
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	88,2%	11,8%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	78,9%	33,3%	68,0%
		% of Total	60,0%	8,0%	68,0%
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	8	8	16
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	50,0%	50,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	21,1%	66,7%	32,0%
		% of Total	16,0%	16,0%	32,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Πώληση Προϊόντων)	76,0%	24,0%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	76,0%	24,0%	100,0%

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,003$) και είναι ασθενής ($\Phi=0,418$).

Όσοι ασχολούνται αποκλειστικά με την γεωργική παραγωγή, αποφασίζουν μόνοι τους για τη διάθεση και την πώληση των προϊόντων που παράγονται στην εκμετάλλευση (78,9%), ενώ οι ετεροαπασχολούμενοι παραγωγί ζητούν τη συμβουλή του περιβάλλοντος τους (66,7%).

- Λήψη Αποφάσεων (Αγορά & Ενοικίαση γης)

			Ετεροαπασχόληση		Total	
			OXI	ΝΑΙ		
Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά & Ενοικίαση Γης)	ΕΓΩ	Count	20	2	22	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά & Ενοικίαση Γης)	90,9%	9,1%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	52,6%	16,7%	44,0%	
		% of Total	40,0%	4,0%	44,0%	
	ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ	Count	18	10	28	
		% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά & Ενοικίαση Γης)	64,3%	35,7%	100,0%	
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	47,4%	83,3%	56,0%	
		% of Total	36,0%	20,0%	56,0%	
		Total	Count	38	12	50
			% within Ποιος παίρνει τις αποφάσεις(Αγορά & Ενοικίαση Γης)	76,0%	24,0%	100,0%
% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%		100,0%	100,0%		
% of Total	76,0%		24,0%	100,0%		

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,029$) και η σχέση είναι ασθενής (Phi= 0,309).

Όσον την αγορά και ενοικίαση γης, οι απασχολούμενοι αμιγώς με τηγεωργία αποφασίζουν μόνοι τους (52,3%), ενώ όσοι έχουν και εξωγεωργική δραστηριότητα αποφασίζουν από κοινού με την οικογένειά τους (8 3 , 3 %) .

• **Παράλληλη Δραστηριότητα εκτός Πρωτογενούς Παραγωγής**

		Ετεροαπασχόληση		Total	
		OXI	NAI		
Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	NAI	Count	23	4	27
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	85,2%	14,8%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	60,5%	33,3%	54,0%
		% of Total	46,0%	8,0%	54,0%
	OXI	Count	15	8	23
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	65,2%	34,8%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	39,5%	66,7%	46,0%
		% of Total	30,0%	16,0%	46,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Εκτός από την Πρωτογενή Παραγωγή ασχολείστε	76,0%	24,0%	100,0%
	% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,099$) που είναι πολύ ασθενής ($\Phi = 0,233$).

Οι αμιγώς γεωργοί και κτηνοτρόφοι, εκτός από την πρωτογενή παραγωγή, ασχολούνται και με άλλες συναφείς δραστηριότητες, (60,5%), όπως εμπορία ή/ και μεταποίηση των προϊόντων. Αντίθετα, όσοι έχουν και εξωγεωργικό εισόδημα, ασχολούνται μόνο με τη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων τους χωρίς να εμπλέκονται σε άλλες συναφείς με τη γεωργία δραστηριότητες (6 6 , 7 %) .

5.3 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εφαρμογή των Πινάκων Διπλής Εισόδου στις ανεξάρτητες μεταβλητές της έρευνας.

Ακολουθείται η ίδια διαδικασία όπως και στο υποκεφάλαιο 5.2. και εφαρμόζονται οι ίδιοι δείκτες.

□ **Φύλο**

• **Ηλικία**

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Ηλικία Ερωτώμενου/νης	28-34	Count	11	6	17
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	64,7%	35,3%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	28,9%	50,0%	34,0%
		% of Total	22,0%	12,0%	34,0%
	35-37	Count	10	6	16
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	62,5%	37,5%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	26,3%	50,0%	32,0%
		% of Total	20,0%	12,0%	32,0%
	38-40	Count	17	0	17
		% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	100,0%	0,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	44,7%	0,0%	34,0%
		% of Total	34,0%	0,0%	34,0%
Total	Count	38	12	50	
	% within Ηλικία Ερωτώμενου/νης	76,0%	24,0%	100,0%	
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,017$) και είναι ισχυρή (Gamma= 0,600). Όμως επειδή στον παραπάνω πίνακα, στο 50% των κελιών οι παρατηρήσεις είναι μικρότερες από 5, η τιμή του χ^2 δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων, και επομένως δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών.

Με βάση τα δεδομένα της έρευνας, οι γυναίκες είναι πιο νεαρές από τους άντρες.

- Παραμονή στη γεωργία με τις ίδιες απολαβές

			Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
			ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	ΟΧΙ	Count	14	9	23	
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	60,9%	39,1%	100,0%	
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	36,8%	75,0%	46,0%	
		% of Total	28,0%	18,0%	46,0%	
	ΝΑΙ	Count	24	3	27	
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	88,9%	11,1%	100,0%	
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	63,2%	25,0%	54,0%	
		% of Total	48,0%	6,0%	54,0%	
		Total	Count	38	12	50
			% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	76,0%	24,0%	100,0%
% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%		100,0%	100,0%		
% of Total	76,0%		24,0%	100,0%		

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,021$) και η είναι ασθενής ($\Phi=-0,327$).

Όπως προκύπτει, με βάση τον παραπάνω πίνακα, οι άντρες συμμετέχοντες θα παρέμεναν στη γεωργία με τις ίδιες απολαβές, (63,2%), σε αντίθεση με τις γυναίκες, οι οποίες θα άλλαζαν επάγγελμα (75%).

• Περιοχή Εκμετάλλευσης

		Φύλο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ		
Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	ΟΡΕΙΝΗ	Count	15	0	15
		% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	100,0%	0,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	39,5%	0,0%	30,0%
		% of Total	30,0%	0,0%	30,0%
	ΗΜΙΟΡΕΙΝΗ	Count	10	0	10
		% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	100,0%	0,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	26,3%	0,0%	20,0%
		% of Total	20,0%	0,0%	20,0%
	ΠΕΔΙΝΗ	Count	13	12	25
		% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	52,0%	48,0%	100,0%
		% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	34,2%	100,0%	50,0%
		% of Total	26,0%	24,0%	50,0%
Total	Count	38	12	50	
	% within Περιοχή που είναι η εκμετάλλευση	76,0%	24,0%	100,0%	
	% within Φύλο Ερωτώμενου/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,0$) και είναι ασθενής (Gamma=1).

Οι γυναίκες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα προέρχονται μόνο από Πεδινές περιοχές (100%) ενώ οι άντρες από Ορεινές (39,5%) και Πεδινές (34,2%), και σε μικρότερο βαθμό από Ημιορεινές περιοχές (26,3%).

□ Εκπαιδευτικό Επίπεδο

- Διαμονή εκτός βασικού τόπου για περισσότερο από 6 μήνες

		Εκπαιδευτικό Επίπεδο Ερωτώμενου/νης		Total	
		ΔΕ	ΑΕΙ/ΤΕΙ		
Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάστημα 6 μηνών	ΝΑΙ	Count	15	3	18
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάσ τημα 6 μηνών	83,3%	16,7%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επ ίπεδο Ερωτώμενο υ/νης	32,6%	75,0%	36,0%
		% of Total	30,0%	6,0%	36,0%
	ΟΧΙ	Count	31	1	32
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάσ τημα 6 μηνών	96,9%	3,1%	100,0%
		% within Εκπαιδευτικό Επ ίπεδο Ερωτώμενο υ/νης	67,4%	25,0%	64,0%
		% of Total	62,0%	2,0%	64,0%
	Total	Count	46	4	50
		% within Έχετε ζήσει σε άλλο μέρος εκτός του βασικού για διάσ τημα 6 μηνών	92,0%	8,0%	100,0%
	% within Εκπαιδευτικό Επ ίπεδο Ερωτώμενο υ/νης	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	92,0%	8,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,09$) και η σχέση είναι πολύ ασθενής (Kendall's tau-b = -0,240).

Οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, (ΑΕΙ/ΤΕΙ) έχουν, ως αναμένεται, ζήσει εκτός του βασικού τόπου διαμονής για διάστημα μεγαλύτερο από 6 μήνες, (75%) ενώ αντίθετα, οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν έχουν διαμείνει, στην πλειοψηφία τους, σε άλλη περιοχή, εκτός του βασικού τ ό π ο υ τ ο υ ς (6 7 , 4 %)

□ Έκταση Εκμετάλλευσης

• Ετεροαπασχόληση

		Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά		Total	
		0-5 Ha	>5 Ha		
Ετεροαπασχόληση	ΟΧΙ	Count	15	23	38
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	39,5%	60,5%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	65,2%	85,2%	76,0%
		% of Total	30,0%	46,0%	76,0%
		ΝΑΙ	Count	8	4
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	66,7%	33,3%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	34,8%	14,8%	24,0%
		% of Total	16,0%	8,0%	24,0%
Total		Count	23	27	50
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	46,0%	54,0%	100,0%
		% within Ποια είναι η έκταση της εκμετάλλευσης συνολικά	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	46,0%	54,0%	100,0%

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,99$) και η σχέση είναι πολύ ασθενής (Kendall's tau-b = -0,233).

Όσοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα διατηρούν εκτάσεις ως 5 Ha, είναι πιθανότερο να ετεροαπασχολούνται σε σχέση με τους παραγωγούς με μεγαλύτερες εκτάσεις (πάνω από 5 Ha).

□ **Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα**

- **Παραμονή στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές**

		Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα?		Total	
		<12.000€	>12.000€		
Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	OXI	Count	11	1	12
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	91,7%	8,3%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	52,4%	7,7%	35,3%
		% of Total	32,4%	2,9%	35,3%
	NAI	Count	10	12	22
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	45,5%	54,5%	100,0%
		% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	47,6%	92,3%	64,7%
		% of Total	29,4%	35,3%	64,7%
	Total	Count	21	13	34
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές	61,8%	38,2%	100,0%
	% within Που κυμαίνεται το Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	61,8%	38,2%	100,0%	

Υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2=0,08$) και είναι ασθενής (Kendall's tau-b= 0,454).

Όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000€, είναι πιθανότερο να παρέμεναν στη γεωργία έναντι της επιλογής εξίσου επικερδούς επαγγέλματος (92,3%), σε αντίθεση με όσους είχαν ετήσιο εισόδημα χαμηλότερο, που θα άλλαζαν επάγγελμα.

□ **Ετεροαπασχόληση**

• **Παραμονή στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές**

		Ετεροαπασχόληση		Total	
		OXI	NAI		
Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	OXI	Count	15	8	23
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	65,2%	34,8%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	39,5%	66,7%	46,0%
		% of Total	30,0%	16,0%	46,0%
	NAI	Count	23	4	27
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	85,2%	14,8%	100,0%
		% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	60,5%	33,3%	54,0%
		% of Total	46,0%	8,0%	54,0%
	Total	Count	38	12	50
		% within Αν είχατε την επιλογή θα παραμένετε στη Γεωργία με τις ίδιες απολαβές?	76,0%	24,0%	100,0%
	% within Πιθανή Ετεροαπασχόληση	100,0%	100,0%	100,0%	
	% of Total	76,0%	24,0%	100,0%	

Υπάρχει τάση συσχέτισης μεταξύ των δυο μεταβλητών ($\chi^2 = 0,99$) και η σχέση είναι πολύ ασθενής ($\Phi = -0,233$).

Όσοι ετεροαπασχολούνταν είναι πιο πιθανό να μην επιλέξουν τη γεωργία έναντι επαγγέλματος με τις ίδιες απολαβές, (66,7%), σε σχέση με όσους ασχολούνταν αποκλειστικά με τη γεωργική παραγωγή, που είναι πιο πιθανό ό τ ι θ α π α ρ έ μ ε ν α ν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

6.1 ΜΟΝΟΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

6.1.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 38 άνδρες και 12 γυναίκες, που επιλέχθηκαν από σύνολο 204 ατόμων που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα νέων αγροτών για να μελετηθεί. Το αγροτικό επάγγελμα παραμένει ανδροκρατούμενο, παρόλα αυτά οι γυναίκες εισέρχονται δυναμικά στην πρωτογενή παραγωγή.

Οι περισσότεροι ήταν έγγαμοι, (80%), με τουλάχιστον 1 παιδί, (58%) και προέρχονταν από αγροτικές οικογένειες (76%). Το τελευταίο στοιχείο δικαιολογεί την ενασχόληση τους με τη γεωργική παραγωγή, επιβεβαιώνοντας και τα βιβλιογραφικά δεδομένα για τη διαγενεακή μεταβίβαση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η ύπαρξη ενός τουλάχιστον παιδιού δημιουργεί την πεποίθηση πως οι εκμεταλλεύσεις θα μεταβιβαστούν σε αυτά. Αυτό επακόλουθα δημιουργεί και τις κατάλληλες συνθήκες ώστε να προβούν οι ιδιοκτήτες/ αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων σε μελλοντικές επενδύσεις και να αναπτύξουν επιχειρηματική συμπεριφορά.

Η πλειονότητα αυτών είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με το συντριπτικό ποσοστό (92%). Από όσους δήλωσαν παντρεμένοι (80%), ο/η σύζυγος είχε ολοκληρώσει σπουδές ανώτερης εκπαίδευσης (ΑΕΙ/ΤΕΙ), ποσοστό 67,5%. Από όσους προέρχονταν από αγροτικές οικογένειες, τουλάχιστον 1 γονέας, (μητέρα ή πατέρα), ήταν απόφοιτοι ΔΕ. Το οικογενειακό υπόβαθρο δεν δημιουργεί όμως τις συνθήκες για ανάπτυξη επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Σύμφωνα και με όσα αναφέρονται και βιβλιογραφικά, ο γόνος μιας γεωργικής οικογένειας έχει μικρότερες πιθανότητες να «εξελιχθεί σε επιχειρηματία» σε σύγκριση με το παιδί μιας οικογένειας όπου ο πατέρας ασκεί εξωγεωργικό επάγγελμα.

Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες δεν ήταν ετεροαπασχολούμενοι, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι η ενασχόληση τους με τα αγροτικά ήταν συνειδητή επιλογή ή/και ότι δεν υπάρχουν ευκαιρίες απασχόλησης στην περιοχή. Από το δείγμα μόλις το 24% ετεροαπασχολούταν κυρίως ως ιδιωτικοί υπάλληλοι, κυρίως για τη συμπλήρωση του οικογενειακού εισοδήματος. Η διαγενεακή μεταβίβαση

των εκμεταλλεύσεων και, δευτερευόντως, η δυσκολία ανεύρεσης εργασίας, ήταν οι κυριότεροι λόγοι δραστηριοποίησης στην αγροτική παραγωγή.

Η ύπαρξη της γεωργικής εκμετάλλευσης αποτελεί ένα κίνητρο. Είναι πολύ ευκολότερο ένας νέος που προέρχεται από γεωργική οικογένεια να ασχοληθεί επαγγελματικά με τη γεωργία, σε σχέση με αυτόν που κατάγεται από αστική οικογένεια. Τέλος, ελάχιστοι έχουν διαμείνει σε άλλη πόλη ή περιοχή, εκτός του μόνιμου τόπου διαμονής τους, μόλις 36% των ερωτώμενων. Η διαμονή σε άλλη περιοχή δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να έρθει σε επαφή με έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, να διευρύνει τους ορίζοντες του και να αποκτήσει περισσότερες προσλαμβάνουσες. Η αλλαγή τόπου κατοικίας έστω και για μικρό χρονικό διάστημα μπορεί να αποτελέσει έναυσμα και για αλλαγή τρόπου σκέψης και να επιδράσει θετικά και στην ανάπτυξης επιχειρηματική δράσης.

Όσον αφορά το Ιδιοκτησιακό καθεστώς των εκμεταλλεύσεων, ένα ποσοστό 34%, δεν επιθυμούσε να απαντήσει στο ερώτημα. Στη διάρκεια των συνεντεύξεων πολλές φορές οι ερωτώμενοι αντιμετώπισαν με σκεπτικισμό και καχυποψία την διαδικασία της έρευνας. Από όσους θέλησαν να δώσουν πληροφορίες, σε ποσοστό 24% δήλωσαν Ιδιοκτήτες, εν μέρει ή συνολικά των εκμεταλλεύσεων. Η κατοχή ή ιδιοκτησία των εκμεταλλεύσεων προδιαθέτει συχνά και την εκδήλωση επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Επίσης, για τις ανάγκες της έρευνας, οι εκμεταλλεύσεις ταξινομήθηκαν σε 3 βασικές κλάσεις: Ορεινές, Ημιορεινές και Πεδινές, σε αναλογία, 30%, 20% και 50% αντίστοιχα. Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα που κατοικούν σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές αντιπροσωπεύουν το 61,7% του συνόλου των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα⁵⁴ και θα πρέπει να τους προσφερθούν τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να παραμείνουν στις περιοχές τους. Η εξισωτική αποζημίωση αντισταθμίζει ένα πολύ μικρό μέρος από τη διαφορά του γεωργικού εισοδήματος μεταξύ ΛΕΠ και δυναμικών περιοχών, ενώ συμβάλλει πολύ λίγο στη διατήρηση των γεωργικών δραστηριοτήτων στις ΛΕΠ⁵⁵.

Αλλά, και ανάλογα με την κατεύθυνση παραγωγής: Φυτικές, Κτηνοτροφικές και Μεικτές, με ποσοστά 44%, 16% και 40%, αντίστοιχα.

⁵⁴ Ε. Μιχαηλίδου, «Πολιτική γης για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας και δασοπονίας».

⁵⁵ Καρανικόλας Π. «ΧΩΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΟΙ 'ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΕΥΝΟΗΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ»,

Στα πλαίσια της έρευνας έγινε προσπάθεια καταγραφής των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των εκμεταλλεύσεων, π.χ. συντελεστές παραγωγής, ώστε να μπορέσουν να μετατραπούν από γεωργικές εκμεταλλεύσεις σε αγροτικές επιχειρήσεις.

Επιβεβαιώνοντας τα βιβλιογραφικά δεδομένα οι πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων έχει έκταση ως 5 Ha. Κύρια καλλιέργεια του Νομού είναι οι Ελιές, σχεδόν το $\frac{1}{4}$ των καλλιεργειών, με παραγόμενα προϊόντα, ελιές και ελαιόλαδο, υψηλής ποιότητας. Τα ελληνικά γεωργικά προϊόντα αν και είναι μικρής παραγωγής είναι αναγνωρισμένης αξίας. Η περιοχή ειδικότερα έχει πρόσθετο πολιτιστικό φορτίο (Αρχ. Ολυμπία, ολυμπιακοί αγώνες και τουρισμός), το οποίο μπορεί να επιδράσει επικουρικά.

Επίσης για πολλά χρόνια ο Νομός Ηλείας υπήρξε κέντρο καλλιέργειας σταφίδας. Σπάνια η ιστορία ενός τόπου έχει συνδεθεί τόσο στενά με ένα αγροτικό προϊόν όσο η Ηλεία και η ευρύτερη περιοχή της νοτιοδυτικής Πελοποννήσου με την σταφίδα.

Τα δύο αυτά τοπικά προϊόντα μπορούν να αναδειχθούν περαιτέρω, αν οι παραγωγοί μόνοι τους ή οργανωμένοι σε ομάδα συνεργαστούν με ξενοδοχειακές μονάδες και να τα διοχετεύουν εκεί. Η ανάπτυξη ενός δικτύου συνεργασίας μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα παραγωγής θα ωθήσει και τους παραγωγούς να αναπτυχθούν επιχειρηματικά.

Όσον αφορά τις ετήσιες οικογενειακές απολαβές, οι περισσότεροι συμμετέχοντες στο δείγμα δήλωσαν ποσά έως 12.000€ (28%). Οι απαντήσεις ερμηνεύονται λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός ότι μέχρι αυτό το ύψος τα ποσά δεν υπόκεινται σε φορολόγηση. Μόλις 16% των ερωτώμενων δήλωσαν εισοδήματα άνω των 15.000€. Αξίζει τέλος, να αναφερθεί και ένα ποσοστό 32%, που δεν επιθυμούσαν να απαντήσουν στο ερώτημα, αντιμετωπίζοντας το ερώτημα με δικαιολογημένη καχυποψία.

Επίσης, η πλειοψηφία του δείγματος, 76%, δήλωσε αρκετά ως πολύ ικανοποιημένο από το γεωργικό εισόδημα, παρά τις δύσκολες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες, που επικρατούν στη χώρα, από το 2009 και μετέπειτα. Μάλιστα το 86% πιστεύουν ότι οι παρούσες συνθήκες είναι όντως αποτρεπτικές, για να ασχοληθεί κάποιος με τη γεωργική-κτηνοτροφική παραγωγή. Επακόλουθα, στο ερώτημα αν θα υπέβαλαν εκ νέου αίτηση στο πρόγραμμα, οι περισσότεροι, απάντησαν αρνητικά. Η

απογοήτευση από το γεωργικό επάγγελμα, αναμένεται να δράσει ως ανασταλτικός παράγοντας, στην εκδήλωση επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

6.1.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Από το σύνολο των ερωτώμενων, οι περισσότεροι (82%) ενημερώθηκαν για την υποχρεωτική παρακολούθηση του Προγράμματος Κατάρτισης, από τη ΔΑΟΚ Ηλείας, πρώην ΝΑ Ηλείας, ή εναλλακτικά από τον Ιδιώτη Γεωπόνο, που κατέθεσε την Αίτηση Ένταξης στο Πρόγραμμα (12%).

Οι περισσότεροι ωφελούμενοι του Προγράμματος (90%) δήλωσαν ότι το παρακολούθησαν οικειοθελώς, και σημείωσαν χαρακτηριστικά, ότι τα προγράμματα αυτής της μορφής θα έπρεπε να παρέχονται δωρεάν, στους ενδιαφερόμενους. Στα πλαίσια των συνεντεύξεων ήταν φανερή και εκπεφρασμένη η ανάγκη των συμμετεχόντων για συνεχή ενημέρωση και κατάρτιση. Όπως οι ίδιοι χαρακτηριστικά ανέφεραν ότι τα προγράμματα αυτά τους βοηθούν να βελτιώσουν τη θέση τους και να ενισχύσουν τις εκμεταλλεύσεις τους.

Σε ότι αφορά τη δομή του Προγράμματος Κατάρτισης, οι ερωτώμενοι δήλωσαν αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από τους Εκπαιδευτές τους. Μάλιστα σημείωσαν ότι ανέπτυξαν διαπροσωπικές σχέσεις και πλέον έχουν την άνεση να ζητήσουν τη συμβουλή τους για εξειδικευμένα αγροτικά θέματα.

Ομοίως, «αρκετά ως πολύ ικανοποιητικά» αξιολογήθηκε η Πρακτική Άσκηση του Προγράμματος, αν και κάποιοι επιμορφούμενοι δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν να έχει μεγαλύτερη διάρκεια. Αναφέρθηκε μάλιστα κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ότι θα προτιμούσαν να μειωθεί ο χρόνος των θεωρητικών μαθημάτων, και να αυξηθεί αντίστοιχα ο χρόνος πρακτικής. Δε θα πρέπει να ξεχνάμε ότι οι περισσότεροι γεωργοί και κτηνοτρόφοι είναι απόφοιτοι ΔΕ εκπαίδευσης. Κάποιοι από αυτούς έχουν εγκαταλείψει τις εγκύκλιες σπουδές τους για να ασχοληθούν με την καλλιέργεια της γης, και συχνά κουβαλούν αρνητικές εμπειρίες από την υποχρεωτική εκπαίδευση. Προτιμούν να μαθαίνουν τη νέα γνώση μέσω του παραδείγματος, της πρακτικής γνώσης και της επίδειξης και όχι θεωρητικά.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις που αφορούν την αξιολόγηση των Αντικειμένων Επιμόρφωσης. Τα Αντικείμενα

βαθμολογήθηκαν από λίγο ως μέτρια ικανοποιητικά. Τα αποτελέσματα της έρευνας, δικαιολογούνται αν ληφθούν υπόψη κάποιες από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων. Χαρακτηριστικά ανέφεραν ότι δεν «έμαθαν κάτι καινούργιο», ή ότι «ήταν άσχετο, μη συναφές με τα ενδιαφέροντα τους».

Επίσης, το γεγονός ότι τα Προγράμματα Κατάρτισης δεν διοργανώνονται συχνά, έχει ως αποτέλεσμα οι επιλεγέντες, να παρακολουθούν όποιο Πρόγραμμα έτρεχε εκείνη την περίοδο, αφού ήταν υποχρεωτική η παρακολούθηση. Αξίζει να αναφερθεί ότι όσοι επιλέχτηκαν στο Πρόγραμμα «Νέων Αγροτών» της προκήρυξης του 2014, θα παρακολουθήσουν το πρόγραμμα επιμόρφωσης εντός του τρέχοντος έτους, δηλαδή 3 χρόνια μετά.

Τέλος, όσον αφορά τη Διάρκεια Προγράμματος, οι απαντήσεις μοιραστήκαν μεταξύ των επίλογών, «λίγο ως μέτρια» και «αρκετά ως πολύ». Στα θετικά στοιχεία του προγράμματος πρέπει να αναφερθούν ότι σε ποσοστό 78%, οι καταρτισθέντες εφάρμοσαν όσα διδάχτηκαν, παρά την όποια κριτική για την ανεπάρκεια ή τη μη συνάφεια των αντικειμένων επιμόρφωσης.

Η γεωργική εκπαίδευση ανήκει στην εκπαίδευση ενηλίκων και όχι μόνο αυτό, αλλά τα προγράμματα επιμόρφωσης θα πρέπει να σχεδιάζονται από «κάτω προς τα πάνω», με βάση τις εκπαιδευτικές ανάγκες των παραγωγών, και όχι να ακολουθείται ένα προαποφασισμένο πρόγραμμα σπουδών.

Η ευελιξία της προσαρμογής των επιμορφωτικών προγραμμάτων στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων προϋποθέτει την ύπαρξη επαρκούς και στοιχειοθετημένου εκπαιδευτικού υλικού. Επίσης απαιτείται η στελέχωση με κατάλληλα επιμορφωμένους εκπαιδευτές ενηλίκων που θα μπορέσουν να προσαρμόσουν το υπάρχον υλικό στις εκπαιδευτικές ομάδες.

Σε επίπεδο ανατροφοδότησης, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι αν είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν εκ νέου το Πρόγραμμα Κατάρτισης θα άλλαζαν κυρίως τα Αντικείμενα Επιμόρφωσης, (66%) και τη Χρονική Περίοδο που πραγματοποιήθηκε το πρόγραμμα (16%). Ειδικότερα, όσον αφορά στο χρόνο πραγματοποίησης του σεμιναρίου ανέφεραν ότι συνέπεσε με τη χρονική περίοδο που είχαν αυξημένες υποχρεώσεις στην αγροτική εκμετάλλευση.

Αν επιπροσθέτως μπορούσαν να προτείνουν νέες θεματικές που άπτονταν των ενδιαφερόντων τους, αυτές θα ήταν η «ένταξη σε Προγράμματα, (Ευρωπαϊκά/ Εθνικά)», και «Μορφές Οργάνωσης Αγροτών». Οι ερωτώμενοι επιθυμούσαν να ενημερωθούν σε θεματικές που αποτελούν βασικούς άξονες του νέου ΠΑΑ 2014- 2020, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη τους να παραμείνουν στην αγροτική δραστηριότητα και να εκσυγχρονίσουν τις εκμεταλλεύσεις τους, (ανταγωνιστικότερες). Κρίνοντας από τις προτάσεις των επιμορφούμενων για νέες θεματικές ενότητες θα μπορούσε κάποιος να σημειώσει ότι φανερώνουν έστω και σε πρώιμο στάδιο την εκδήλωση επιχειρηματικής συμπεριφοράς.

Οι «Νέοι Αγρότες», όταν τους ζητήθηκε να αυτοαξιολογηθούν, ανέφεραν ότι θεωρούν εαυτούς καλύτερα καταρτισμένους, συγκριτικά με συναδέλφους τους που δεν επιμορφώθηκαν. Όσοι θεώρησαν ότι δεν είναι καλύτερα καταρτισμένοι, δικαιολόγησαν την απάντησή τους αναφέροντας ότι δεν έμαθαν κάτι καινούργιο και δεν παρακολούθησαν συναφές πρόγραμμα με τα ενδιαφέροντά τους.

Αναμφίβολα, τα προγράμματα κατάρτισης έχουν αδυναμίες, (αντικείμενα επιμόρφωσης, εποχή επιμόρφωσης, πρακτική άσκηση), στα 30 σχεδόν χρόνια που λειτουργούν στην Ελλάδα. Το γεγονός όμως ότι η πλειοψηφία θεωρεί εαυτούς καλύτερα καταρτισμένους συγκριτικά με όσους δεν έχουν επιμορφωθεί, μόνο θετικά μπορεί να σχολιαστεί. Οι καταρτισθέντες τονώνουν την αυτοπεποίθησή τους μέσω της επιμόρφωσης ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την οποιαδήποτε δυσκολία.

Μεγάλο ποσοστό του δείγματος (40%) δήλωσαν ότι θα απευθύνονταν σε Ιδιώτη Γεωπόνο για οποιαδήποτε συμβουλή αφορούσε την εκμετάλλευσή τους, αφού αυτός έχει συνολική γνώση των προβλημάτων της περιοχής, ενώ ακολουθούν η ΔΑΟΚ (28%) ή το ΚΕΓΕ (22%). Πρέπει να σημειωθεί ότι σε μεγάλο ποσοστό οι εκπαιδευτές κατά τη συνήθη πρακτική ήταν υπάλληλοι της ΔΑΟΚ, ενισχύοντας τις σχέσεις που είχαν αναπτύξει ήδη.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός, ότι καταρρίπτεται η εντύπωση που υπάρχει ότι ο αγροτικός πληθυσμός είναι «ψηφιακά αναλφάβητος». Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν Η/Υ, και αξιοποιούν το Διαδίκτυο για να βρουν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η εξοικείωση με τις Νέες Τεχνολογίες θα ευνοήσει την

εφαρμογή τους στην εκμετάλλευση, (πχ Γεωργία Ακριβείας), και επακόλουθα την μελλοντική προοπτική ανάπτυξης.

Μεγάλο μέρος της έρευνας καταλαμβάνει η διαδικασία λήψης αποφάσεων για ζητήματα που αφορούν την εκμετάλλευση. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν αν αποφασίζουν μόνοι τους ή από κοινού, με άλλα μέλη της οικογένειας τους, (γονείς, σύζυγος, αδέρφια). Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα θα πρέπει να ερμηνευτούν συνδυαστικά με το αν οι επιμορφωμένοι ήταν Ιδιοκτήτες ή αρχηγοί των εκμεταλλεύσεων.

Παρά το γεγονός ότι το 74% δήλωσαν Ιδιοκτήτες, με βάση τα ευρήματα της έρευνας, αποφασίζουν μόνοι τους για ζητήματα όπως τις καλλιέργειες που θα σπαρθούν ή θα φυτευτούν, τα φάρμακα ή λιπάσματα που απαιτούνται, την αγορά και πώληση ζωικού κεφαλαίου, και τέλος την πώληση των παραγόμενων προϊόντων.

Για πιο σοβαρά θέματα όπως τη λήψη δάνειου, την τήρηση των λογιστικών της εκμετάλλευσης και την αγορά ή ενοικίαση γης, συναποφασίζουν από κοινού με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον. Τέλος, για την επιλογή έμμισθου προσωπικού, και την αγορά μηχανημάτων», οι απαντήσεις σχεδόν ισομοιράζονται.

Είναι ενδεικτικό ότι για αποφάσεις που μπορεί να υποκρύπτουν επιχειρηματικό ρίσκο και αφορούν τη μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων, οι συμμετέχοντες συναποφασίζουν με το περιβάλλον τους. Αν το περιβάλλον τους διάκειται αρνητικά προς την επιχειρηματικότητα θα επηρεάσει ανάλογα και πιθανές μελλοντικές αποφάσεις.

Οι περισσότεροι παραγωγοί (72%) δήλωσαν πως συμβουλευονται λογιστή για την τήρηση των φορολογικών και οικονομικών τους υποχρεώσεων, ενώ 3 άτομα ανέφεραν πως συμμετέχουν στο Πρόγραμμα RICA.

Όσον αφορά τη δραστηριοποίηση τους σε δραστηριότητες σε συναφή αντικείμενα με την πρωτογενή παραγωγή, το 54%, απάντησε θετικά, και πιο συγκεκριμένα με τη μεταποίηση και την εμπορία. Το στοιχείο αυτό είναι αρκετά ενθαρρυντικό. Σχεδόν οι μισοί έχουν αντιληφθεί ότι για την επιβίωση τους στην πρωτογενή παραγωγή θα πρέπει να μετατραπούν από απλοί γεωργοί σε παραγωγοί-επιχειρηματίες. Σε managers των επιχειρήσεων τους, που θα μπορούν να παράγουν και να διαχειρίζονται τα προϊόντα τους.

6.1.3. ΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΡΙΣΚΟ.

Ένας από τους βασικούς στόχους της έρευνας είναι η διερεύνηση της εκδήλωσης επιχειρηματικής δράσης, μετά την παρακολούθηση του προγράμματος κατάρτισης. Το 68% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι άλλαξαν στοιχεία της εκμετάλλευσής τους μετά την επιμόρφωση. Πιο συγκεκριμένα, δήλωσαν ότι προχώρησαν σε «αύξηση (μεγέθυνση) της εκμετάλλευσής», και την «αγορά/ αλλαγή μηχανολογικού εξοπλισμού».

Από όσους απάντησαν αρνητικά, αιτιολόγησαν την απάντησή τους, λέγοντας ότι «δεν ένιωθαν έτοιμοι ή αποφασισμένοι για αλλαγές» (29.4%) ή δεν είχαν κεφάλαιο, γνώσεις ή υποστήριξη και φοβήθηκαν να αναλάβουν το ρίσκο. Τα παραπάνω ευρήματα επιβεβαιώνουν βιβλιογραφικές αναφορές ότι εκδήλωση επιχειρηματικότητας είναι ένας συνδυασμός έμφυτης ικανότητας, ή αδυναμίας των παραγωγών και επιτυχούς κατάρτισης.

Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες ερωτήσεις της έρευνας αφορούσε την αυτοαξιολόγηση των συμμετεχόντων, αλλά και η αξιολόγηση των εκμεταλλεύσεών τους. Η πλειοψηφία των παραγωγών απάντησε ότι στα δυνατά του «σημεία» ως επιχειρηματία, είναι η δεκτικότητα σε νέες ιδέες και προτάσεις που θα μπορούσαν να αποδειχτούν κερδοφόρες. Επίσης δηλώνουν ότι θέλουν να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στον τομέα παραγωγής τους και τέλος έχουν την ικανότητα να διαχειρίζονται την εκμετάλλευσή τους.

Με βάση τις απαντήσεις θα μπορούσε κάποιος να αναφέρει ότι οι παραγωγοί παρουσιάζουν χαρακτηριστικά «επιχειρηματία» και μελλοντικά να αναλάβουν επιχειρηματική δράση. Επίσης όπως προκύπτει από τις απαντήσεις που δόθηκαν, το μεγαλύτερο μειονέκτημα για τις εκμεταλλεύσεις είναι οι παρούσες οικονομικές συνθήκες, δηλαδή ένας εξωγενής παράγοντας, και όχι η έλλειψη υποδομών ή το μικρό μέγεθος.

Στα θετικά ευρήματα της έρευνας, πρέπει να αναφερθεί, ότι το 60% των «νέων Αγροτών», πιστεύουν πως υπάρχει «αρκετά ως πολύ» μέλλον και προοπτική» στον αγροτικό τομέα. Με αυτή την προϋπόθεση, το 30% σκέπτονται να προχωρήσουν σε πρόσθετες επενδύσεις». Υπάρχει όμως ένα ποσοστό 30%, που δεν έχουν αποφασίσει πώς θα κινηθούν, επηρεασμένοι όπως είναι φυσικό, από τις οικονομικές συνθήκες στη χώρα.

6.1.4 ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (52%) πιστεύουν ότι οι νέοι στην περιοχή τους επιθυμούν να ασχοληθούν με τον αγροτικό τομέα, παρά τις αποτρεπτικές συνθήκες της παρούσας περιόδου.

Οι απόψεις δίστανται όμως, στο αν υπάρχουν σχηματισμοί που μπορούν να υποστηρίξουν τα συμφέροντα τους. Οι απαντήσεις «ΝΑΙ» και «ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΩ» μοιράζονται τα ίδια ποσοστά, 46%. Το 36% δηλώνει πως συμμετέχει στον τοπικό συνεταιρισμό της περιοχής του, με σκοπό να ενισχυθεί η θέση του στον χώρο, ή να προασπίσει τα συμφέροντα του.

Τα αποτελέσματα αυτά αποδεικνύουν ότι το υπάρχον αγροτικό κίνημα ή οι συλλογικότητες δεν έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη των γεωργών. Απαιτείται η ενίσχυση του ρόλου αυτών των θεσμικών ομάδων προς όφελος των νέων αγροτών. Οι ομάδες αυτές θα δημιουργήσουν ασφαλείς συνθήκες ώστε να μπορέσουν να δραστηριοποιηθούν οι νέοι αγρότες και να αναλάβουν και επιχειρηματικές δράσεις.

Σε σχέση με το μέλλον των εκμεταλλεύσεων τους, δήλωσαν ότι δεν ξέρουν αν θέλουν να ασχοληθούν τα παιδιά τους με την πρωτογενή παραγωγή, και δε θα τα πιέσουν. Θα αποδεχτούν οποιαδήποτε απόφασή τους. Αυτό θα λειτουργήσει αποτρεπτικά στο μελλοντικό σχεδιασμό τους. Αν δεν υπάρχει κάποιος να αναλάβει την εκμετάλλευση δύσκολα θα αποφασίσουν να κάνουν επενδύσεις ή αλλαγές και επακόλουθα να να σ τ ρ α φ ο ύ ν σ τ η ν ε π ι χ ε ι ρ η μ α τ ι κ ό τ η τ α .

6.2 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

□ Φύλο

Ο παράγοντας φύλο επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τις προσδοκίες και τα ζητούμενα των συμμετεχόντων από ένα πρόγραμμα κατάρτισης. Οι γυναίκες συμμετέχουσες δήλωσαν αρκετά ως πολύ ικανοποιημένες από τη διάρκεια του προγράμματος κατάρτισης, που ήταν 150 ώρες, ενώ οι άντρες το αξιολόγησαν λιγότερο θετικά.

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης αξιοποίησαν όσα διδάχτηκαν. Ωστόσο, οι άνδρες εφάρμοσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα διδαχθέντα στο πρόγραμμα σε σχέση με τις γυναίκες.

Οι γυναίκες είναι ιδιοκτήτριες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες. Το εύρημα αυτό ερμηνεύει τη διαφοροποίηση που διαπιστώνεται όσον αφορά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για την εκμετάλλευση σε σχέση με το φύλο των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα.

Για αποφάσεις που αφορούν την ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού της εκμετάλλευσης, (αγορά μηχανημάτων και εργαλείων), και την αγορά και ενοικίαση γης, όπως προκύπτει, οι γυναίκες καταρρίπτουν το «μύθο του αδύναμου φύλου» και αποφασίζουν κυρίως μόνες τους, ενώ οι άντρες αποφασίζουν κυρίως από κοινού με άτομα του «περιβάλλοντος» τους.

Για τις ανάγκες εύρυθμης λειτουργίας των εκμεταλλεύσεων συχνά οι παραγωγοί καταφεύγουν στη λήψη δανείου. Ενδιαφέρον λοιπόν παρουσιάζει το γεγονός ότι οι άνδρες ζητούν τη συμβουλή της οικογένειάς τους, (πατέρας, αδέρφια ή σύζυγος) και αποφασίζουν κυρίως από κοινού ενώ οι γυναίκες αποφασίζουν εξίσου είτε μόνες τους είτε συμβουλευόμενες άτομα του στενού περιβάλλοντός τους.

Επίσης, άνδρες και γυναίκες, συμμετέχοντες στο πρόγραμμα κατάρτισης, τείνουν να επιλέγουν το προσωπικό τους με πρώτο κριτήριο τη διαθεσιμότητα των εργαζόμενων, διαφοροποιούνται όμως σε σχέση με την εξειδίκευση (υπερτερούν οι γυναίκες), και το μεροκάματο (υπερτερούν οι άντρες).

Τέλος, οι άνδρες παραγωγοί συμβουλεύονται την οικογένειά τους για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και σχετίζονται με τη διαχείριση της

εκμετάλλευσης, ενώ οι γυναίκες καταφεύγουν εξίσου για συμβουλές στο προσωπικό των ΔΑΟΚ ή σε Ιδιώτες Γεωπόνους.

□ Ηλικία

Ο ηλικιακός παράγοντας επηρεάζει το βαθμό ικανοποίησης των συμμετεχόντων από τα αντικείμενα κατάρτισης στο πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες ηλικίας 35 έως 37 ετών, έμειναν αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι σε αντίθεση με τις μικρότερες, (18 έως 34 ετών), και μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, (38 έως 50 ετών), που εξέφρασαν μικρή έως μέτρια ικανοποίηση

Η ηλικιακή κατανομή επιδρά και στην επιλογή των συμμετεχόντων να ασχολούνται και με δραστηριότητες εκτός της κλασικής παραγωγής της εκμετάλλευσης. Οι ερωτώμενοι των ηλικιών 38 και πάνω, καθώς και οι έως 34 είναι πιθανό να ασχολούνται με δραστηριότητες, όπως εμπόριο ή μεταποίηση. Προφανώς η αλλαγή των οικονομικών συνθηκών στη χώρα τους ώθησε να στραφούν και σε άλλες συναφείς δραστηριότητες για να ενισχύσουν το εισόδημα τους. Αντίθετα, οι «Νέοι Αγρότες», στο ηλικιακό φάσμα 35-37 ετών, στην πλειοψηφία τους δεν ασχολούνται με άλλη δραστηριότητα, εκτός από την πρωτογενή παραγωγή.

□ Εκπαιδευτικό επί πεδο

Από τα πλέον ενδιαφέροντα ευρήματα της ανάλυσης είναι συσχέτιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των συμμετεχόντων με την εξοικείωση και χρήση των Η/Υ και των ΤΠΕ. Παρατηρείται, με βάση τα αποτελέσματα της ανάλυσης, ότι οι απόφοιτοι ΔΕ καταφεύγουν και στο Διαδίκτυο για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στις εκμεταλλεύσεις τους, σε αντίθεση με τους απόφοιτους ανώτερης εκπαίδευσης, (ΑΕΙ/ ΤΕΙ), που δεν το χρησιμοποιούν ιδιαίτερα.

Επίσης τα αποτελέσματα της έρευνας για τους Νέους Αγρότες του Νομού Ηλείας επαληθεύουν τις βιβλιογραφικές αναφορές σχετικά με την επιλογή τους να ασχοληθούν με την πρωτογενή παραγωγή. Όσοι ολοκλήρωσαν την τυπική εκπαίδευση και ειδικότερα όσοι προέρχονται και από αγροτικές οικογένειες, φαίνεται πως είχαν αποφασίσει να στραφούν στην πρωτογενή παραγωγή, ακολουθώντας την οικογενειακή παράδοση. (διαγεννεακή μεταβίβαση εκμεταλλεύσεων)

□ Οικογενειακό Υπόβαθρο

Όλοι οι «νέοι αγρότες», λαμβάνουν μόνοι τους τις αποφάσεις για την επιλογή καλλιεργειών που θα σπαρθούν/ φυτευτούν, αλλά αυτό είναι εντονότερο στην περίπτωση νέων χωρίς γεωργικό υπόβαθρο.

Επιπροσθέτως, οι προερχόμενοι από αγροτικές οικογένειες άλλαξαν στην πλειοψηφία τους τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων τους μετά την παρακολούθηση του προγράμματος κατάρτισης ενώ, αντίθετα, η πλειοψηφία όσων δεν έχουν γεωργικό υπόβαθρο δεν προέβησαν σε μεταβολές.

□ **Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα**

Το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος των συμμετεχόντων, επηρεάζει τόσο το βαθμό ικανοποίησης από την πρακτική άσκηση όσο και από την εφαρμογή των διδαχθέντων. Αν και όλοι οι συμμετέχοντες εμφανίζονται από αρκετά έως πολύ ικανοποιημένοι από την πρακτική άσκηση του προγράμματος, όσοι εξ αυτών είχαν ετήσιο εισόδημα έως 12.000 Ε, ήταν σε μεγαλύτερο βαθμό, ικανοποιημένοι συγκριτικά με όσους είχαν εισόδημα πάνω από 12.000 Ε.

Επίσης, αν και όλοι οι συμμετέχοντες αξιοποίησαν τα διδαχθέντα από το πρόγραμμα κατάρτισης, όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα έως 12.000Ε τα εφάρμοσαν σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με όσους είχαν ετήσιες απολαβές πάνω από 12.000Ε.

Τέλος, όλοι οι συμμετέχοντες που επιμορφώθηκαν, θεωρούν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι από όσους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα. Όμως, όσοι εξ αυτών είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε θεωρούν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι, σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με όσους είχαν ετήσιες απολαβές έως 12.000Ε.

Η πλειοψηφία των νέων αγροτών που παρακολούθησαν το πρόγραμμα κατάρτισης είναι εξοικειωμένη με τη χρήση του Διαδικτύου. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες με ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε είχαν μεγαλύτερο βαθμό εξοικείωσης σε σύγκριση με αυτούς που είχαν ετήσιες απολαβές έως 12.000Ε.

Αυτό έχει ως επακόλουθο πολύ συχνά να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για την επίλυση προβλημάτων. Όμως, οι παραγωγοί με ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε το αξιοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με όσους είχαν ετήσιες απολαβές έως 12.000Ε.

Αναμενόμενο είναι, το ύψος του οικογενειακού εισοδήματος να επηρεάζει και τη λήψη αποφάσεων στις εκμεταλλεύσεις. Όσοι παραγωγοί είχαν εισόδημα έως 12.000Ε, αποφασίζουν τόσο για την αγορά και πώληση του ζωικού κεφαλαίου της εκμετάλλευσης, όσο και για την πώληση των προϊόντων της εκμετάλλευσης από κοινού με άτομα του περιβάλλοντός τους. Αντίθετα, όσοι έχουν εισόδημα πάνω από 12.000Ε, αποφασίζουν συνήθως μόνοι τους.

Επιπρόσθετα, στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες είναι αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από το ετήσιο εισόδημα τους. Όμως, όσοι εξ αυτών κερδίζουν ετησίως ως 12.000Ε εμφανίζονται ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000Ε.

Στα ευρήματα της έρευνας συμπεριλαμβάνεται και το ότι, από τους συμμετέχοντες, όσοι έχουν εισόδημα ως 12.000Ε, είναι πιθανό ότι θα έκαναν και πάλι αίτηση να ενταχθούν στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών.

□ **Ζωικό Κεφάλαιο στην Εκμετάλλευση**

Σημαντική παράμετρος διαχείριση των εκμεταλλεύσεων είναι και το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου. Όσοι συμμετέχοντες είχαν μεγάλο ζωικό κεφάλαιο (πάνω από 151 ζώα), δεν άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσης τους (71,4%). Αντίθετα, όσοι παραγωγοί διατηρούσαν ως 150 ζώα στις εκμεταλλεύσεις τους, άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης. Πιο συγκεκριμένα, όσοι εξ αυτών είχαν μεσαίου μεγέθους κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις άλλαξαν σε μεγαλύτερο βαθμό τον τρόπο διαχείρισης, (85,7%), συγκριτικά με όσους διατηρούσαν έως 50 ζώα (55,6%).

□ **Έκταση Εκμετάλλευσης**

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες, ανεξαρτήτως μεγέθους εκμετάλλευσης, θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης, ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό και αυτό αποδεικνύει τη ανάγκη τους για συνεχή επιμόρφωση και ενημέρωση. Το μέγεθος εκμετάλλευσης όπως προκύπτει επηρεάζει την πρόθεση των παραγωγών για παρακολούθηση του προγράμματος. Όσοι διατηρούσαν εκμεταλλεύσεις ως 5Ha ήταν περισσότερο διατεθειμένοι να το παρακολουθήσουν, σε σχέση με όσους είχαν μεγαλύτερες εκμεταλλεύσεις, (πάνω από 5 Ha).

Παράλληλα, όσοι παραγωγοί διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις πάνω από 5Ha, θεωρούν πως είναι καλύτερα καταρτισμένοι από παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα κατάρτισης. Διαχρονικά οι οικονομικές απολαβές είναι καθοριστικός παράγοντας για την επιλογή του γεωργικού επαγγέλματος. Για αυτό και όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν τις οικονομικές απολαβές ως το πιο σημαντικό στο γεωργικό επάγγελμα, σε σύγκριση με τον υγιεινό τρόπο ζωής ή την επαφή με τη φύση. Το μέγεθός της εκμετάλλευσης συνδέεται με την άποψη των νέων καθώς όσοι έχουν εκμεταλλεύσεις πάνω από 5 Ha, συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό με την άποψη αυτή σε σχέση με τους νέους με μικρότερες εκμεταλλεύσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της προηγούμενης παραγράφου είναι αναμενόμενο ότι οι συμμετέχοντες είναι αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από το ετήσιο εισόδημα τους. Όσο μεγαλύτερο είναι το μέγεθος της εκμετάλλευσης, (πάνω από 5Ha) τόσο αυξάνεται και το ποσοστό ικανοποίησης από το ετήσιο εισόδημα.

Παρόλα αυτά, όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα δήλωσαν ότι δε θα υπέβαλλαν εκ νέου αίτηση συμμετοχής στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών. Μάλιστα όσοι είχαν εκτάσεις έως 5 Ha, ήταν περισσότεροι αρνητικοί στο ενδεχόμενο αυτό.

Επιπροσθέτως, και ο τρόπος επιλογής του προσωπικού μιας εκμετάλλευσης επηρεάζεται από αυτή την παράμετρο. Όπως προκύπτει οι συμμετέχοντες με εκτάσεις πάνω από 5Ha, επιλέγουν το προσωπικό τους με πρώτο κριτήριο τη διαθεσιμότητα των εργαζόμενων. Αντίθετα, όσοι διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις έως 5Ha, επιλέγουν το προσωπικό τους με βασικό κριτήριο το ημερομίσθιο.

Τέλος, οι νέοι αγρότες που κατέχουν εκτάσεις πάνω από 5 Ha ασχολούνται εκτός από την πρωτογενή παραγωγή, και με άλλες συναφείς δραστηριότητες (εμπόριο, μεταποίηση). Αντίθετα, όσοι έχουν εκτάσεις μικρότερες από 5Ha, ασχολούνται αποκλειστικά με τη γεωργική παραγωγή.

Περιοχή Εκμετάλλευσης

Οι συμμετέχοντες με εκμεταλλεύσεις σε ορεινές περιοχές έμειναν αρκετά ως πολύ ικανοποιημένοι από τα αντικείμενα επιμόρφωσης του Προγράμματος κατάρτισης, σε σχέση με τους υπόλοιπους εκπαιδευόμενους,

(ημιορεινές και πεδινές περιοχές) που εμφανίζονται ως λιγότερο ικανοποιημένοι.

□ **Είδος Εκμετάλλευσης**

Το είδος των εκμεταλλεύσεων αποδεικνύεται ότι επιδρά και στην εικόνα που σχηματίζουν οι παραγωγοί για τον εαυτό τους μετά το πέρας της επιμόρφωσης. Πιο συγκεκριμένα, όσοι παραγωγοί διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις φυτικής και κτηνοτροφικής κατεύθυνσης θεώρησαν ότι μετά το σεμινάριο ήταν καλύτερα καταρτισμένοι συγκριτικά με άλλους παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων, σε αντίθεση με τους κατόχους μεικτών εκμεταλλεύσεων, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους δεν θεωρούν ότι είναι καλύτερα καταρτισμένοι.

Διαπιστώνεται ταυτόχρονα, ότι ο τρόπος τήρησης των λογιστικών της εκμετάλλευσης, τείνει να διαφέρει ανάλογα με το είδος εκμετάλλευσης. Οι νέοι από φυτικές και μεικτές εκμεταλλεύσεις συνήθως ζητούν τη συμβουλή κάποιου ατόμου που εμπιστεύονται και κατόπιν συναποφασίζουν. Αντίθετα, οι συμμετέχοντες από κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις αποφασίζουν κυρίως μόνοι τους χωρίς καμία παρέμβαση.

Οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων φυτικής και μεικτής κατεύθυνσης, θεωρούν ως τον πιο σημαντικό λόγο για να ασχοληθούν με το γεωργικό επάγγελμα, τις οικονομικές απολαβές. Αντίθετα, οι κάτοχοι κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων επέλεξαν να ασχοληθούν με το επάγγελμα κυρίως γιατί τους προσφέρει αίσθηση ανεξαρτησίας και δημιουργίας, και βρίσκονται σε συνεχή επαφή με τη φύση.

Τέλος, οι νέοι αγρότες κάτοχοι φυτικών και μεικτών εκμεταλλεύσεων μετά το πρόγραμμα κατάρτισης που παρακολούθησαν άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης, αξιοποιώντας τα εφόδια που του παρασχέθηκαν διαμέσου της κατάρτισης. Αντίθετα, οι κάτοχοι κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δεν έκαναν στην πλειοψηφία τους αλλαγές.

□ **Διαμονή εκτός βασικού τόπου για περισσότερο από 6 μήνες**

Η διαμονή των συμμετεχόντων σε άλλη περιοχή, εκτός του μόνιμου τόπου κατοικίας τους, φαίνεται ότι τείνει να επηρεάζει την προδιάθεση για αλλαγές στις εκμεταλλεύσεις που διαχειρίζονται. Όσοι έχουν διαμείνει και σε άλλη περιοχή/ πόλη, προέβησαν σε αλλαγή του τρόπου διαχείρισης της

εκμετάλλευσης, σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με όσους δεν έχουν φύγει ποτέ από την περιοχή όπου ζουν.

Επίσης, όπως προκύπτει επηρεάζει και το βαθμό ικανοποίησης από το εισόδημα. Όσοι άλλαξαν τόπο κατοικίας, για περισσότερο από 6 μήνες, εμφανίζονται ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με όσους δεν έχουν φύγει ποτέ από την περιοχή που ζουν.

□ **Επιλογή Παραμονής στη Γεωργία με τις Ίδιες Απολαβές**

Λαμβάνοντας υπόψη το χρονικό διάστημα μεταξύ των επιμορφώσεων και της περιόδου που έγινε η έρευνα, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των παραγωγών στην πιθανότητα/ δυνατότητα να αλλάξουν επάγγελμα αποκομίζοντας τις ίδιες απολαβές.

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό, αλλά αυτό ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για όσους θα παρέμεναν στη γεωργία εάν θα μπορούσαν να επιλέξουν ένα άλλο επάγγελμα με τις ίδιες απολαβές.

Όσοι από τους συμμετέχοντες θα παρέμεναν στη γεωργία θεωρούν ότι είναι καλύτερα καταρτισμένοι σε σχέση με παραγωγούς ίδιων δυνατοτήτων που δεν έχουν παρακολουθήσει το πρόγραμμα. Επακόλουθα, οι νέοι αγρότες που θα επέλεγαν να παραμείνουν στη γεωργία άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων τους, μετά την επιμόρφωση.

Αναμενόμενο είναι το εύρημα σύμφωνα με το οποίο, στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θεωρούν τις οικονομικές απολαβές ως τον πιο σημαντικό λόγο για να παραμείνουν στη γεωργία. Ωστόσο, για τους παραγωγούς που θα εγκατέλειπαν το γεωργικό επάγγελμα έναντι άλλου επαγγέλματος με τις ίδιες απολαβές, το κριτήριο αυτό είναι σημαντικό σε μεγαλύτερο βαθμό.

□ **Ετεροαπασχόληση**

Ο παράγοντας ετεροαπασχόληση δείχνει να επηρεάζει μια σειρά μεταβλητών της έρευνας και οδηγεί σε χρήσιμα αποτελέσματα.

Στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες θα παρακολουθούσαν το πρόγραμμα κατάρτισης των 150 ωρών, ακόμα και αν δεν ήταν υποχρεωτικό αλλά αυτό ισχύει σε μεγαλύτερο βαθμό για όσους ασχολούνται μόνο με τη γεωργία σε σχέση με αυτούς που ετεροαπασχολούνται.

Επίσης, τείνει να επηρεάσει την εικόνα που έχουν οι παραγωγοί για τις ικανότητες/ δυνατότητες τους. Πιο συγκεκριμένα, όσοι ασχολούνται αποκλειστικά με την γεωργική δραστηριότητα δήλωσαν ότι ήταν καλύτερα καταρτισμένοι, μετά το τέλος του προγράμματος κατάρτισης, συγκρινόμενοι με άλλους παραγωγούς των ιδίων δυνατοτήτων σε σχέση με όσους έχουν και εξωγεωργική δραστηριότητα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα της έρευνας στον τομέα της εξοικείωσης των νέων με τους Η/Υ και τις νέες τεχνολογίες. Οι αμιγώς γεωργοί κάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό χρήση του Η/Υ σε σχέση με όσους παραγωγούς ετεροαπασχολούνται.

Όσοι είναι αμιγώς γεωργοί, αποφασίζουν στην πλειοψηφία τους μόνοι τους για τις καλλιέργειες που θα φυτευτούν/ σπαρθούν στην εκμετάλλευση, για την αγορά και πώληση ζωικού κεφαλαίου, για τα φάρμακα και τα λιπάσματα που θα πρέπει να αγοραστούν, για τη διάθεση και την πώληση των προϊόντων που παράγονται, την αγορά και ενοικίαση γης, αποφασίζουν μόνοι τους. Όσοι έχουν και άλλη δραστηριότητα εκτός από τη γεωργική, για τα ίδια ακριβώς ζητήματα συναποφασίζουν με το στενό οικογενειακό τους περιβάλλον.

Τέλος, οι αμιγώς γεωργοί και κτηνοτρόφοι, εκτός από την πρωτογενή παραγωγή, ασχολούνται και με άλλες συναφείς δραστηριότητες όπως εμπορία ή/ και μεταποίηση των προϊόντων. Αντίθετα, όσοι έχουν και εξωγεωργικό εισόδημα, ασχολούνται μόνο με τη διαχείριση των
ε κ μ ε τ α λ λ ε ύ σ ε ω ν τ ο υ ς .

6.3 ΔΙΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

□ Φύλο

Το γεωργικό επάγγελμα θεωρείται διαχρονικά ανδροκρατούμενο. Ωστόσο, τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν πως τα τελευταία χρόνια οι γυναίκες τείνουν να κερδίζουν μια σημαντική θέση. Με βάση τα δεδομένα της έρευνας, οι γυναίκες είναι νεώτερες από τους άντρες ενώ επιπλέον οι άντρες συμμετέχοντες στο πρόγραμμα είναι πιο πιθανό ότι θα παρέμεναν στη γεωργία με τις ίδιες απολαβές σε αντίθεση με τις γυναίκες, οι οποίες θα άλλαζαν επαγγελματικό προσανατολισμό.

• Περιοχή Εκμετάλλευσης

Οι γυναίκες συμμετέχουσες στο πρόγραμμα είναι εγκατεστημένες μόνο σε Πεδινές περιοχές. Αντίθετα, οι άντρες διαχειρίζονται εκμεταλλεύσεις κυρίως σε Ορεινές και Πεδινές περιοχές, και σε μικρότερο βαθμό Ημιορεινές.

□ Εκπαιδευτικό Επίπεδο

Οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, (ΑΕΙ/ΤΕΙ), έχουν ζήσει εκτός του βασικού τόπου διαμονής για διάστημα μεγαλύτερο από 6 μήνες. Αντίθετα, οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν έχουν διαμείνει, στην πλειοψηφία τους, σε άλλη περιοχή, εκτός του βασικού τόπου τους.

□ Έκταση Εκμετάλλευσης

Όσοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα διατηρούν εκτάσεις ως 5 Ha, ετεροαπασχολούνται. Αντίθετα, παραγωγοί με μεγαλύτερες εκτάσεις, πάνω από 5Ha, τείνουν να ασχολούνται μόνο με το γεωργικό επάγγελμα.

□ **Ετήσιο Οικογενειακό Εισόδημα**

Όσοι είχαν ετήσιο εισόδημα πάνω από 12.000Ε, θα παρέμεναν στη γεωργία σε αντίθεση με όσους είχαν ετήσιο εισόδημα χαμηλότερο, που θα άλλαζαν επαγγελματικό προσανατολισμό.

□ **Ετεροαπασχόληση**

Όσοι ετεροαπασχολούνταν είναι πιο πιθανό ότι δεν θα παρέμεναν στη γεωργία έναντι επαγγέλματος με τις ίδιες απολαβές σε αντίθεση με όσους ασχολούνταν αποκλειστικά με τη γεωργική παραγωγή, που δήλωσαν την πρόθεσή να παραμείνουν.

6.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

□ Τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας για το Νομό Ηλείας σκιαγραφούν την ανάδειξη μιας νέας γενιάς γυναικών που ασχολούνται με την πρωτογενή παραγωγή. Είναι πιο νεαρές από τους άνδρες «συναδέλφους» και ανέλαβαν τις εκμεταλλεύσεις τους μόλις άρχισε να ξεσπά η οικονομική κρίση στη χώρα. Όπως προκύπτει, έμειναν σε μεγαλύτερο βαθμό ικανοποιημένες από το πρόγραμμα κατάρτισης που παρακολούθησαν και εμφανίζονται πιο δεκτικές και έτοιμες στην πραγματοποίηση αλλαγών.

Οι γυναίκες αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαχείριση των εκμεταλλεύσεων και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αποδεικνύοντας πως είναι πραγματικές ιδιοκτήτριες των εκμεταλλεύσεων και όχι τυπικά. Ενώ οι άντρες συμμετέχοντες αποφασίζουν από κοινού με την οικογένεια τους, αυτές αποφασίζουν μόνες τους για ζητήματα που υποκρύπτουν χαρακτηριστικά επιχειρηματικής συμπεριφοράς, (αγορά μηχανημάτων/εργαλείων, αγορά /ενοικίαση γης). Απευθύνονται για συμβουλευτική σε φορείς και επιστήμονες που είναι καταρτισμένοι, (ΔΑΟΚ/ΚΕΓΕ/Ιδ. Γεωπόνοι), και από τους οποίους θα λάβουν τεκμηριωμένες οδηγίες.

Ωστόσο οι συνθήκες δεν είναι ακόμα ώριμες ώστε να εδραιώσουν τη θέση τους στον πρωτογενή τομέα. Οι περισσότερες θα άλλαζαν επαγγελματικό προσανατολισμό, αν κέρδιζαν τα ίδια χρήματα. Προφανώς η ενέργεια, ο προσωπικός χρόνος και οι ευθύνες που υπάρχουν όταν διαχειρίζεσαι μια εκμετάλλευση είναι τεράστιες και δεν μπορούν να συνδυαστούν με τις προσωπικές τους υποχρεώσεις.

Οι γυναίκες αυτές μπορούν να θεωρηθούν ως πρωτοπόρες για τις υπόλοιπες που θα επιθυμούσαν να ασχοληθούν με την πρωτογενή παραγωγή και να συμμετέχουν σε προγράμματα νέων αγροτών.

Η γυναικεία επιχειρηματικότητα εκφράστηκε κυρίως μέσω των γυναικείων συνεταιρισμών. Όμως σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα το 1/3 των συνεταιρισμών αυτών οδηγήθηκε σε λουκέτο. Προκύπτει η ανάγκη δημιουργίας ευέλικτων συνεργατικών σχημάτων τα οποία θα μπορούν να επωφεληθούν από τις δράσεις των προγραμμάτων αντλώντας πόρους από το Π Α Α κ α ι τ ο Ε Σ Π Α .

Αξίζει να αναφερθεί ότι με βάση πρόσφατη έρευνα στη σελίδα του «Κέντρου στήριξης της απασχόλησης και της Επιχειρηματικότητας των γυναικών», (ergani.gr), δεν υπάρχει κανένας γυναικείος συνεταιρισμός από το Νομό Ηλείας καταχωρημένος.

□ Το εκπαιδευτικό επίπεδο δεν αποτελεί πλέον εμπόδιο στην επιτυχή διαχείριση των εκμεταλλεύσεων. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι αν και απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, είναι εξοικειωμένοι με το διαδίκτυο και τις νέες τεχνολογίες. Η γνώση της ψηφιακής τεχνολογίας τους προσφέρει τη δυνατότητα να προβούν σε αλλαγές και επενδύσεις που σχετίζονται με τη μεγέθυνση των εκμεταλλεύσεων τους, (γεωργία ακριβείας, έλεγχος ποτίσματος μέσω Η/Υ, πώληση προϊόντων έσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας).

□ Ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα της μελέτης είναι ότι όσοι προέρχονταν από αγροτικές οικογένειες άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων μετά την κατάρτιση, αξιοποιώντας τα όσα διδάχθηκαν. Αυτό αποδεικνύει ότι η νέα γενιά γεωργών και κτηνοτρόφων δεν αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό τις αλλαγές και είναι δεκτική σε νέες προτάσεις και ιδέες. Άρα επακόλουθα θα μπορέσει να στραφεί με μεγαλύτερη ευκολία στην επιχειρηματικότητα.

□ Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι υπάρχουν δυο βασικές κατηγορίες παραγωγών με βάση το ετήσιο γεωργικό οικογενειακό εισόδημα. Οι δυο αυτές κατηγορίες έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, και απαιτήσεις. Καταρχήν, περισσότερη ανάγκη για ενημέρωση και επιμόρφωση είχαν οι παραγωγοί με εισοδήματα ως 12.000Ε. Οι εκπρόσωποι αυτής της ομάδας έμειναν περισσότερο ικανοποιημένοι από το πρόγραμμα κατάρτισης σε γενικές γραμμές, (πρακτική άσκηση και εφαρμογή διδαχθέντων). Το παράδοξο της έρευνας είναι ότι αν και είναι ικανοποιημένοι από το ετήσιο γεωργικό εισόδημα που έχουν δεν θα υπέβαλλαν εκ νέου αίτηση για να συμμετέχουν σε πρόγραμμα νέων αγροτών. Από τις συνεντεύξεις τους προέκυψε ότι κυρίως εξωγενείς παράγοντες, οικονομική κρίση τους επηρεάζει στο να σκέφτονται να παραμείνουν στην πρωτογενή παραγωγή και να προχωρήσουν σε κάποια επένδυση. Απαιτείται η νομοθέτηση ενός πιο ευνοϊκού φορολογικού και ασφαλιστικού πλαισίου, που θα τους προσφέρει κίνητρα να μείνουν και να επενδύσουν στον γεωργικό τομέα.

□ Οι παραγωγοί με εισοδήματα πάνω από 12.000 € θεωρούν πως είναι καλύτερα καταρτισμένοι μετά την επιμόρφωση, και έχουν εξοικείωση με το διαδίκτυο αφού το χρησιμοποιούν συχνά. Επιπρόσθετα, λαμβάνουν τις αποφάσεις για την εκμετάλλευση μόνοι τους και θα έκαναν εκ νέου αίτηση συμμετοχής. Συνολικά εμφανίζουν μια εικόνα που πλησιάζει το προφίλ ενός εν δυνάμει επιχειρηματία. Έχουν αυξημένη αυτοπεποίθηση, καταρρίπτουν την εικόνα των «ψηφιακά και τεχνολογικά αναλφάβητων» γεωργών, και θα παρέμεναν στην πρωτογενή παραγωγή με τις ίδιες απολαβές. Συμπερασματικά έχουν περισσότερες πιθανότητες να στραφούν στην επιχειρηματικότητα.

□ Τα χαρακτηριστικά των εκμεταλλεύσεων (είδος και έκταση), επηρεάζουν καθοριστικά και τη συμπεριφορά των παραγωγών. Όσοι παραγωγοί διατηρούν έως 150 ζώα, (μικρές και μεσαίες εκμεταλλεύσεις), είναι πιο δεκτικοί στις αλλαγές, αφού μετά την επιμόρφωση, άλλαξαν τον τρόπο διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων. Οι παραγωγοί αυτοί θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν το ζωικό κεφάλαιο που διαθέτουν, με την ίδρυση μια μικρής φάρμας για την παραγωγή και πώληση γαλακτοκομικών προϊόντων.

□ Επίσης, η έκταση μιας εκμετάλλευσης επιδρά στην ανάπτυξη επιχειρηματική συμπεριφοράς. Οι παραγωγοί με εκτάσεις πάνω από 5Ha είναι ικανοποιημένοι σε μεγαλύτερο βαθμό από το ετήσιο γεωργικό εισόδημα και ασχολούνται και με άλλες συναφείς δραστηριότητες (εμπόριο, μεταποίηση), εμφανίζοντας χαρακτηριστικά γεωργού- επιχειρηματία.

□ Η αλλαγή του τόπου διαμονής, έστω και για 6 μήνες, μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο που δραστηριοποιείται ένας νέος αγρότης. Η επαφή με έναν, συχνά, διαφορετικό τρόπο ζωής και σκέψης λειτουργεί ως παράδειγμα για έναν παραγωγό ωθώντας τον να αντιμετωπίσει την εκμετάλλευση ως μια επιχείρηση που πρέπει να λειτουργήσει επικερδώς.

□ Τέλος, όσοι έχουν σαφή προσανατολισμό και στόχευση σχετικά με τον πρωτογενή τομέα, επιλέγουν να μην ετεροαπασχολούνται. Είναι αυτοί που ενδιαφέρονται πραγματικά να επιτύχουν και να εξελιχθούν. Είναι αυτοί που εμφανίζουν χαρακτηριστικά επιχειρηματία, (εξοικείωση με νέες τεχνολογίες, τρόπος λήψη αποφάσεων και απασχόληση με εμπόριο και μεταποίηση), και σε αυτούς θα στηριχτεί η αναγέννηση του αγροτικού τ ο μ έ α σ τ η χ ώ ρ α .

6.5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την παρούσα έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι νέοι αγρότες του Ν. Ηλείας έχουν συγκεκριμένα Δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που αποτυπώνονται ξεκάθαρα στις εκπαιδευτικές ανάγκες τους και τις προσδοκίες τους από τα προγράμματα κατάρτισης. Τα χαρακτηριστικά αυτά επηρεάζουν επιπρόσθετα και την συμπεριφορά τους, ως εν δυνάμει επιχειρηματίες.

Κατά γενική διαπίστωση, η πλειοψηφία του γεωργικού πληθυσμού έχει θετική στάση απέναντι σε εκπαιδευτικές δράσεις. Τα παραπάνω συμπεράσματα αποτελούν ενδείξεις για την κατάσταση που επικρατεί στον αγροτικό χώρο.

Οι νέοι αγρότες αποτελούν μια ξεχωριστή ομάδα στόχο της εκπαίδευσης ενηλίκων στην οποία θα πρέπει να επιμείνει η επιστημονική έρευνα. Ο σχεδιασμός εξειδικευμένων προγραμμάτων , που να στοχεύει στις εκπαιδευτικές ανάγκες του γεωργικού πληθυσμού, θα πρέπει να αποτελέσει κεντρικό στόχο, όλων των πλευρών, (πολιτεία, θεσμικοί φορείς και αγροτικές ενώσεις).

Για την επιβεβαίωση και τη γενίκευση των συμπερασμάτων αυτών
α π α ι τ ε ί τ α ι π ε ρ α ι τ έ ρ ω μ ε λ έ τ η - έ ρ ε υ ν α .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι-ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ:.....
ΑΡ. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ :.....
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:.....

Α. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

1.Στοιχεία για το νοικοκυριό σας .

	ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΚΥΡΙΟ ΕΠΑΓ/ΜΑ	ΠΙΘΑΝΗ ΕΤΕΡ/ΣΗ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ
Ερωτώμενη/ος					
Σύζυγος					
1 Παιδί					
2 ή περισσότερα παιδιά					
Γονείς	1				
	2				

[σε περίπτωση που έχετε συνεχίσει τις σπουδές και μετά την υποχρεωτική 9ετή εκπαίδευση να αναφέρετε το εκπαιδευτικό Ίδρυμα/ΙΕΚ/ΕΠΑΣ κλπ]

.....

2.Έχετε ζήσει (σπουδάσει/ εργαστεί) σε άλλο μέρος, εκτός του βασικού τόπου κατοικίας, για διάστημα άνω των 6 μηνών? (εξαιρείται η στρατιωτική θητεία)

- a. Ναι
- b. Όχι

3.Πόση είναι συνολικά η αγροτική σας εκμετάλλευση(στρ)?

- a. Ιδιόκτητη
- b. Ενοικιαζόμενη
- c. Δεν επιθυμώ να απαντήσω στην ερώτηση

4.Με τι είδους καλλιέργειες ασχολείστε?

Καλλιέργειες	Έκταση	Συμβατική	Ολοκληρωμένη/ Βιολογική

5.Διατηρείτε ζώα στην εκμετάλλευσή σας?

Είδος	Αριθμός
Αγελάδες	
Πρόβατα	
Άλλο	

B.ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΕΝΤΡΑ «ΔΗΜΗΤΡΑ», (πρώην ΚΕΓΕ)

1.Πως ενημερωθήκατε για τα προγράμματα κατάρτισης «ΔΗΜΗΤΡΑ»?

- a. Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής, (ΔΑΟΚ)
- b. Κέντρα ΔΗΜΗΤΡΑ Πύργου, (πρώην ΚΕΓΕ)
- c. Δήμος – Δημοτικό Διαμέρισμα Περιοχής
- d. Ιδιώτης Γεωπόνος
- e. Φίλοι- Γνωστοί
- f. Τοπικά ΜΜΕ/ Εφημερίδες/Ραδιόφωνο
- g. Internet/ Face book
- h. Άλλο

2.Αν είχατε το δικαίωμα επιλογής θα παρακολουθούσατε το πρόγραμμα?

- a. Ναι
- b. Όχι

3.Βαθμολογείστε το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης

	Καθόλου	Πολύ λίγο	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
	1	2	3	4	5	6	7
Εκπαιδευτές							
Πρακτική Άσκηση							
Αντικείμενα Επιμόρφωσης							
Διάρκεια Προγράμματος							

4.Εφάρμοσατε όσα διδαχθήκατε στο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Μερικά

4a. Αν όχι (1,2,3),γιατί?

- a. Δεν έμαθα κάτι καινούργιο
- b. Ήταν άσχετα με το αντικείμενο της εκμετάλλευσής μου
- c. Δε διέθετα την κατάλληλη υποδομή
- d. Δεν είχα τις απαραίτητες γνώσεις
- e. Δεν διέθετα το απαραίτητο κεφάλαιο
- f. Άλλο

5. Εάν χρειαζόταν να παρακολουθήσετε το ίδιο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, τι θα αλλάζατε?

- a. Τη διάρκεια του Προγράμματος
- b. Τη χρονική περίοδο που έγινε
- c. Το χώρο διεξαγωγής
- d. Τα αντικείμενα επιμόρφωσης
- e. Αύξηση του χρόνου Πρακτικής
- f. Τίποτα
- g. Άλλο

6. Αν είχατε τη δυνατότητα, να παρακολουθήσετε και άλλο Πρόγραμμα Επιμόρφωσης, ποια θεματικά αντικείμενα θα θέλατε να περιλαμβάνει?

- a. Αγροτικά (Γεωργία/ Κτηνοτροφία)
- b. Ένταξη σε Προγράμματα (Εθνικά/ Ευρωπαϊκά)
- c. Μορφές Οργάνωσης Αγροτών
- d. Οικονομική Διαχείριση Εκμεταλλεύσεων
- e. Άλλο

7. Θεωρείτε ότι μετά την επιμόρφωση είστε καλύτερα καταρτισμένος συγκριτικά με άλλους παραγωγούς των ίδιων δυνατοτήτων?

- a. Ναι (καλύτερα)
- b. Όχι (χειρότερα)
- c. Ίδιο επίπεδο

8.Που θα απευθυνόσασταν για συμβουλές σε αγροτικά ζητήματα?

- a. Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής, (ΔΑΟΚ)
- b. Κέντρα ΔΗΜΗΤΡΑ Πύργου, (πρώην ΚΕΓΕ)
- c. Δήμος – Δημοτικό Διαμέρισμα Περιοχής
- d. Ιδιώτης Γεωπόνος
- e. Φίλοι- Γνωστοί
- f. Τοπικά ΜΜΕ/ Εφημερίδες/Ραδιόφωνο
- g. Internet/ Face book
- h. Άλλο

9.Θεωρείτε ότι τα Προγράμματα Επιμόρφωσης πρέπει να είναι δωρ εán ή να καταβάλουν ένα ποσό ως αντίτιμο οι Νέοι Αγρότες?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. ΔΞ/ΔΑ

10.Χρησιμοποιείτε ηλεκτρονικό υπολογιστή?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Τι είναι Η/Υ

11.Είστε εξοικειωμένοι με το Διαδίκτυο?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Τι είναι Διαδίκτυο?

12.Χρησιμοποιείτε Internet για αγροτικά θέματα?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Μερικές φορές

Γ. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

1.Είστε ο αρχηγός / ιδιοκτήτης της εκμετάλλευσης?

- a. Ναι
- b. Όχι
- c. Κατέχω ένα ποσοστό

2. Ποιος παίρνει τις αποφάσεις ?

Γεωργικές αποφάσεις	Ποιος αποφασίζει			
	Κυρίως εγώ	Εγώ& σύζυγος	Πατέρας& σύζυγος	Άλλο
Επιλογή Καλλιεργειών				
Αγορά Φαρμάκων/Λιπασμάτων				
Εργατικό Προσωπικό				
Αγορά/Πώληση Ζωικού Κεφαλαίου				
Αγορά Μηχανημάτων/Εργαλείων				
Δανειοδότηση Επιχείρησης				
Πώληση Προϊόντων				
Αγορά/Ενοικίαση Γης				
Τήρηση Λογιστικών Επιχείρησης				

3. Εκτός από το γεωργικό επάγγελμα έχετε ασχοληθεί με κάποια άλλη εργασία?

- a. Ναι
- b. Όχι

3^α Εάν ΝΑΙ, με ποια (ποιες)?

.....
.....

4.Αν είχατε την επιλογή να εργαστείτε κάπου αλλού με τις ίδιες απολαβές θα παραμένατε στη γεωργία/ κτηνοτροφία?

- a. Όχι
- b. Ναι
- c. Δεν ξέρω

5. Για ποιο λόγο ασχολείστε με τη Γεωργία– Κτηνοτροφία

- a. Προέρχομαι από αγροτική οικογένεια, (οικογενειακή παράδοση)
- b. Απέκτησα μεγάλη κτηματική περιουσία από συγγενικά μου άτομα (σύζυγος, γονείς /πεθερικά , συγγενείς)
- c. Δεν μπορούσα να βρω άλλη δουλειά
- d. Για οικονομικούς λόγους (καλύτερο εισόδημα)
- e. Άλλο ↔

6.Τι θεωρείτε ως το πιο σημαντικό στο επάγγελμά σας?

- a. Τις οικονομικές απολαβές
- b. Την ανεξαρτησία στη δουλειά μου
- c. Επαφή με τη φύση
- d. Το υγιεινό τρόπο ζωής σε σχέση με την πόλη
- e. Την αίσθηση δημιουργίας
- f. Άλλο ↔

7.Που κυμαίνεται το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημά?

- a. 0-3000 Euro
- b. 3001- 6000 Euro
- c. 6001-9000 Euro
- d. 9001 - 12000 Euro
- e. 12001 – 15000 Euro
- f. 15001 Euro και άνω
- g. Δεν επιθυμώ να απαντήσω

8.Είστε ικανοποιημένος/η από το εισόδημα σας?

Καθόλου	Πολύ λίγο	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6	7

9.Με ποια κριτήρια επιλέξατε/ επιλέγετε το μισθωτό προσωπικό σας?

- a. **Εξειδίκευση**
- b. **Διαθεσιμότητα**
- c. **Μεροκάματο**
- d. **Άλλο**

10.Πως παρακολουθείτε τα λογιστικά της εκμετάλλευσής σας?

- a. **Τα κρατάω στο μυαλό μου και δεν σημειώνω τίποτα**
- b. **Κρατάω πρόχειρες σημειώσεις**
- c. **Διατηρώ λογιστικά βιβλία, (μόνος μου)**
- d. **Συμβουλευόμαι λογιστή**
- e. **Συμμετέχω στο πρόγραμμα RICA**

11.Εκτός από την πρωτογενή παραγωγή εκτροφή ασχολείστε και με

- a. **Μεταποίηση**
- b. **Συσκευασία**
- c. **Εμπορία**
- d. **Άλλο**
- e. **Όχι**

Δ. ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ –ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

1.Αλλάξατε τον τρόπο διαχείρισης της εκμετάλλευσής σας μετά το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Καμία μεταβολή**

2.Αν ναι, πώς?

- a. **Αύξηση της αγροτικής εκμετάλλευσής**
- b. **Αγορά/ Αλλαγή Μηχανολογικού Εξοπλισμού**
- c. **Αγορά Ζωικού Κεφαλαίου**
- d. **Άλλη Ενασχόληση, (Αγροτουρισμός)**
- e. **Αγορά/Επισκευή Κατοικίας**
- f. **Άλλο**

**3.Αν όχι, για ποι ο λ
όγο?**

- a. **Δεν ήμουν αποφασισμένος/ έτοιμος**
- b. **Δεν είχα το απαραίτητο κεφάλαιο**
- c. **Δεν είχα τις απαραίτητες γνώσεις**
- d. **Φοβήθηκα το οικονομικό ρίσκο**
- e. **Δεν είχα την υποστήριξη, (κράτος, τοπικοί φορείς, οικογένεια)**
- f. **Άλλο**

4. Πιστεύετε ότι οι παρούσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες είναι αποτρεπτικές για να ασχοληθεί κάποιος με την αγροτική παραγωγή?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Αδιάφορο**

5. Θα κάνατε αίτηση να ενταχθείτε στο Πρόγραμμα Νέων Αγροτών υπό τις παρούσες οικονομικές συνθήκες?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Αδιάφορο**

6. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα δυνατά σας στοιχεία, ως Νέος Αγρότης/ Επιχειρηματίας?

- a. **Είμαι ανοιχτός σε νέες ιδέες/ προτάσεις**
- b. **Δεν διστάζω να εφαρμόζω νέες/καινοτόμες ιδέες**
- c. **Ενημερώνομαι για ότι συμβαίνει στην αγροτική παραγωγή**
- d. **Στοχεύω σε ποιοτικά προϊόντα**
- e. **Καλά δικτυωμένος στην αγορά**
- f. **Μπορώ να διαχειρίζομαι την αγροτική μου εκμετάλλευση**
- g. **Μπορώ να παίρνω σωστές αποφάσεις ακόμα και σε περιόδους κρίσεων**
- h. **Άλλο**

7. Ποιο θεωρείτε ότι είναι το αδύνατο στοιχείο της εκμετάλλευσής σας?

- a. **Παρούσα Οικονομική Συγκυρία**
- b. **Μικρό Μέγεθος Αγροτικής Εκμετάλλευσής**
- c. **Έλλειψη υποδομών**
- d. **Ανεπαρκές Προσωπικό της Εκμετάλλευσής**
- e. **Μη Ποιοτικά Προϊόντα**
- f. **Άλλο**

8. Με ποιους συζητάτε τα προβλήματα σας (αγροτικό επάγγελμα)?

- a. **ΔΑΟΚ, (τοπικός γεωπόνος/κτηνίατρος)**
- b. **Ιδιώτης γεωπόνος/κτηνίατρος**
- c. **Ομάδα Παραγωγών/ Συνεταιρισμός**
- d. **Άλλοι παραγωγοί**
- e. **Οικογένεια**
- f. **Άλλο**

9.Θεωρείτε ότι υπάρχει μέλλον και προοπτική στον αγροτικό τομέα?

Καθόλου	Πολύ λίγο	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5	6	7

10.Πώς σκοπεύετε να βελτιώσετε την εκμετάλλευσή σας στο μέλλον, (5ετία)?

- a. Πρόσθετες επενδύσεις**
- b. Καμία Μεταβολή**
- c. Θα προσανατολιστώ σε άλλο τομέα παραγωγής**
- d. Δεν έχω αποφασίσει**
- e. Δεν αποφασίζω μόνος μου**
- f. Άλλο**

Ε .ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ

1.Σας αρέσει ό τρόπος ζωής στην επαρχία?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**

2. Έχετε σκεφτεί την πιθανότητα να φύγετε από τον τόπο κατοικίας σας;

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Δεν ξέρω**

3.Πιστεύετε πως οι νέοι στην περιοχή σας θέλουν να ασχοληθούν με τον αγροτικό τομέα?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Δεν γνωρίζω**

4.Πιστεύετε πως υπάρχουν σχηματισμοί, (κοινωνία πολιτών/ ενώσεις νέων αγροτών), για να υποστηρίζουν τα συμφέροντα σας?

- a. **Ναι**
- b. **Όχι**
- c. **Δεν γνωρίζω**

5.Σημειώσατε σε πόσες από τις παρακάτω οργανώσεις υπήρξατε ή είστε ακόμα μέλος?

	Μέλος
Ένωση(ΑΕΣ ΑΕ)	
Τοπικός Συνεταιρισμός	
Πολιτιστικός Σύλλογος	
Πολιτική Οργάνωση(ΚΟΜΜΑ)	
Αθλητικός Σύλλογος	
Ομάδα Παραγωγών	